

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

**Rougsø-Sønderhald Herreders
Landboforening
1876 — 1976**

ROUGSØ-SØNDERHALD HERREDERS LANDBOFORENING

1876 - 1926

ALLINGAABRO
A. L. PEDERSENS BOGTRYKKERI
1926

Forord

ved Aage Kirkegård

Med udgivelsen af nærværende skrift i anledning af Rougsø-Sønderhald herreders landboforenings 100 års jubilæum den 3. november 1976 har foreningens nuværende ledelse villet give læsere af dette et indblik i foreningens virke i de forløbne 100 år.

Ledelsen har ment, at de første 50 års virke er beskrevet udmærket i det skrift, som blev udgivet i 1926, og har ladet dette genopstå ordret som første del at det, der udgives nu.

Foreningens faglige virke fra 1926 — 1976 er beskrevet af konsulenterne N. Engvang Hansen, H. Ravn-Larsen, K. Buch-Jepsen, P. Højgård Rasmussen, H. Overgård samt assistent F. Høj.

Endvidere har fru Rita Foged fortalt om arbejdet i landboforeningens husholdningskreds. Gdr. Hans Fynboe har udarbejdet et afsnit om de mange afvandingsprojekter, der findes i landboforeningens område, og museumsinspektør Sv. Nielsen har skrevet om herremænds og herregårdes betydning for dansk landbrug i tidligere tider.

Der er lagt megen tid og meget arbejde i indsamling af materiale til dette jubilæumsskrift, og der skal hermed rettes en tak til alle medvirkende for det arbejde, der er udført, og den interesse, der er vist.

FORORD

NÆRVÆRENDE Beretning om Rougsø-Sønderhald Herreders Landboforenings Arbejde gennem 50 Aar er fortrinsvis udarbejdet paa Grundlag af Foreningens Forhandlingsprotokoller. Desuden har særlig Meddelelser fra tidligere Udvalgs- og Bestyrelsesmedlemmer om Foreningens Liv og Virke i ældre Tid været en betydelig Hjælp.

Det er et omfattende Arbejde, som Bestyrelse og Udvalg fra de første Aar har udført med det Maal for Øje at hjælpe deres Erhverv fremad og yde deres bedste paa det særlige Omraade, hvor de nu havde faaet til Opgave at sætte ind. Adskillig flere Mænd end de, der nævnes i Beretningen, har ydet deres Indsats i Arbejdet. Et skønsomt Udvalg blandt Personer og Sager har været nødvendigt, for at undgaa hyppige Gentagelser og for stærk Opsvulmen af Stoffet. Forhaabentlig er det i nogen Maade lykkedes.

Adskillige Samtaler med tidligere Udvalgs- og Bestyrelsesmedlemmer har befæstet mit Indtryk af, at Beretningen kun formaar at give et fattigt Billede af Livet og Arbejdet i Foreningen gennem Aarene.

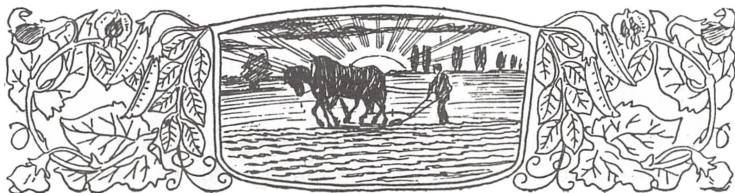
Alle, der har ydet mig Hjælp i Arbejdet, beder jeg hermed modtage min hjerteligste Tak.

Det har været Foreningens store Opgave, og er det fremdeles, at give Arbejdsrum for de af Egnens bedste Mænd, som kunde og vilde udføre et Arbejde for deres Erhverv mod de Maal, der bestandig ligger forude, og som kun naaes, naar nogle frivilligt gaar i Spidsen og med deres Tro paa Fremtiden styrker Arbejdet, overvinder Hindringerne og i stadig Fremdrift — ved forenede Kræfter — er med til at bringe Udviklingen fremad.

Kan Rougsø-Sønderhald Herreders Landboforening fremdeles faa Held til at finde frem de rette Mænd til Arbejdet og tage op til Løsning nogle af de Opgaver, som bærer Landbrugets Udvikling fremad, og kan den altid samle Mænd til et enigt og frugtbringende Samvirke, som med Landbrugets Tarv for Øje vil gaa ud i Arbejdet, da staar den stærkt.

Allingaabro, i Oktober 1926.

WM. CHRISTENSEN

INDLEDNING

LANDBOFORENINGSBEVÆGELSEN kan føres tilbage til Oprettelsen af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab Aar 1769. Efter at dette Selskab havde bestaaet i et halvthundred' Aar, var dets Virksomhed — der oprindeligt var tænkt omfattende alle Landets Erhverv — fastlagt til i alt væsentligt kun at omfatte landøkonomiske Formaal.

Betydningen af de Opgaver til Landbrugets Fremme, som Landhusholdningsselskabet i denne første Periode tager op, anerkendes af fremsynte Mænd rundt i Landet og Trangen til et mere omfattende landøkonomisk Oplysningsarbejde finder Udløsning i Oprettelsen af landøkonomiske Selskaber eller Amtshusholdningsselskaber, som i de følgende 20—30 Aar oprettes i adskillige af Landets Amter. Et af de ældste er Randers Amtshusholdningsselskab, der i Aaret 1910 fejrede sin Hundretdaarsdag.

Sat i Bevægelse ved Udskiftningen og Landhusholdningsselskabets Virke, er det danske Landbrug i hele det nittende Aarhundrede i bestandig Bevægelse fremad. — Trangen til Oplysning er stedse stigende. Det er som løste Opgaver stiller nye i stedse stigende Omfang. Amtshusholdningsselskaberne magter ikke at komme langt nok ud med Arbejdet, og blandt Landbrugserhvervets Udøvere stiger Trangen til Oplysning og til selv at deltage i Oplysningsarbejdet.

Landboforeningsbevægelsen i Randers Amt vinder først Fodfæste længst fra Randers, paa Djursland (Kalø Vig 1860, Grenaaegnen 1868). I Jylland er Landboforeningsbevægelsen saa langt fremme i 1872, at Foreningen af jyske Landboforeninger dannes.

Forud for de fra første Færd selvstændig arbejdede Landboforeninger i Randers Amt, opstod dog i 1840erne nogle mindre, lokale Landboforeninger, som arbejdede i nær Tilknytning til Randers Amtshusholdningsselskab. Nikolaj Ehrenreich meddeler i sine efterladte Papirer, at Gl. Estrups Landboforening er oprettet i 1838 eller 39 med Lehns greve C. Scheel, Gl. Estrup, som første Formand. Amtshusholdningsselskabets Jubilæumsskrift meddeler, at *Landboforeningen for Estrup Birk* (andre Steder kaldet Estrup Birks landøkonomiske Forening og Gl. Estrup Landboforening) har været i Samarbejde med Selskabet fra 1844. Pastor Jensen, Fausing, var dengang Formand for Foreningen, der i nogle Aar modtog Tilskud fra Amtshusholdningsselskabet og til Gengæld indsendte Redegørelse for sit Arbejde. Gl. Estrup Landboforening har sikkert haft mindst samme Udstrækning som Rougsø-Sønderhald Herreders Landboforening. I 1862 er Foreningen sidste Gang i Forbindelse med Amtshusholdningsselskabet.

I Professor Withs Stutteriberetninger foreligger Meddelelser om Gl. Estrup Landboforenings Dyrskue fra 1852. Dyrskuerne, som blev afholdt paa den gamle Markedsplads ved Vejlbj, havde allerede dengang været afholdt gennem flere Aar.

Fra 1852—62 modtog Foreningen i Statstilskud til Dyrskuerne fra 60—100 Rigsdaler aarlig.

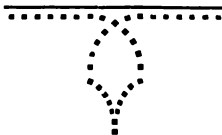
Ved Dyrskuet 1859 tildeltes Gdr. Peder Muurmand i Ørsted 10 Rdlr. for en Hingstplag ved Høeghs jydske, tidligere Præmiehingst i Ingerslev og af en jydsk Hoppe. 5 Rdlr. fik Forpagter Sørensen, Meelmølle, for en Hingstplag ved Gdr. Kondrups Hingst i Stobdrup. 10 Rdlr., Gdr. Jørgen Pedersen af Gl. Oustrup, for en Søn af den gamle Vissinghingst. 10 Rdlr., Gdr. H. Ehrenreich i Taarup, for en Søn af en Frederiksborg Halvblodshingst. 5 Rdlr., Propr. Hviid, Sorvad, for en Søn af en Yorkshirehingst. For 1 Aars Hingste fik følgende Opmuntringspræmie: Forp. Hald, Rygaarde, Gdr. Christen Rasmussen, Tammestrup, og Gdr. N. Pedersen, Allestrup.

Disse Meddelelser giver nogen Forestilling om Navne og om den gamle Landboforenings Udstrækning.

Foreningens Virksomhed er antagelig ophørt midt eller sidst i 1860erne, og der er ingen Forbindelse til den nuværende Landbo-

forening, naar undtages, at nogle af dennes Tillidsmænd sikkert ogsaa har været knyttet til den gamle Forening. Dette gælder saaledes den kendte og agtede Gaardmand, A. Chr. Petersen i Taarup, der valgtes med langt det største Antal Stemmer til Bestyrelsesmedlem i Rougsø-Sønderhald Herreders Landboforening ved dennes Stiftelse i 1876, og da var omkring 50 Aar gammel.

Af andre Navne fra den første Forening er der Grund til at nævne Gdr. H. G. Ehrenreich, Taarup, og endelig har flere af Underskriverne i den senere omtalte Opfordring til Dannelsen af Rougsø-Sønderhald Herreders Landboforening sikkert ogsaa udført et Arbejde i Gl. Estrup Landboforening.

FORENINGENS STIFTELSE

FOR den Egn, der kendetegnes ved Rougsø-Sønderhald Herreders Landboforenings Omraade, har Aaret 1876 sikkert haft skel-sættende Betydning, idet Banen Randers-Ryomgaard-Grenaa aabnes, og der anlægges et selvstændigt Postkontor i Ørsted, som dengang var Egnens langt største By.

Jernbanestationen i Allingaabro kom snart til at midtsamle Egnens Trafik, medens Auning og Uggelhuse mere laa hen imod Ydergrænserne for Omraadet. Vareomsætningen havde hidtil været nogenlunde fordelt paa Anløbspladserne inderst i Grund Fjord, ved Hevringholm Strand og Voer Færgested, og endelig landevejs til Randers. Jernbanen kom til at betyde en Samling af Egnen. Købmandshandelen ved Hevringholm Strand flyttedes ret snart til Allingaabro St., medens Vivild som Handelscentrum for sin Egn først først senere kom med; ogsaa Varetransporten ad Grund Fjord indskrænkedes straks til kun at omfatte Trælast.

Tanken om Dannelsen af en Landboforening har sikkert faaet Næring ved denne naturlige Afgrænsning og Midtsamling af Egnen.

Det første Livstegn fra Rougsø-Sønderhald Herreders Landboforening findes i Randersbladene for 31. Oktober 1876, der indeholder følgende Indbydelse:

Da vi antage det som et almindeligt Ønske, at der oprettes en Landboforening for Allingaabros Omegn, saa tillade undertegnede Landmænd os at indbyde store og smaa Landbrugere til et Møde paa Gæstgivergaarden i Allingaabro Fredagen den 3. November d. A., Eftm. Kl. 2, for der at gøre det første fornødne Skridt til Dannelsen af en Landboforening for Rougsø og Sønderhald Herreder.

Talrigt Møde er nødvendigt for Sagens Fremme.

Indbydelsen havde 52 Underskrifter, hvoraf flest Gaardmænd, nogle Forpagtere, Proprietærer og Godsejere samt et Par af Egnens Skolelærere.

Foreningens første Forhandlingsprotokol indeholder et udførligt Referat af det averterede Møde, hvor Oprettelsen af Landboforeningen vedtoges. Herom anføres:

Aar 1876, Fredagen den 3. November, blev paa Gæstgivergaarden i Allingaabro afholdt et Møde af Landbrugere, ifølge Indbydelse, for i Landbrugets Interesse at oprette en Forening for Rougsø og Sønderhald Herreder.

Førstelærer A. Nielsen, Virring, blev af Forsamlingen udnævnt til Dirigent, og det vedtoges at konstituere en saadan Forening med Navn „Landboforening for Rougsø og Sønderhald Herreder“ med Formaal, „at fremme Landbrugsinteresser i de Retninger, som i Almindelighed foreligger og efter de senere vedtagne Love“. —

Allerede ved dette første Møde forhandles Forhold, som jævnlig gaar igen, og som ikke er os helt ukendt nu. Saaledes vedtog Forsamlingen, at Foreningens Møder og Dyrskuer skulde afholdes skiftevis i Allingaabro og Ørsted — Diskussionsmøder dog undtagne — og efter nærmere i Lovene fastsatte Regler. Dyrskuer skal afholdes, men foreløbig kun efter Generalforsamlingsbeslutning ved Budgettets Forelæggelse.

Diskussionsmøder og Dyrskuer er hermed angivet som de nærliggende Hovedopgaver for Foreningen.

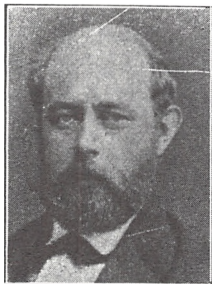
Et Udvalg blev nedsat med det Formaal at udarbejde og forelægge Forslag til Love. Udvalget skulde bestaa af 3 Mænd fra Rougsø Herred og 2 Mænd fra Sønderhald Herred, og fik derefter følgende Sammensætning:

Gdr. Jacob Skriver, Tørslev	41 St.
Forpagter J. Froberg, Sorvad	34 „
Propr. Buchwald, Estruplund	33 „
Gdr. A. Chr. Petersen, Taarup	32 „
Kbmd. H. P. Hansen, Ørsted	31 „

For at komme hurtigt i Gang vedtoges straks en Inddeling i Kredse, og der valgtes følgende Kredsformænd: Prop. C. Højlund, Julielund, for Vejlbj Sogn; Gdr. Lauritz Laursen, Vivild Sogn; Gdr. C. F. Ehrenreich, Gjesing Sogn; Gdr., Sognefoged F. A. Degn, Nørager Sogn; Gdr. J. Elkjær Pedersen, Auning Sogn; Gdr. Chr. Bødker, Fausing Sogn; Gdr., Sognæf. Andr. Sørensen, Øster-Vester Alling; Gdr. P. Nielsen, Krogsager, Hørning Sogn; Gdr. M. Sørensen, Floes, Virring Sogn; Gdr. L. Bording Jensen, Tammestrup, for Essenbæk Sogn; Gaardejerne Frandsen og Nymann af Ørsted samt N. Christensen af Hevring for Ørsted Sogn; Gdr. S. Ladefoged, Udby Sogn; Gdr. N. P. Revsbek, Kare, Holbæk Sogn; Gdr. J. Larsen, Tørslev, Estruplund Sogn; Gdr. M. Pedersen, Voer Sogn.

Ogsaa Medlemsbidraget blev drøftet, og man vedtog en Skala, som dog blev ændret ved den paafølgende Generalforsamling. Bestyrelsen skulde endelig bestaa af Formand, Næstformand og 1 Bestyrelsesmedlem samt Sekretær og Kasserer (den sidste uden Stemmeret). Ogsaa dette blev ændret til 5 Bestyrelsesmedlemmer ialt.

Det store Antal Underskrifter paa Indbydelsen og de mange Valg og Vedtagelser paa det første forberedende Møde, hvor Foreningens Dannelse blev vedtaget, viser, at Sagen maa have været særdeles godt forberedt af nogle faa Mænd.

Pastor P. S. NYEBORG
Voer

Forp. Froberg, Sorvad, har sikkert været Drivkraften fra første Færd, støttet bl. a. af den kendte og dygtige Landmand, Godsejer v. Buchwald, Estruplund, og flere af Egnens Gaardmænd.

I de ca. 4 Uger, Lovudvalget faar til sit Arbejde, har der sikkert været agiteret kraftigt for Hvervelse af Medlemmer til den nydannede Forening, thi den „stiftende Generalforsamling“, der ved det første Møde blev fastsat til den 1. December, havde samlet stor Tilslutning, da Godsejer v. Buchwald, Estruplund, som Lovudvalgets Formand, aabnede Mødet. Pastor P. S. Nyeborg, Voer, valgtes til Ordstyrer. Løve blev vedtaget, de 2 aarlige Generalforsamlinger henlagdes til Allingaabro, Diskussionsmøderne skiftevis til Ørsted og Allingaabro.

Foreningens første Bestyrelse fik følgende Sammensætning:

Pastor P. S. Nyeborg, Voer, Formand	76 St.
Forpagter J. Froberg, Sorvad, Næstfmd.	86 „
Gdr. A. Chr. Petersen, Taarup	108 „
Gdr. J. Skriver, Tørslev	63 „
Propr. C. Højlund, Julielund	51 „

Foreningens første Love var delt i 4 Afsnit:

I. Foreningens Navn og Formaal.

Foreningens Navn er „Rougsø og Sønderhald Herreders Landboforening“. Dens Formaal at virke til Landbrugets Fremme i alle dets enkelte Dele, saasom ved Forhandlinger, Foredrag, Dyrskuer og Udstillinger m. m.

II. Foreningens Medlemmer.

Herunder fastsættes bl. a. Medlemsbidraget efter Hartkorn fra 1—10 Kr. Allerede det følgende Aar blev det højeste Kontingent:

nedsat til 6 Kr., hvorefter det bibeholdtes i Hovedsagen uforandret til 1918.

III. Foreningens Bestyrelse.

Herunder bestemmes, at saavel Formand som Næstformand vælges af Generalforsamlingen. Bestyrelsen bestaar af ialt 5 Medlemmer og vælges for 1 Aar ad Gangen.

IV. Foreningens Virksomhed.

Herunder 2 aarlige Generalforsamlinger i Allingaabro. Møder iøvrigt skiftevis i Ørsted og Allingaabro. Dyrskuer og Produkt- og Redskabsudstillinger skal ligeledes afholdes skiftevis i Ørsted og Allingaabro. Dyrskuerne i Juni Maaned, Produktudstillingerne i Marts.

Endelig fastslaaes Foreningens rent faglige Karakter ved en Paragraf, der bestemmer, at Politik holdes uden for Foreningens Møder.

Gdr. A. C. PEDERSEN
Taarup

DE FØRSTE ARBEJDSAAR

RAMMERNE for Foreningens Arbejde er nu i Orden, og der tages straks energisk fat paa Arbejdet. Formanden, Pastor P. S. Nyeborg i Voer, fratræder dog allerede det følgende Foraar paa Grund af Forflyttelse til Fyn, hvorefter Forpagter J. Froberg, Sorvad, vælges til Formand. Højlund, Julielund, bliver Næstformand og som nyt Bestyrelsesmedlem vælges Grd. J. Nielsen Kudsk, Ørsted. Med denne Bestyrelse fastlægges Foreningens Arbejde, og som Aarene gik, viste det sig, at man havde været heldig med Valget. Det er dygtige Mænd, der i de følgende Aar udfører et fortrinligt Arbejde.

Den 25. Januar 1877 holder Foreningen sit første Diskussionsmøde med Foredrag af Landhusholdningsselskabets Konsulent, Dyr-læge Jessen: „Ved hvilke Midler skal vi forøge Udbyttet af vort Malkekvæg“. Af det fyldige Referat ses, at man særlig drøfter Spørgsmaal om Roefodring, der endnu er praktisk taget ukendt, og om Regnskabsføring over Besætningens Ydelse.

Diskussionsmøderne spiller i de første Aar en meget stor Rolle, og har utvivlsomt haft stor Betydning for den Omlægning af Driften,

som var i sin første Vorden og allerede sidst i Halvfemserne kunde betragtes som fuldbyrdet. I Foreningens første Arbejdsaar er det meget begrænset, hvad der er til Raadighed af kyndige Foredragsholdere, — men Interessen samles om forholdsvis faa, til Gengæld meget vigtige Hovedspørgsmaal. Ofte er der ikke Foredragsholdere til Raadighed, saa indleder et Medlem Diskussionen om et af

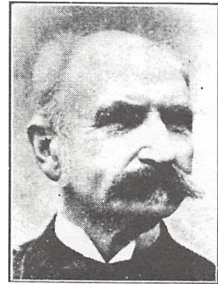
Forp. J. FROBERG
Sorvad

Datidens vigtige Spørgsmaal. Referaterne viser, at adskillige Medlemmer har skilt sig smukt fra en Indledning om et eller andet fagligt Spørgsmaal. Det forklejner ikke Indlederen, at han, naar han senere hen i Diskussionen, trænges op i et Hjørne, maa oplyse, at en Artikel af en eller anden kendt Landøkonom er hans Kilde.

Datidens Foredragsmøder betegnes stedse som Diskussionsmøder og var det ogsaa i udpræget Grad, idet Diskussionen efter Foredraget altid udgjorde en langt større Part af Møderne end nu om Stunder. Forklaringen

herpaa ligger sikkert i, at man dengang udmærket godt kendte Spørgsmaalene og stillede dem, men man manglede fuldstændig det Grundlag for Bedømmelse, som omfattende Husdyrbrugsforsøg og Planteavlsforsøg siden har givet os i Hænde. Som Eksempel herpaa kan nævnes, at Lærer Nielsen, Virring, har givet en af sine Indledninger Titlen: „I hvilket Omfang anses Anvendelse af Kunstgødning i vort Agerbrug for fordelagtigst og hvilke Slags Kunstgødning kan betragtes som heldigst paa de forskellige Slags Jorder og til de forskellige Sædarter“. — Udformningen af Foredragets Titel var god nok, men først henved 30 Aar senere kunde Spørgsmaalet besvares nogenlunde fyldestgørende, og endnu arbejder vi i Forsøgene paa dets Løsning. Man havde intet Kendskab til Kunstgødning. Udbudet omfatter Benmel af stærkt vekslende Indhold, forskellige Slags Guano, surfosforsur Kalk samt lidt Kainit og en meget ringe Mængde af Chilisalpeter. Der er mange Gødningsfabriker i Danmark og desuden indføres der en Del Kunstgødning. Landbrugsbladene fremhæver, at en Undersøgelse af visse Kunstgødninger har vist et betydeligt Underindhold. Hele Sagen er indviklet og trænger til Belysning. Man drøfter derfor alle foreliggende Muligheder og de Erfaringer hver især har gjort m. H. t. det Spørgsmaal, der nu er under Debat. Der har sikkert ofte

været fremsat et broget Virvar af Formodninger og Erfaringer ved disse Diskussionsmøder, men de har haft en umiddelbar Friskhed og Livlighed over sig. Referaterne viser, at Diskussionen om rent faglige Spørgsmaal ofte har foranlediget skarpe Diskussioner, hvor Mening stod stejlt mod Mening, hvorfor Bestyrelsen nu og da har følt sig foranlediget til at slutte Mødet med en Fællesudtalelse om det Resultat, Diskussionen har medført. Foreningen dannedes netop i de Aar, vort Landbrug af Forholdene tvinges til den fuldstændige Omlægning af Driften, til Rodfrugtdyrkning, Mælke- og Flæskeproduktion i Stedet for Kornsalg. Spørgsmaal om Kvægavl og Fodring, Rodfrugtdyrkning og senere Kunstgødningsanvendelse presser stærkt paa, og Foreningens Foredragsvirksomhed i Forbindelse med andre Foranstaltninger har sikkert givet Landbrugets Udvikling paa Egnen et godt Skub fremad.

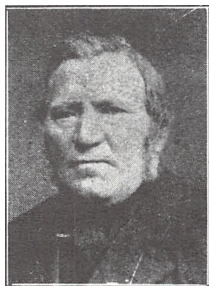
Prop. v. BUCHWALD
Estruplund

Ogsaa Opgaver af mere almen Interesse blev taget op. Ved Henvendelse til Randers Havnevæsen søgtes Bro- og Færgeforholdene ved Voer forbedret. Der arbejdes paa Anlægget af en direkte Forbindelsesvej mellem Ørsted og Allestrup; af Forhandlingerne fremgaar det, at Spørgsmaalet er af gammel Dato, Amtet havde tidligere tilbudt at yde Tilskud, hvilket Mourier-Petersen mener ikke kan ventes nu, og da tilmed en Henvendelse til Vivild-Vejlby Sogneraad om Støtte, resulterer i blankt Afslag, forfølges denne Sag ikke videre.

En anden Opgave, der blev taget op, var Fællesindkøb af undersøgt Markfrø. Gennemførelsen blev overladt til et Udvalg bestaaende af Propr. Højlund, Julielund, Godsejer v. Buchwald, Estruplund, Propr. Vestberg, Tørslevgaard, Grd. Bathum, Rygaarde og Forp. Froberg, Sorvad. Sagen har aabenbart til at begynde med haft størst Interesse blandt større Jordbrugere. Frøet skulde aftages fra „Kontoret for undersøgt Markfrø“, hvor der kunde opnaas en ret god Rabat og større Betryggelse for Varens Renhed og Spireevne end det sædvanlig var muligt. Ved Bestilling skulde afgives i Depositum 10 Øre pr. Pund bestilt Frø. Det var Møller-Holsts Markfrøkontor, det første og eneste, der dengang meddelte deres Kunder noget om det solgte Frøes Renhed og Spireevne. I 1879 ændres Frøudvalgets Sammensætning, idet bl. a. Gaardejerne A. C. Pedersen, Taarup, og R. Isak, Nielstrup, indvælges. Fælles-

indkøbet af Markfrø blev fortsat i mindst en halv Snes Aar og havde god Tilslutning fra Medlemmerne. Udvalget blev dog ophævet i 1881, da man vedtog at nedsætte et Udvalg til Fællesindkøb af kontrolleret Markfrø og Foderstoffer.

Plantningsarbejdet optager Foreningen stærkt gennem en Aarrække. I 1877 holder Plantør Bahnsen, Langaa, og Etatsraad

Gdr. J. SKRIVER
Tørslev

Mourier-Petersen, Holbækgaard, Foredrag om „Træplantning“ og om „Hegn- og Læplantning“. Man drøfter, hvorledes Foreningen bedst kan arbejde for denne Opgave. Mourier-Petersen foreslaar Oprettelse af Selskaber for Hegnplantning, men Bestyrelsen tør ikke røre Sagen af Hensyn til det store Arbejde, den vil medføre. 1880 indmeldes Foreningen i Hedeselskabet. Ved Diskussionsmøder i 1882 og 83 taler Oberstløjtnant Dalgas om „Beplantning af øde Arealer“, Plantør Bahnsen om „Smaaplantninger og Havebrug“ og Forpagter

F. Højlund, Julielund, om „Have- og Frugttræplantning“. Forslag om at tage Plantningssagen op fremsættes flere Gange, men først i 1884, da Foreningen har faaet en ny Bestyrelse, nedsættes der et Plantningsudvalg, efter at Lærer Nielsen, Virring, har holdt et fortrinligt Foredrag om „Træplantning, særlig omfattende Hegn- og Læplantning“, hvori han omtaler Valg af Træsorter til Læ, med Hensyn-tagen til Over- og Underlæ samt Jordbundsforhold og selve Plantningsarbejdets Udførelse.

Til det første Læplantningsudvalg valgtes:

- Lærer A. Nielsen, Virring.
- Godsejer v. Buchwald, Estruplund.
- Forp. F. Højlund, Julielund.
- Lærer Worm, Bode.
- Gdr. Bathum, Fredenslund.

Alle var de interesserede Plantningsfolk; Nielsen og v. Buchwald har sat sig varige Minder. En af Lærer Niensens tidligere Elever meddeler, at Virring-Essenbæk Kommunes store Granplantager skyldes Lærer Nielsen. Han kom til Virring i 1863 og begyndte tidligt at arbejde med Plantningssagen. Han fremelskede selv eller købte Lætræer og Frugttræer og udførte ofte selv Plantningen ved Huse og Gaarde. Han lærte Folk at bruge deres Haver. Den første Planteskole fik han Lov at anlægge i Præstegaardens Have.

Den er nok bleven anlagt efter Plantningsudvalgets Nedsættelse 1884, idet Landboforeningens aarlige Tilskud til Udvalget har givet Nielsen en kærkommen Lejlighed til Arbejdets Udvidelse.

Læplantningsudvalget udførte i de følgende Aar et fortrinligt Arbejde for Plantningssagen. Landboforeningen bidrog til Arbejdet med 50—100 Kr. aarlig, indtil Plantningsforeningerne blev dannet i 1893, — den største, Rougsø-Sønderhald Herreders Plantningsforening, i Ørsted den 28. Oktober med Landboforeningens daværende Formand, Kammerjunker Neergaard, Løvenholm, som Formand og med 2 af Landboforeningens Bestyrelsesmedlemmer i Bestyrelsen. I den anden — Virring og Omegns Plantningsforening — blev Lærer Nielsen Formand i 1895, 2 Aar efter dens Stiftelse, og fortsatte som saadan til sin Død i 1909. Denne Forenings første Formand var Gdr. J. Chr. Rasmussen, Lemmer.

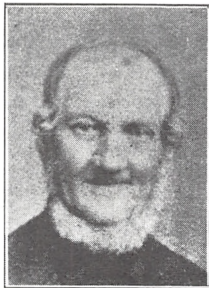
Prop. C. HØJLUND
Julielund

Ved den første Foraarsgeneralforsamling (1877) drøftede man Indmeldelse i Foreningen af jydsk Landboforeninger. Indmeldelsen skete dog først i 1878. Til Sekretær og Kasserer blev antaget Kbmd. H. P. Hansen, Ørsted. Sekretæren meddelte, at Foreningen havde 293 Medlemmer og ejede 1070 Kr. og 84 Øre. Medlemsbidraget andrager 954 Kr. Medlemsprotokollen viser dog, at Medlemsantallet ved Regnskabsaarets Afslutning (1. November 1877) var oppe paa 336. Det følgende Aar gik Medlemsantallet ned til 270—80 og holdt sig her i de følgende 25 Aar.

Foreningens Regnskab for det andet Arbejdsaar (1877—78) ser saaledes ud:

Indtægter	Udgifter
Medlemsbidrag	Restancer fra Medlemmer
Statstilskud, Dyrskuuet	Præmier, Dyrskuuet
Tombola "	Katalog
Entré "	Opstill. m. m. "
	Tombola "
	Haandværkspræm.
	Præmiepløjning
	Medlemsbidrag F. a. j. L.
	Bidrag Landmandsfors.
	Sekretæren
	Dørvogter ved 6 Møder
	Annoncer, Tryksager m. m.
2030.04	2030.04

Det første Aar blev der ikke afholdt Dyrskue, da man ønskede at konsolidere Foreningen. Derimod afholdtes i 1877 en Udstilling af Maskiner, Arbejdsredskaber, Haandværkerfrembringelser og Husflid. Det vedtoges at foretage en Præmiering af „mindre Genstande“, Maskiner maatte ikke præmieres. Til Præmier bevilgedes 200 Kr., ligesom Bestyrelsen fik Tilladelse til at anvende af Foreningens

Gdr. J. NIELSEN KUDSK
Lykkegaard

Midler „med Økonomi“, hvad der var nødvendigt til Arrangementet. Til at forestaa Udstillingen blev nedsat 2 Udvalg til Bedømmelse og et Tombolaudvalg — Bedømmelsesudvalgene med Ret til at supplere sig blandt Foreningens Medlemmer, hvor dette fandtes fornødent. Den første Udstilling var særdeles vellykket; Bevillingen til Præmier forblev urørt og Udstillingen gav endda et lille Overskud. Der uddeltes til Redskaber, Haandværk og Husflid 16 Præmier paa 20–3 Kr., ialt 180 Kr. Fra 1878 blev Udstillingerne et fast Led i Dyrskuet. Efterhaanden ændrede Udstillingerne dog Karakter. Fra de første Aars Udstillinger kan anføres, at de første Præmier (20 Kr.) blev tildelt Plove, endvidere præmierede Rebslagerarbejde, Snedkerarbejde (1 Bord og 1 Bistade), Mejeriredskaber (før Andelsmejeriernes Tid), Drejerarbejde (Rok m. m.). J. Højlund, Christensminde, Vivild, fik 8 Kr. for en Roesaamaskine. Blandt de præmierede Udstillere fandtes endvidere Træskomænd, Vævere, Skrædere, Skomagere, Sadelmagere og engang endog en Bager. Enken Madam Laursen, Fausing, tildeltes 6. Pr. 10 Kr. for Husflid „med særlig Paaskønnelse af hendes Kærlighed til at holde sine Børn til Arbejde, i Stedet for at lade dem ørkesløst drive Tiden hen“.

Udstillingen af Redskaber, som Plove, Harver, Roefrøsaamaskiner og Radrensere, spiller i disse Aar en stor Rolle og præmieres med de højeste Pengepræmier.

At Egnens Haandværkere lagde megen Vægt paa Konkurrencen ses ogsaa deraf, at de indsendte en Adresse til Bestyrelsen med Anmodning om, at kun Medlemmer af Foreningen, inden for dennes naturlige Omraade, faar Ret til at æske Præmie, da i modsat Fald større Virksomheder udefra helt vilde komme til at dominere Udstillingerne, medens det oprindelige Formaal: Ophjælpingen af det lokale Haandværk ganske vilde blive svigtet. Lokale Opfindere forsøger sig ofte paa Udstillingerne. En praktisk Landmand udstillede

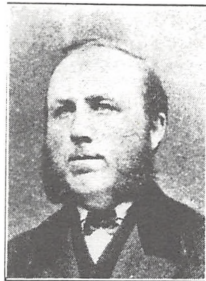
saaledes engang et Tærskværk til Hestekraft, kombineret med en Rensemaskine, og modtog herfor en lille Opmuntringspræmie; Ideen har dog næppe været helt gennearbejdet, thi da han kom igen det følgende Aar, vankede der ikke noget. Smeden paa Estruplund udstillede en af ham selv forarbejdet „Roelugningsmaskine“, „hvilken Dommerne ikke fandt sig kompetente til at bedømme, da Aarstiden var for langt fremskreden og man ikke kunde faa Maskinen prøvet“.

Sadelmager Methmann, Ørsted fik en stor Præmie for Ideen til en Børtvinge, hvorimod en Smed, som udstillede en Radrenser med Muldfjæld til Hyppeplov, ikke opnaaede Præmie, „da Redskabet har visse Smaamangler, som kunde være afhjulpet“. — Eksempler paa, at Dommerne gik grundig til Værks.

En pyntet Lagkage fra en af Egnens Bagere satte Dommerne i stor Forlegenhed, den blev indstillet til Anerkendelse, men opnaaede dog ikke Præmie. Antagelig har man ment, at det laa uden for Foreningens Opgaver og Vanskelighederne blev løst ved at man købte den for 5 Kr. og lod den gaa i Tombolaen.

Fra Midten af 90erne ophører Uddelingen af Pengepræmier for Haandværk, Redskaber og Maskiner. Det er ikke mere nødvendigt for Landboforeningen at arbejde direkte for Udbredelse af Kendskabet til gode Maskiner. At udstille ved Foreningens Dyrskue er i sig selv en Reklame for Udstillerne. ligesom disse efterhaanden ogsaa for en væsentlig Del er blevet Forhandlere for Storfabrikker, — og endelig kan den Vejledning, som nu ligger i Bedømmelsen, ikke tillægges samme Betydning som før, idet der efterhaanden er fremkommet en Række anerkendte Typer af Redskaber og Maskiner, der gennem Landhusholdningsselskabets (senere Statens) Redskabsprøver, gøres til Genstand for en virkelig kritisk Afprøvning.

Formandsvalget ved Pastor Nyeborgs Bortrejse giver iøvrigt Anledning til en lille Episode. Mod sin Vilje vælges Godsejer v. Buchwald, Estruplund, til Formand ved Generalforsamlingen den 24. Oktober 1877. Trods indtrængende Opfordringer nægter han at modtage Valget, hvorfor der maa afholdes en ekstraordinær Generalforsamling, som vælger Forp. J. Froberg, Sorvad, til Formand. v. Buchwalds Vægning affødte en Ændring af Lovene, hvorefter det bestemmes, at Formanden vælges særskilt for 3 Aar ad Gangen,

Lærer A. NIELSEN
Vidding

Bestyrelsen vælger selv sin Næstformand og intet Medlem kan uden gyldig Grund undslaa sig ved at modtage Valg. Genvalg kan finde Sted, men ingen behøver at modtage dette før efter lige saa lang Tids Forløb, som han har fungeret.

Efter Banens Aabning laa Vejlbj uheldigt for Afholdelse af Markeder, og man indsendte Andragende om at faa disse flyttet til

Forp. F. HØJLUND
Julielund

Allingaabro. Men Vejen til „højere Vedkommende“ var lang og trang i disse Aar, først efter 1 Aars Forløb forelaa der Svar fra Indenrigsministeriet, der kort og godt afslog Andragendet. 4 Aar senere (1882) blev Sagen rejst paany, denne Gang i Samarbejde med Egnens Sogneraad, ved at man sendte en Deputation til København, for at forhandle Sagen med Ministeren. Denne Gang lykkedes det at faa Markederne flyttet til Allingaabro. I 1906 blev Spørgsmaalet atter rejst, idet man indgik med Andragende om Afholdelse af 8

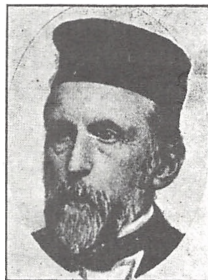
Markeder aarlig i Allingaabro og 4 i Auning, men kun opnaede en Udvidelse af Allingaabro Markeder. Da Spørgsmaalet i 1922 atter blev rejst af Foreningen, idet man ønskede Markedsdagene ændret, saa de kom til at ligge gunstigere i Forhold til Randers Markeder, gennemførtes Foreningens Ønsker, blot ved en Henvendelse til Ministeriets Kommissariat for Markedssager.

I Efteraaret 1877 er Konsulent Jessen atter Foredragsholder, denne Gang om „Malkekvægets økonomiske Fodring og Foderets Indflydelse paa Smørrets Kvalitet“. Roedyrkingen kendes af de fleste endnu kun af Navn, men Spørgsmaalet trænger sig frem og drøftes under en eller anden Form ved de fleste Diskussionsmøder gennem flere Aar. Ogsaa Oliekagefodringen drøftes og man overvejer, hvorledes Foreningen kan sikre sine Medlemmer uforfalskede Foderstoffer med det opgivne Indhold af Værdistoffer. Paa Forslag af Mourier-Petersen vedtages det, at søge gennemført en regelmæssig **U d t a g n i n g a f F o d e r s t o f p r ø v e r** til Analysering fra Egnens Foderstofpakhuse. En saadan Prøveudtagning og Analysering fandt Sted enkelte Gange i de følgende Aar, og har under de mangelfulde Forhold paa Foderstoflovgivningens Omraade sikkert haft en ikke ringe Betydning.

Ved Diskussionsmøderne i 1878 indleder den nyvalgte Formand, Forp. J. Froberg, Sorvad, om Malkekvægets Fodring, — det er særlig

Spørgsmaalet om stærk og svag Fodring, d. v. s. Anvendelse af Kraftfoder og Roer eller Hø og hjemmeavlet Korn; Meningerne er stærkt delte, ihvorvel man dog mener, at Fodring med en lille Smule Roer nok vil være heldig.

Lærer Nielsen, Vurring, der gennem henved 30 Aar bliver Foreningen et overmaade nyttigt og virksomt Medlem, indleder om Jordens Dybdebehandling. Meningerne er stærkt delte og Formanden finder det fornødent at slutte Forhandlingerne om dette Spørgsmaal med en Udtalelse om, „at der tilraades Forsigtighed med den dybere Pløjning, men at denne kan gøre sin Nytté, naar den tages lidt efter lidt, idet det dog ikke findes tilraadeligt at pløje Sandjorden op“.

Godsejer
MOURIER-PETERSEN
Holbækgaard

Rebsluger Berg i Ørsted indleder en Diskussion om Hampavl og tilraader Medlemmerne at dyrke Hamp til eget Forbrug. Han kan dog ikke besvare alle de stillede Spørgsmaal, hvorfor der ved et senere Møde oplæses en Skrivelse fra ham med Svar paa de Spørgsmaal, han ikke kunde besvare efter Foredraget. I en lang Aarrække møder Berg ved Dyrskuerne med en fyldig Udstilling af sine Produkter — ofte fremstillet af hjemmeavlet Hamp. Han arbejder gennem mange Aar energisk for at faa Landmændene til at dyrke Hamp til eget Forbrug.

Forp. F. Højlund indleder om Græsmarkernes heldigste Besaaing. Det er særlig Frøblendingsspørgsmaalet, der diskuteres, og endelig indleder Forp. Froberg en Diskussion om Rodfrugtdyrkning. Man diskuterer bl. a., om man skal anvende Turnips, Kaalroer eller Runkelroer, og Formanden slutter Diskussionen „ . . . med endnu en kraftig Opfordring, særlig til de mindre Jordbrugere, om at lægge Vind paa Roedyrkningen, da der for disse ikke var noget til Hinder for at give Malkekøerne Roer, idet de jo alligevel vanskeligt kunde naa at faa deres Smør i første Klasse“.

Ved Bestyrelsesmøderne de første Aar tages jævnlig Beslutning om Køb af mindre, oplysende Skrifter, som enten udlaanes eller videresælges til Medlemmerne.

Foreningens første Dyrskue forberedes ved at Dyrskuerregler vedtages og trykkes. saa hvert Medlem kan faa et Eksemplar. Paavirket af jævnlige Ændringer i Reglerne for Stats-

tilskud og vel ogsaa som Følge af Husdyrbrugets stadige Udvikling bygges Dyrskuerreglerne op Trin for Trin paa Foraarsgeneralforsamlingerne gennem en lang Aarrække. Ligeledes ændres Dommerinstitutionen stærkt op gennem Aarene.

Til det første Dyrskue i 1878 valgtes kun følgende Dommerhold:

I. Hingste og Hopper.

Gdr. A. C. Pedersen, Taarup.

Godsejer Mourier-Petersen, Holbækgaard.

Gdr. N. Jensen, Taarup.

Gdr. J. Laursen, Tørslev (Suppleant).

II. Tyre og Køer.

Prop. C. Højlund, Julielund.

Gdr. R. Isak, Nielstrup.

Gdr. J. Skriver, Tørslev.

Gdr. True Hougesen, Vivild (Suppleant).

III. Væddere.

Gdr. Bøggild, Drastrup.

Gdr. Bathum, Rygaarde.

Gdr. Chr. Madsen, Krogsager.

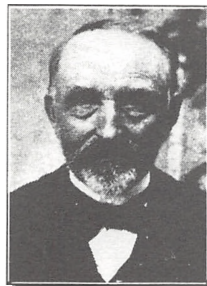
Gdr. Højlund, Vivild.

Etatsraad Mourier-Petersen, Holbækgaard, der tillige var Statens Tilsynsførende ved Dyrskuerne i Randers Amt, genvalgtes som Hingstedommer helt til 1900, han fungerede endnu i Allingaebro i 1901 og vistnok sidste Gang ved Dyrskuet i Ørsted 1902. Som flittig Deltager i Foreningens Møder fremsatte han hyppigt Forslag, som foranledigede Iværksættelse af Foranstaltninger. Som Hingstedommer, Foredragsholder om Hesteavlsspørgsmaal og som Formand for et i 1881 nedsat Opdrætningsudvalg, udførte han et stort Arbejde for Ophjælpning af Egnens Hesteavl. Fra hans Haand foreligger bl. a. en Række fortrinlige Beskrivelser af de ved Dyrskuerne præmierede Hingste og Hopper, som han var med til at bedømme.

Til Dyrskuet, der blev afholdt i Ørsted den 19. Juni 1878, var udstillet og præmieredes følgende Antal Dyr:

	Udstillet	Præmieret	Pr.-Beløb Kr.
2 og 3 Aars Hingste.....	7	3	28
Hopper	24	13	190
Yngre Tyre.....	13	6	81
Samlinger Malkekvæg	24	11	222
Væddere.....	10	6	34
Ialt	78 Nr.	39 Nr.	555 Kr.

Kun Halvdelen af de fremstillede Dyr blev altsaa præmieret. Chr. Madsen, Uggelhuse, fik Ærespræmie for 2 Køer. Jens Laursen, Tørslev, fik 1. Præmie for 4 Køer og Niels Jensen, Drastrup 2. Pr. for 4 Køer. Kvægsamlingernes Størrelse varierede fra 2—4 Individuer. Mads Madsen i Floes fik 1. Præmie for Tyren „Floes“, falden efter Kongepremietyren „Simon IV“. Til Hingstene uddeltes kun 3. og 4. Præmier. A. Chr. Pedersen, Taarup, A. Høeg, Ørsted, og J. Elkjær Nielsen, Gjesing, fik 1., 2. og 3. Præmie for Hopper. De øvrige Hopper — 21 — fik tildelt Fribedækning. Af de præmierede 3 Hingste var 2 falden efter Vivild-Hingsten, Stb. 216, og af 24 præmierede Hopper de 8 efter samme Hingst. En af de præmierede Hopper var falden efter „Muumanns Præmiehingst“, der som 2 og 3 aarig havde opnaaet Præmie ved Estrup Birks landøkonomiske Forenings Dyrskue ved Vejlbj by i 1860 og 61.

Gdr. R. ISAK
Nielstrup

Præmiernes Størrelse var for Hingste 8—10 Kr., Hopper 10—40 Kr., Tyre 6—30 Kr., Kvægsamlinger 8—40 Kr. og Væddere 4—8 Kr. Foreningen fik 216 Kr. i Statstilskud til Præmier og Dyrskuets Regnskab balancerede med 1284 Kr. 44 Øre.

Gennem en lang Aarrække var Dyrskuepræmierne Sølvgenstande, medens Præmierne til Haandværk og Husflid fra Begyndelsen tildeles i Penge.

I mange Aar samledes Bestyrelsen Dagen før Dyrskuet med Udvalgene for Bedømmelse af Haandværk og Husflid. Bedømmelsen blev foretaget, og man hjalp til med Opstilling og øvrige Forberedelser.

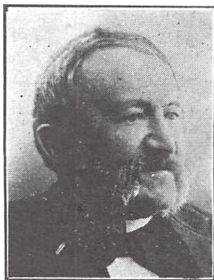
Allerede efter det andet Dyrskue drøftes Spørgsmaalet om Præmiering af andre Kvægracer, men Arbejdet for den nationale Kvægraces Forbedring og Udvikling til større Mælkeydelse, har vundet saa stærkt Fodfæste, at den bliver eneraadende paa Dyrskuerne endnu i 28 Aar, skønt Sagen Gang paa Gang var fremme paa Generalforsamlingerne.

I 1878—79 tages flere nye Opgaver ind i Arbejdet.

Spørgsmaalet om Ansættelse af en Husdyrbrugskonsulent sammen med de omliggende Landboforeninger nødvendiggør Afholdelse af en ekstraordinær Generalforsamling, og Foreningen vedtager at deltage i Udgiften med et fast aarligt Bidrag, idet Foreningerne i

Fællesskab skal skaffe 1000 Kr., for at Sagen skal kunne fremmes. Skønt der var skaffet Sikkerhed for dette Beløb, blev det ikke til noget med Konsulenten dengang.

Præmiepløjning blev afholdt paa Estruplund med 27 Deltagere, hvoraf dog kun følgende 11 fik tilkendt Præmie: Jens Bager Severinsen (senere Tørslev Dal) fik 1. Præmie, dernæst Laust Jensen,

Prop. J. A. SECHER
Ørsted

Holbæk, Søren Kanne, Sorvad, Niels Greve, Hevringholm, Peder Chr. Christensen, Estruplund, Peder Jensen, Holbæk Mark, Enevold Jensen, Lille Sjørup, Rasmus Jensen, Stenalt, der alle fik Pengepræmie, samt Ole Andersen, Ingerslev, Peder Thøgersen, Hevringholm, og Christian Poesen, Sorvad, der tildeltes Præmieblad.

Ved Bedømmelsen af Pløjningen benyttede man et Pointssystem:

For Retning og Furens Lægning ved Opfuringen gives indtil 4 Points. Ved Bedømmelsen af selve Pløjningen bruges Vinkelbrædt; for Retning, Dybde og Bredde gives indtil 8 Points. Ved Oppløjningen bedømmes Retning og Dybde og gives herfor indtil 4 Points — ialt indtil 20 Points.

Hver Deltager fik anvist et Stykke Grønjord og et Stykke Stubjord, hvert paa 7 Alens Bredde og af passende Længde. Første Omgang — Furingen — køres efter Stokke. Efter Furingen tages en Omgang med 8" bred Fure, der ikke bedømmes. I Grønjord pløjes med 8 og 4 Tommers og i Stubjord med 10 og 7 Tommers Fure. Næstsidste Fure pløjes 2" lettere og ved sidste Omgang skal Furebredden være 12 og 16 Tommer, henholdsvis i Grønjord og Stubjord.

Foreningens anden og sidste Præmiepløjning blev afholdt i 1880 paa Sorvad. Der var mødt 21 Pløjere, hvoraf kun 10 opnaede Præmie. Ved Generalforsamlingerne i de følgende 2 Aar kunde der ikke opnaas Flertal for Afholdelse af Præmiepløjning.

Til den sidste Præmiepløjning vedtog Bedømmelseskommiteen at anskaffe en Kraftthammel og foretage Maaling af de forskellige Ploves Kraft for brug, samt at meddele Resultatet i Egnens Dagblade.

I 1879 overdrages Diskussionsmødernes Tilrettelægning til et Diskussionsudvalg, som kom til at bestaa af: Godsejer v. Buchwald, Estruplund, Propr. A. Friis, Julianeholm, Propr. Westberg, Tørslevgaard, Lærer Worm, Bode, og Forvalter F. Højlund, Julielund.

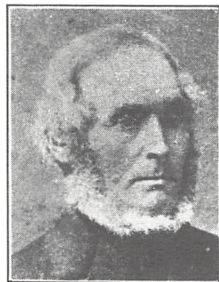
Præmiering for lang og tro Tjeneste blev paabegyndt og gennemføres et Par Aar, men maa opgives paa Grund af Pengemangel.

Forslag om Fællesindkøb af Foderstoffer har gentagne Gange været drøftet. I 1879 blev der nedsat et 3 Mands Udvalg. I sin

Betænkning foreslaar Udvalget, at Fællesindkøbet skal omfatte Markfrø og Foderstoffer og ved en ekstraordinær Generalforsamling blev Vedtægter enstemmigt vedtaget.

Til at bestyre Fællesindkøbet valgte Generalforsamlingen det nedsatte Udvalg: Propr. A. Friis, Julianeholm, Forp. Secher, Stenalt, og Forvalter F. Højlund, Julielund. Markfrøudvalget havde billiget denne Ordning og traadte derefter tilbage.

Ved et Diskussionsmøde i 1880 indleder Dyr læge Christensen, Ørsted, om „Kvægets Opdræt“. Diskussionen kom til at dreje sig om Spørgsmaalet: At forene en stor Malkeevne med en stor Fedeevne — det jyske Kvægs Udvikling mod større Mælkeydelse, samt om Roedyrkning og Roefodring som Betingelserne for en kraftigere Vinterfodring af Opdrættet. Senere indleder Propr. Kjær, Holbæk Mølle, om „Jordens Behandling til de forskellige Sædarter“ — et Foredrag, der ogsaa giver

Gdr. C. F. EHRENREICH
Gjesing

Anledning til en stærk Meningsudvikling, hvori bl. a. Mourier-Petersen og v. Buchwald deltog, „— og paaviste flere Urigtigheder i det af Indlederen fremførte“. Man kan aabenbart ikke blive enige, men vedtager dog en neutral Fællesudtalelse, der bl. a. siger „at Diskussionen har været rig paa Erfaring . . . og meget belærende“.

Ved samme Møde vedtager man at fortsætte med Præmiepløjning (Sorvad 1880), hvorimod et Forslag om at afholde Smørudstilling forkastes.

Endvidere drøftes Spørgsmaalet om Dyrkning og Afsætning af Maltbyg, og der anskaffes 40 Ekspl. af Bogen „Dyrkning af Maltbyg“ til Uddeling blandt Kredsformænd samt Udvalgs- og Bestyrelsesmedlemmer til videre Cirkulation blandt Foreningens Medlemmer. Ligeledes blev der anskaffet nogle Regnskabsbøger til Videresalg blandt Medlemmerne.

Vanskelighederne ved at skaffe gode Foredragsholdere bliver efterhaanden store og det faar stor Betydning, da Foreningen af jyske Landboforeninger begynder at udsende Foredragstister, hvor der frit kan vælges mellem Foredragsholdere og Emner (1884).

Ved Dyrskuet 1881 indføres forsøgsvis Brugen af Points ved Bedømmelse af Kvæget, men det opgives atter efter et Par Aars Brug.

Paa Foranledning af Randers Amtshusholdningsselskab afholdes

i 1881 2 Møder mellem Landboforeningerne om i Fællesskab at ansætte en Kvægavlskonsulent, der skal arbejde for den jydsk Kvægraces Bevarelse og Forbedring. Desuden vedtages et nærmere Samarbejde mellem Foreningerne med det Formaal, at fremme en større Præmiering af ældre Tyre og Hingste ved Fællesskuet i Randers. Samarbejdet traadte i Kraft med Fællesskuet 1882.

Gdr. O. CHRISTIANSEN
Tørslev

I Foredragsvirksomheden 1880—81 drøfter man Sommerstaldfodring, Roedyrkning, Kalkning og Mergling samt Sandjordens Behandling og Drift.

Mourier-Petersen holder et Foredrag om „Hestens Avl og Opdræt“. Foredragsholderen henstiller til Bestyrelsen at nedsætte en „Opdrætningskommite“, hvis Opgave det bl. a. skal være, at opkøbe gode Hopper og videre sælge dem paa Afbetaling til Medlemmerne, og at sørge for, at der ved de forskellige Byer anlægges Løbegaarde for Føllene, og i det hele arbejde for Hesteavlens Fremme. Der blev straks nedsat et Udvalg til at arbejde videre med Sagen. Ved Foreningens næste Møde oplæser og motiverer Mourier-Petersen Regler for et eventuelt Opdrætningsudvalg. Det blev Foreningens første Husdyrbrugsudvalg og fik følgende sammensætning:

- Etatsraad Mourier-Petersen, Holbækgaard.
- Forpagter Froberg, Sorvad.
- Dyrlæge Christensen, Ørsted.
- Gdr. Jens Laursen, Tørslev.
- Forpagter Petersen, Liltved.

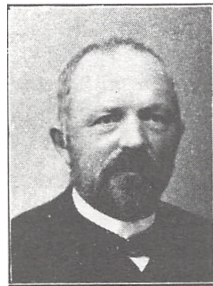
Foreningen af jydsk Landboforeninger har nylig udsendt den første Stambog over Heste og Kvæg. Af denne anskaffes 10 Ekspl. til Cirkulation blandt Dyrskuedommerne.

Ved et Diskussionsmøde i Efteraaret 1881 taler Redaktør Petersen, København, om „Vilkaarene for, at Mælkeridriften for mindre Jordbrugere kan blive fordelagtig“. Som sædvanlig drøfter man de nye Fodringsprincipper; det er dog Mælkerisystemerne, navnlig Fællesmejerierne, som saa smaat begynder at vinde frem andre Steder, der fremkalder livlig Diskussion, hvoraf det fremgaar, at Tanken har betydelig Tilslutning paa Egnen, skønt Foredragsholderen fraraader Oprettelsen, bl. a. fordi Anlægget af et Fællesmejeri vil koste 16000 Kr.

Det oplyses tillige, at Økonomien ved Mælkesalg til Fællesmejeri stiller sig saaledes, at man for 30 Pund Mælk opnaar samme Betaling som for 1 Pund Smør.

Allerede faa Maaneder efter oprettes det første Fællesmejeri paa Egnen, nemlig paa Lystrup Mark ved Korsvejen til Vivild i Niels Jakobsens Ejendom. Det var senere Købmand i Vivild, H. Rasmussen, der begyndte; den første Maskine blev installeret den 1. Maj 1882. De første Aar kørte Rasmussen rundt med en stor grønmalet Tønde, hvori al Mælken blev slaet sammen. I de følgende 2 Aar oprettes yderligere Fællesmejerier paa Johannelund i Rygaarde, i Hevring og paa Langtoftegaard.

I første Omgang har det næppe betydet noget udover en Arbejdslettelse for Mælkeproducenterne. Efterhaanden anskaffes dog Transportspande, og Kvalitetsforbedringen kommer lidt efter lidt. I de første Aar var der ikke altid Sødme alene i Tønderne, naar disse blev tømt paa Mejerierne. Fællesmejerierne har nok sat Oprettelsen af Andelsmejerier noget tilbage; de første — Voer, der nu er nedlagt, og Holbæk — oprettes dog omkring 1890.

Prop. P. PETERSEN
Langtoftegaard

Redaktør Petersens Foredrag gav endvidere Anledning til, at man paa en ekstra Generalforsamling kort Tid efter vedtog for egen Regning at ansætte en Mælkeriassistent som Vandrelærer, skønt det oplystes, at Amtets samvirkende Landboforeninger overvejede at løse Spørgsmaalet i Fællesskab. Det blev overladt til Diskussionsudvalget at lede Arbejdet og antage en Vandrelærer. Udvalget meddeler dog nogle Maaneder senere, at det ikke havde været muligt at finde en egnet Mand, hvorfor Sagen maa stilles i Bero.

Af Foredragsvirksomheden først i 80erne skal anføres, at Lærer Nielsen, Gjern, talte om „Roedyrkning og den heraf nødvendiggjorte fuldstændige Omlægning af Driftsmaaden“. Kendskabet til Rodfrugtdyrkningen søgte man udbredt ved Afholdelse af Kredsmøder i Auning, Fausing, Langkastrup, Assentoft, Vivild, Gjesing, Hollandsbjerg og Holbæk, hvor Lærer Nielsen, Gjern, taler om „Rodfrugtdyrkning“.

Udvalget for Fællesindkøb af Markfrø faar Landbrugskand. Hage, København, til at holde Foredrag om Markfrøhandel og Markfrøavl, og endelig indleder 2 Medlemmer, Prop. Kjær, Holbæk Mølle, og

Godsejer v. Buchwald, Estruplund, henholdsvis om „Gødningens Behandling i Møddingen og paa Marken“ og om „Kalksorter og Mergel“.

Foranlediget af Mourier-Petersens Foredrag, vedtager man til Dyrskuet 1882, at 2-aarige Hingste ikke kan æske Præmie, hvis de har bedækket før Dyrskuet, og at 3-aarige Hingste ikke maa have bedækket mere end 30 Hopper.

Hmd. A. KAHR
Vejlbj

Ved Efteraarsgeneralforsamlingerne i 1881 og 82 sker der en fuldstændig Ændring af Bestyrelsen. I 1881 trækker Formanden, Forp. Froberg, Sorvad, sig tilbage paa Grund af Sygdom, i hans Sted vælges — vistnok mod sin Vilje — Godsejer v. Buchwald, Estruplund. Endvidere afgaar Propr. C. Højlund, Julielund, og Gdr. R. Skriver, Tørslev. De erstattes med Gdr. R. Isak, Nielstrup, og Propr. J. A. Secher, Ørsted, der vælges til Næstformand. Allerede Aaret før var Secher

foreslaaet og fik samme Antal Stemmer som Skriver, der imidlertid dengang blev genvalgt ved Lodtrækning.

Godsejer v. Buchwald, Estruplund, var efter Tidens Forhold en „moderne“ Landmand og en meget dygtig og anset Mand; han udførte store Grundforbedringsarbejder — Rydninger, Dræning, Mergling og Plantningsarbejder. Han var stærk interesseret i Landboforeningens Arbejde og har sikkert sammen med Forp. Froberg udført det største Arbejde for at faa Foreningen oprettet. Formand vil han dog ikke være, det var sikkert derfor, han i 1882 udmelder sig af Foreningen, saa man ved Efteraarsgeneralforsamlingen staar overfor et Nyvalg af Formand trods Bestemmelsen om den 3-aarige Valgperiode. Af Bestyrelsen afgaar endvidere Gdr. J. Nielsen Kudsk, Ørsted, og A. C. Pedersen, Taarup, de erstattes med Gdr. C. F. Ehrenreich, Gjesing, og Gdr. Ole Christiansen, Tørslev. Froberg valgtes til Formand, idet Formandsvalget dog først fandt Sted ved en ekstra Generalforsamling først i 1883 — formodentlig fordi Froberg har bedt Generalforsamlingen søge at finde et andet Formandsemne, da han vedblivende var meget svagelig.

Den nye Bestyrelse overtager straks Ledelsen af Fællesindkøbet for Markfrø og Foderstoffer.

Foruden de foran nævnte Diskussionsemner skal bl. a. anføres, at Lærer — senere Statskonsulent — P. Nielsen, Ørslev, holder flere

Foredrag om „Ukrudtets Bekæmpelse“ og „Frøavl og Dyrkning af Foderplanter“, og Landbrugskand. Mortensen, Barrit, taler om „Nyere Kulturplanters og navnlig nyere Sædarters Dyrkning“. De foranførte Kreds møder ved Lærer Nielsen, Gjern, afholdes ligeledes i disse Aar.

Foreningen har i de forløbne Aar anskaffet en Del oplysende Litteratur, som gennem Bestyrelsesmedlemmer og Kredsformænd udlaanes til Medlemmerne. Ønsket om et mere planmæssigt Arbejde af føder Tanken om Nedsættelse af et Biblioteksudvalg. Ved Foraarsgeneralfor­samlingen i 1884 blev Udvalget nedsat og fik følgende Sammensætning:

Propr. J. A. Secher, Ørsted.
Lærer Thomsen, Vejlbj.
Lærer Worm, Bode.
Forp. F. Højlund, Julielund.

Gdr. E. C. HARDER
Taarup

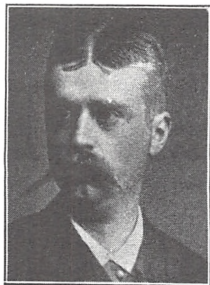
De to førstnævnte valgtes til som Bibliotekarer at forestaa Udlaanet for henholdsvis Rougsø og Sønder­hald Herred. Der blev udarbejdet Regler for Udlaan og i de forløbne Aar indkøbt en hel Del landbrugsfaglig Litteratur, som endnu opbevares i Foreningens Bibliotek. Først i 1887 vedtages der Regler for Bibliotekets Virksomhed. Udlaanet fortsættes helt op til 1913, men gik i de sidste Aar stærkt tilbage, idet Adgangen til faglig Oplysning da var lettet betydelig, dels ved Afholdelsen af mange Foredrag rundt i Foreningen, men navnlig ved Oprettelsen af Vivild Højskole og Ørsted Landbrugsskole, hvorfra der ved den almindelige Undervisning, og især ved Afholdelsen af mange velbesøgte, korte Landbrugskursus, spredtes faglig Oplysning.

Spørgsmaalet om Regnskabsføring drøftes ogsaa. I 1884 udsættes 100 Kr. til Præmier for velførte Landbrugsregnskaber. Beløbet blev dog ikke uddelt, da ingen meldte sig.

K v æ g a v l s s a g e n, som hidtil har været skudt noget i Bag­grunden, forsøger man ogsaa at tage op.

Landbrugskand. H. Iversen, Dragebjerg Vig, holder Foredrag om „Kan vort Malkekvæg i Almindelighed betale et rigeligt Kraft­foder eller kan det undertiden være fordelagtigt at holde sig til det hjemmeavlede Foder“. Forp. F. Højlund, Julielund, om „Bør vore Besætninger holdes vedlige ved Selvtillæg eller ved Indkøb“ og om

„Oprætning af Kalve“. Man drøfter navnlig Forbedringen af det sortbrogede Kvæg og hvorledes Landboforeningen i højere Grad end hidtil kan komme til at beherske Avlen og bestemme Beskaffenheden af de Avlsdyr, der benyttes, særlig Tyren, ligesom Kvægbruget „gennem Præmieæskning for hele Besætninger burde drages ind under Foreningens Kontrol“. Foreløbige resultater det i en Agitation for Oprettelsen af Kvægavlsforeninger, hvoraf flere blev dannet i 1884—85.

Kammerjunker
C. NEERGAARD
Løvenholm

Allerede i 1881 havde Foreningen nedsat et Udvalg til Bedømmelse og Præmiering af Huslodder. I Udvalget sad i de første 5 Aar Propr. P. Pedersen, Langtoftegaard, Gartner Hamborg, Stenalt, Forpagter F. Højlund, Julie-lund, Propr. N. P. Blicher, Lille Sorvad.

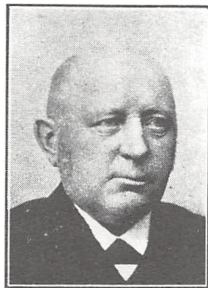
Bedømmelse og Præmiering af Huslodder fortsættes uafbrudt i 26 Aar indtil 1906, da Husmandsforeningerne var dannet og sammen med Landboforeningen nedsatte et Kredsudvalg, der overtog Arbejdet. I den første Konkurrence fik følgende 4 Deltagere Præmie: 1. Pr. Niels Peter Nielsen, Allingaabro; 2. Pr. N. Sørensen, Langkastrup; 3. Pr. Jøns Jønson, Grund, og 4. Pr. Rasmus Krogh, Hevring.

Bedømmelsesudvalgets Indstillinger til Bestyrelsen var altid motiveret med en ret udførlig Beskrivelse og Kritik af de enkelte Brug, der i en lang Aarrække var ganske smaa, oftest kun indtil et Par Tønder Land. Udvalgets første Beskrivelse af N. P. Nielsens Brug ser saaledes ud: En Lod paa 2 Tdr. Land Kærjord med Sandunderlag, alt gravet, væsentlig ved egen Hjælp. En Fjerdedel af Arealet Rodfrugt, Halvdelen Staldfoder; Besætningen 1 Ko om Vinteren, 2 om Sommeren. I Haven dyrkes Peberrod og Hvidkaal, hvoraf særlig Peberrod staar fortrinligt og synes at være hans Specialitet. Han har forstaaet at skaffe Grøntfoder i rigelig Mængde til hele Sommeren.

I 1882 er der 6 Deltagere i Konkurrencen. N. P. Nielsen, Allingaabro, og N. Sørensen, Langkastrup, opnaar denne Gang henholdsvis 2. og 4. Præmie, medens 1. og 3. Præmie tildeles 2 nye Deltagere: Jens Laursen Bødker, Grund Kær, og Anders Mikkelsen Grand, Ørsted. Om Jens Laursens Bedrift hedder det i Indstillingen: „En Lod paa 6 Skp. Land, som oprindeligt var goldt Stengræs og Sandbanker, der ved Mandens eget Arbejde er forvandlet til en pragt-

bar Plet med fortrinlige Afgrøder, som med lidt lejet Græsning til Hjælp ernærer 2 Køer Præmieringen er dels for det store Arbejde med Rydning af Sten, Jordfyld og Afvanding og dels for den omhyggelige Dyrkning og Anvendelse af hver lille Plet Jord, som stundom frembringer 2 Afgrøder samme Aar“.

I 1885 hedder det om samme Bedrift: „Jens Laursen fortjener vor bedste Anbefaling i alle Henseender for sin Mønsterbedrift baade ude og inde. Hans lille Jordlod er passet med en Omhu, der vidner om, at han rigtig forstaaer at udnytte hvert Spadestik paa en sjælden omhyggelig og indbringende Maade. Intet for Agerbrug anvendeligt gaar til Spilde, og alt vidner om den største Orden og Akkuratesse; han indstilles til den største Præmie, som kan gives“. Aar efter Aar indstilles han til Landboforeningens bedste Præmie og opnaar 1. Præmie i 1882—88 og 1891—98, ialt 15 Gange.

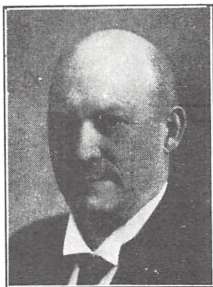

Gdr. R. J. SKRIVER
Lykkegaard

Søren Taasti Nielsen, Tøjstrup, faar 2. Præmie med den Motivering, at „ . . . han er godt paa Vej til at faa sin iøvrigt udmærkede lille Lod bragt i fortrinlig Stand. Over Halvdelen af Lodden er allerede i den ønskeligste Orden, og man kunde se, at der er taget fat med Flid og Omsigt, naar undtages Gødningsbeholderen, der manglede tilstrækkelig Beskyttelse mod Luftens Indvirkning; den Undskyldning, at der ligefuldt kan gødes rigeligt, er ikke tilstrækkelig formildende Grund“.

Af andre Præmietagere skal nævnes Søren Jensen, Allingaabro, der i 1888 opnaar 4. Præmie med følgende Motivering: „Denne Bedrift var som sædvanlig ikke fuldstændig ren. Roemarken burde sikkert have været en hel Vang, men var kun en Ubetydelighed. Gødningen burde opbevares bedre. Der burde holdes 2 Køer, og der fandtes kun 1. I 1890 er hans Bedrift i Orden, saa han opnaar 1. Præmie. 1889 deltager 2 Havebrug i Konkurrencen. Af Huslodder findes ingen værdig til 1. Præmie. I 1888 havde Jens Laursen nemlig købt et Stykke Jord, som han vil have i Orden inden han atter deltager i Konkurrencen. 3 Aar senere møder han paany og opnaar første Præmie hvert Aar indtil 1898. Det følgende Aar faar Peder Nielsen, Tøjstrup, 1. Præmien, men i 1900 møder Anders Kahr, Vejlbj, og overtager straks Førerskabet med en 1. Præmie, som Udvalget motiverer med, at han „ . . . har vist megen Flid og

Dygtighed ved at benytte tilstedeværende Ulemper, Grusunderlagets Bortkørsel, til Fremme for Jordens dybe Belandling og Kultivering. Hans Jordbrug er i sin Helhed særdeles smukt og fordelagtigt med beskyttet Møddingsplads, Ajebeholder, Hønsogaard og Bistader“. Fra Beskrivelsen 1902: „Hans Bedrift er i en saadan Tilstand, at man med god Grund kan henvise andre til at følge hans Eksempel og belæres hos ham . . .“.

Proprietær
CHR. JESSEN-FRIIS
Julianeholm

Anders Kahr, Vejlbj, tildeles 1. Præmie 1900, 1902, 1904, 1905. I de sidste Aar er han valgt til Dommer ved Konkurrencerne og deltager senere gennem mange Aar i Landboforeningens Konkurrencer mellem hele Markbrug, hvor han stadig opnaar 1. Præmie.

Peter Nielsen, Tøjstrup, faar atter 1. Pr. i 1901, bl. a. fordi han fører Regnskab.

Fra 1902 vedtager Udvalget at skærpe Bedømmelsen ved at lægge Vægt paa velført Regnskab over Bedriftens Indtægter og Udgifter, saa man kan skønne over Rentabiliteten af forskellige Biindtægter, som større Hønsehold og Biavl, Mælkeri og Svinehold samt Haven. Endelig vil der blive taget Hensyn til den Omhu, der udvises mod Spild og Tab af saavel flydende som fast Gødning.

I 1903 tilfalder 1. Præmie Jens P. Mortensen, Vejlbj. „ . . . Lodden var i god Orden, alt var rent og stod godt, dog særlig anbefalelsesværdigt var det store Udbytte af hans 2 Køer og mange Slagterisvin, nemlig 11 Stkr. aarlig produceret“.

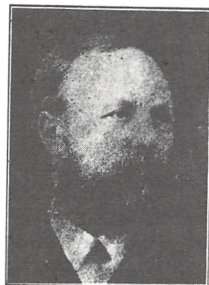
I de følgende Aar indtager A. Kahr og J. P. Mortensen, Vejlbj, 1. og 2. Pladsen ved Konkurrencerne.

Endnu Beskrivelsen af A. Kahrs Brug i 1905 skal anføres: „Om dette Husmandsbrug og Ejendommen kan siges, at man ikke i nogen Henseende har noget at udsætte derpaa. Denne Bedrift kan vi henvise til som et Mønster, ikke alene for Huse med lignende Arealer, men for enhver Jordbruger, der ønsker at gøre Forsøg med mange forskellige Sædarter, for at naa et heldigt Resultat uden at lide større Skuffelser. Hans Flid, Energi og vejledende Meddelelser giver et fortrinligt Eksempel for Egnens Jordbrugere“.

Efter Nyvalgene i 1885—86 til Udvalget, bestod dette i en lang Arrække af: Propr. P. Pedersen, Langtoftegaard, Gdr. E. C. Harder, Taarup, og Lærer A. Nielsen, Virring; først i 1905 og 1906 skete

der Ændringer ved at Husmændene Kristen Karlsen, Bode, og Anders Kahr, Vejlbj, indvalgte i Udvalget, der blev ophævet 1907, idet Arbejdet da overgik til det af Landboforeningen og den nyoprettede Husmandsforening i Fællesskab nedsatte Kredsudvalg.

Præmieuddelingen foregik ved Efteraarsgeneralforsamlingen, hvor Landboforeningens Formand oplæste Udvalgets Indstilling. Gennem de udførlige og interessante Indstillinger fra Udvalget Aar efter Aar, kan man følge Udviklingen fremad. Ikke altid er Udvalgsmedlemmerne enige, særlig i de første Aar fremkommer der nu og da Særindstillinger fra et af Udvalgets Medlemmer. Udvalgets Arbejde med Udpegning af Egnens bedste Smaabrug har betydet meget i Udviklingen, ogsaa for andre end de konkurrerende Smaabrug. Det sker endnu jævnlig, at man drøfter Dyrkningsforholdene i de Brug, som for nu mange Aar siden gennem Landboforeningens Præmiering blev draget frem som ypperlige Eksempler til Efterfølgelse.

Gdr. S. JENSEN
Taarup

Medens det i de første Aar er helt smaa Brug „Huslodder“ paa blot 1—2 Tdr. Land, der er med i Konkurrencen, bliver det ved Udvalgets Arbejde efterhaanden de egentlige Husmandsbrug, der deltager og opnaar Præmie — en Ændring, der markeres ved, at Jens Laursen udvider sin Bedrift i 1888 og ved at Anders Kahr begynder at deltage i Konkurrencen fra Aar 1900.

I Aarene 1881—1906 præmieres ialt 254 Brug. Fra 1889 deltager Havebrug i Konkurrencen; af disse blev præmieret 64.

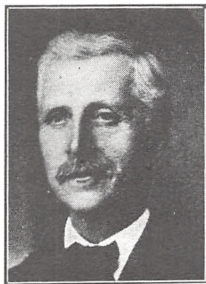
Fra 1890 begynder Udvalget at uddele Rejsehjælp til Husmænd og fortsætter hermed til 1906, da ogsaa Administrationen af denne Bevilling overgaar til Kredsudvalget.

I 1884 deltager Landboforeningen ved sin Formand, Sekretær og 2 Bestyrelsesmedlemmer i det 3. Fællesmøde af Landboforeningerne i Randerskredsen. De sidste Møder var afholdt i 1882, da Fællesskuerne blev vedtaget. Fællesmøderne har haft stor Betydning for Arbejdet i de enkelte Foreninger og for Samarbejdet mellem Foreningerne.

Paa Fællesmødet i 1884 drøftes ikke mindre end 10 Emner meget udførligt. Referatet fylder 54 tættrykte Sider i Kvartformat

og er udarbejdet af Amtshusholdningsselskabets Sekretær, Landinspektør Hald, Randers. Det giver gode Oplysninger om Landboforeningernes Arbejde dengang.

De for Landbruget vanskelige økonomiske Forhold i 1880erne præger Foreningens Virksomhed i flere Retninger. Adskillige Foredragsemner og Diskussioner behandler økonomiske Spørgsmaal. 1885.

Gdr. J. A. RASMUSSEN
Gydgaard

bevilger Generalforsamlingen 100 Kr. til Præmier for velførte Landbrugsregnskaber, uden at det dog lykkes at faa saadanne frem.

Den 30. Marts 1886 samles Bestyrelsen til et Møde i Ørsted, hvor Landbrugets økonomiske Forhold er Genstand for en indgaende Drøftelse. Bestyrelsen har tilkaldt Godsejer v. Buchwald, Estruplund, Etatsraad Mourier-Petersen, Holbækgaard, og Propr. A. Friis, Julianeholm. Paa Mødet udarbejdes en Skrivelse til F. a. j. L.s Bestyrelse, der opfordres til Afholdelse af et ekstraordinært

Delegeretmøde til Behandling af en Række nærmere angivne og motiverede Punkter og eventuelt til Vedtagelse af en Adresse til Regering og Rigsdag. Af de i Skrivelsen anførte Punkter skal nævnes, at 1—4 omhandler forskellige Forslag, der tilstræber en forøget Kreditydelse til Landbruget samt Lettelse eller Omlægning af visse Afgifter til det Offentlige. Endvidere

5. Fragtbegunstigelse — hurtig Forsendelse paa Jernbane og Dampskibe af Landbrugsprodukter. Bygning af en isfri Havn nordpaa (Hirtshals).

6. Statens Overtagelse af Kommuneskolevæsenet og dettes Forbedring.

7. En ny Husdyrlov.

8. Foranstaltninger af Staten mod Tuberkelsygens Udbredelse.

9. Oprettelse af Forsøgsstationer.

10. Oprettelse af Laboratorier.

11. Understøttelse af Planteavlsforsøg og Plantning.

12. Produktionsafgift. Ud- og Indførselstoid paa Kunstsmør i Lighed med Sukkerafgiften. Toldbegunstigelse paa Raaprodukter, Maskiner etc. til Landbrugets Behov.

13. Produktbeskatning af Brændevin i Stedet for Beskatning efter Karrum (Mæskekarrets Rumfang).

Resultatet af Henvendelsen blev Formandsmødet i F. a. j. L.

den 17. Maj 1886, hvor der blev nedsat et Udvalg til at forberede Sagen til Forelæggelse for Delegeretmødet samme Efteraar. Fra dette skal blot anføres, at Udvalgets meget omfattende forberedende Arbejder resulterede i, at Sagen blev behandlet paa Delegeretmødet i følgende Afsnit:

1. Foranstaltninger, der tilsigter Lettelse af Kredit- og Laaneforholdene m. v.

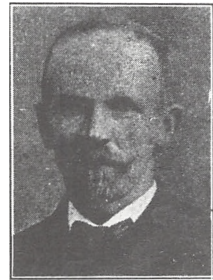
2. Foranstaltninger, der tilsigter Lettelse i Skattebyrden, Omsætnings- og Transportforhold m. v. og

3. Andre vigtige, men dog for Øjeblikket mindre presserende Foranstaltninger til Gavn for Landbruget.

Sagens Behandling resulterede i Vedtagelsen af en Resolution, der udtaler det ønskelige i, at den almindelige Nedgang i Rentefoden benyttes til under en eller anden Form at aabne Landbruget Adgang til billigere Prioritering. Desuden rejser den Kravet om Aabning af Driftskredit for Landbruget under lokalt begrænsede, betryggende Former.

Det er formodentlig den sidste Tanke i Resolutionen, der senere har fundet Udløsning i Lov om Landboforeningers og Husmandsforeningers Auktioner, hvorved der opnaas billigere Salær end ved de offentlige Auktioner.

Endelig vedtog Delegeretmødet en Henvendelse til Regering og Rigsdag. Adressen var delt i 10 Punkter og krævede tilvejebragt Driftskredit for Landbruget i Overensstemmelse med Resolutionen. Ophævelse af visse Afgifter og af Tolden paa Landbrugets Forbrugsartikler. Gunstigere Transportforhold for Landbrugsprodukter og en bedre Englandsforbindelse samt endelig Oprettelse af en af Staten uddannet og lønnet Konsulentinstitution.

Gdr. M. EOLDSSEN
Udby

PERIODEN FRA 1886-1906

Sidst i 80erne begynder Hovedlinierne i Driftsomlægningen at tone frem; Landbrugsindustrien begynder at vinde Fodfæste.

Propr. F. Højlund indledede en Diskussion om Svineopdrætning og Svinefedning og anbefaler særlig at benytte Skummetmælken til

Svinene fremfor til Osteproduktion. Statskonsulent P. Nielsen, Tystofte, taler om „Planter, som egner sig til Staldfodring“. Det er Lucerne og andre Bælgplanter samt udvidet Rodfrugtdyrkning, han agiterer kraftigt for.

Tanken om Tyreholdsforeninger vinder stedse Terræn. Konsulent Randrup Møller, Randers, var antaget til at berejse Amtet og arbejde

Sparekassebestyrer
JØRGEN GRAND
Vivild

for Oprettelsen af saadanne Foreninger. Han holder Foredrag nogle Steder inden for Landboforeningen og er behjælpelig med Oprettelsen af nogle Tyreholdsforeninger, idet de første Foreninger paa Egnen dog allerede dengang var dannet.

Paa Foranledning af Randers Amtshusholdningsselskab drøfter man paa Generalforsamlingen 23. Marts 1886 Spørgsmaalet om Iværksættelse af en Vejsignaltjeneste. Man vedtager at henvise Sagen til Komunalbestyrerne, men vælger dog Delegerede til et Møde med de omliggende Landboforeninger, for at motivere Afvisningen. Sagen blev iværksat ad anden Vej, men fik ingen lang Levetid. „Kurvene“, bl. a. ved Allestrup Smedie, erindres endnu af de ældre; de skulde hejses som Stormvarsler, men det kneb nok med at faa dem passet, og ikke altid virkede de efter Hensigten. Naar Landboforeningen ikke vilde være med, skyldes det sikkert dens mindre tilfredsstillende Økonomi.

Medlemsbidraget beløber sig i disse Aar til mellem 7—800 Kr., men samtidig staar paa Regnskabets Udgiftsside opført Restancer for 150—200 Kr., som nok aldrig kom ind.

Foraarsgeneralforsamlingen 1886 vedtager at indmelde Foreningen i „Landmandsforeningen i Jylland til Indkøb af kunstig Gødning“.

Samme Aar indkøbte Foreningen 25 Eksp. af „Lille Husmandsbog“ og 50 Eksp. af Oehlerichs Bog om Rodfrugtdyrkning til Cirkulation blandt Medlemmerne.

Paa Foranledning af Husmandsudvalget afholdes atter i 1888—89 nogle Kredsmøder, særlig beregnet for Husmænd, uden Hensyn til om disse er Medlemmer og med Foredrag af Redaktør Oehlerich, København, om Rodfrugtdyrkning.

I 1889 afholdes paa ny et Fællesskue for De samvirkende Landboforeninger i Randers Amt og sammen med Amtshusholdnings-

selskabets Dyrskue. Ved Fællesskuet skulde fremstilles de Hingste og Tyre, som ved Lokalskuerne havde opnaaet de 2 højeste Præmier.

Ved Generalforsamlingen 29. Oktober 1889 trækker Froberg, Sorvad, sig tilbage fra Formandspladsen. I hans Sted vælges Kammerjunker Neergaard, Løvenholm. Samtidig gaar J. A. Secher ud af Bestyrelsen, for at overtage Sekretær- og Kasserervirksomheden efter Kbmd. H. P. Hansen. I hans Sted indvælges Gdr. R. J. Skriver, Lykkegaard, i Bestyrelsen, medens C. F. Ehrenreich (valgt 1882) bliver Næstformand efter Secher.

I 1890 rejses fra nogle Kredse Kravet om Afholdelse af Kredsmøder. Først det følgende Aar vedtages regelmæssig Afholdelse af Kredsmøder, idet der nedsættes et Udvalg til at ordne Sagen. Der blev afholdt Foredragsmøder i Vivild, Auning og flere Steder. I Foredragsvirksomheden træder Diskussionen efter Foredraget stedse mere i Baggrunden,

Konsulent J. HANSEN
Allingaabro

efterhaanden som Foredragene tager flere Emner op og faar en mere alment oplysende og direkte belærende Karakter, saa de i mindre Grad end tidligere afspejler Landbrugets Tilstand paa Egnen.

I Forhandlingsprotokollerne giver dette sig til Kende ved, at Referaterne efterhaanden ophører, kun Taler og Emne findes anført. Afholdelse af et Foredrag er ikke som tidligere en Begivenhed. Foredragsvirksomheden taber dog ikke i Betydning ved disse Ændringer. Efter nogle Aars Forløb afholdes stedse flere Foredrag og navnlig bliver dette Tilfældet efter at Vivild Højskole og Ørsted Landbrugsskole er oprettet og kan lægge Kræfter til Arbejdet.

Dannelsen af Kvægavlens Fællesledelse for Randers Amt foreslaas af Amtshusholdningsselskabet, men Landboforeningen ønsker kun at være med i dette Arbejde, hvis Landboforeningerne faar lige Repræsentation med Selskabet, der har stillet Krav om, at hele dets Bestyrelse skal danne Fællesledelsen sammen med et Medlem fra hver af de deltagende lokale Landboforeninger. Ved et senere Fællesmøde i Randers vedtages dog Dannelsen af Kvægavlens Fællesledelse, idet Amtshusholdningsselskabet nedsætter sit Krav til 2 Repræsentanter. Landboforeningens Formand, Kammerjunker Neergaard, havde paa Foreningens Vegne rejst Krav om lige Repræsentanter for alle de deltagende Foreninger og ansaa

ikke Ordningen for tilfredsstillende, men var dog gaaet med paa Grund af Sagens Betydning, og fordi Foreningens eget Arbejde paa dette Omraade blev til for lidt.

De fortsat vanskelige økonomiske Forhold først i 90erne gør, at Landboforeningen stemmer imod Afholdelse af en Landmandsfor-samling. Ved samme Generalforsamling (28. Marts 1893) bemyndiges

Gdr. A. GLAVIND
Fausing

Bestyrelsen til at lade Kontingentrestancer drive ind ad Rettens Vej — en Forholdsregel, som dog aldrig blev bragt i Anvendelse. Restancerne nærmer sig et Aar 300 Kr. Efter-aarsgeneralforsamlingen samme Aar vedtager fremtidig kun at afholde een aarlig General-forsamling — om Foraaret — og at henlægge alle Valgene til denne, medens Præmieud-delingen for Huslodder blev henlagt til det første Foredragsmøde om Efteraaret. Denne Ordning gennemførtes i de følgende 10 Aar.

Ved Generalforsamlingen den 10. Marts 1894 udnævnes Etatsraad Mourier-Petersen, Holbækgaard, til Æres-medlem af Foreningen.

De økonomiske Forhold er vedblivende mindre tilfredsstillende.

I sin Egenskab af Folketingsmand opholder Formanden sig meget i København, saa Ansvarer i høj Grad lægges over paa Sekretæren. Han kan ikke skaffe Penge og møder alle Forslag om nye Opgaver med Svaret: „Hvor skal Pengene komme fra?“ Ven-dingen er dog kraftigere. Arbejdsvilkaarene for Bestyrelse og Ud-valg er ikke gunstige.

Bestyrelsen vedtager at henstille til Generalforsamlingen ikke at afholde Dyrskue i 1894. Skuets Afholdelse blev dog vedtaget med stort Flertal, og Bestyrelsen blev bemyndiget til at bringe Balance paa Budgettet ved at skære ned paa Bevillingerne til andre Formaal. Det var særlig Foredragsvirksomheden, Biblioteket og Plantnings-sagen, det gik ud over. Bestyrelsens Beslutning om at stryge Dyr-skuet ser noget mærkelig ud, idet Hingsten Ølgod, som i 1884 blev købt af Rougsø Herreds Hesteavlforening og kom til at øve en stor Indflydelse paa Egnens Hesteavl, netop i disse Aar gennem sit Af-kom gjorde sig stærkt gældende paa Dyrskuerne og tiltrak Besøgende fra alle Egne af Jylland. Antal præmierede Dyr ved Skuerne steg stærkt fra Midten af 80erne; Stigningen faldt udelukkende paa Hestene. Da man ikke havde flere Penge til Raadighed, maatte

Præmierne nødvendigvis blive mindre, uden at dette dog synes at have haft nogen nedstemmende Indflydelse paa Deltagelsen.

Beregnet for 5-aarige Perioder, stiller anmeldte og præmierede Numre gennemsnitlig pr. Aar og Præmiernes gennemsnitlige Størrelse sig saaledes:

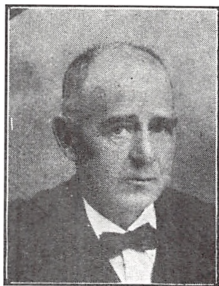
Periode	Anmeldte Nr.	Præmierede Nr.	% præmierede	Pr.s Gns. Kr.
1878—82	86	46	53	13.50
1883—87	107	62	58	11.70
1888—92	122	68	56	9.20
1893—97	133	80	60	8.20
1898—02	149	90	60	7.80
1903—07	161	120	75	8.80
1908—12	181	129	71	13.30
1913—17	126	105	81	15.20
1918—22	150	125	83	19.50
1923—25	133	117	88	15.50

Fra 1902 er Hestene i jævn Tilbagegang, medens Udstillingen af Kvæg og Svin samtidig tager stærkt til — Kvæget særlig efter 1906, da Skuet aabnedes for andre Racer end det sortbrogede jydsk Kvæg.

I de første 25 Aar præmieres 50—60 % af de anmeldte Dyr, i de næste 10 Aar omkring 70 % og i de sidste 10—15 Aar 80—90 %. Stigningen i de sidste 15 Aar før Aarhundredskiftet skyldes Ølgod, hvilket fremgaar af nedenanførte Oversigt over Antal præmierede Hingste og Hopper ialt og Antal præmierede Ølgodsønner og -døtre:

A a r	P r æ m i e r e t :			
	H i n g s t e		H o p p e r	
	I a l t	Ø l g o d - s ø n n e r	I a l t	Ø l g o d - d ø t r e
1884	11	2		
1885	13	4		
1886	8	0		
1887	11	3		
1888	9	4		
1889	12	7	25	3
1890	13	11	29	5
1891	19	12	50	9
1892	16	12	55	20
1893	24	15	54	25
1894	13	8	36	21
1895	10	7	47	28
1896	7	4	51	31
1897	6	3	47	30
1898	13	1	42	16
1899	9	1	52	24
1900	13	1	45	19
1901			59	18
1902			53	17
1903			52	16
1904			54	13
1905			51	11

Hvad Kvæget angaar er Tilslutningen helt op til Aarhundredskiftet ringe. Ved det første Skue var der udstillet 24 Kvægssamlinger, men Tallet gaar hurtigt ned til omkring 10, i flere Aar møder der kun 6—7 Samlinger. Af Tyre udstilles i de første 25 Aar kun omkring 20 Stkr. aarlig, et enkelt Aar 30, andre Aar kun 12 Stk. Kvalitetsmæssigt har Kvæget næppe betydet meget. Hyppig var

Gdr. P. SIMONSEN
Vivild

Bytyren opgivet som Fader til de udstillede Tyre, men omkring 1890 begynder Foreningstyrene at gøre sig gældende; først 10 Aar senere stiger Tilslutningen og Skuerne begynder at give Indtryk af, at et mere systematisk Avlsarbejde gennem Kvægavlsforeninger gør sig gældende, medens Kontrolregnskaberne først medtages fra Dyrskuet 1909. Fra de første Aars Kvægudstillinger skal nævnes de

Udstillere, der hyppigst gaar igen ved Skuerne: Mads Madsen, Floes; Chr. Madsen, Uggelhuse; N. L. Laursen, Vivild; J. J. Laursen, Tørslev; J. Frandsen, Uggelhuse; Chr. Jensen, Tørslev; Hans Poulsen, Assentoft; S. Boesen, Vivild; A. Nejmman, Tørslev; O. Christiansen, Tørslev. Fra 1895; L. Johansen, Fausing; N. Boldsen, Floes; K. M. Jensen, Tørslev; M. Boldsen, Udby. Fra 1900: M. Sørensen, Floes; R. P. Christensen, Fausing; Anker Pedersen, Krogsager. 1904: H. Hermansen, Floes.

For nogle af de anførte Udstillere har det kun været Interessen for Dyrskuet, der har faaet dem til at møde Aar efter Aar; andre var avlsmæssigt set langt fremme og arbejdede maalbevidst med deres Kvægbesætninger; flere nævnes endnu som Opdrættere, hvis Arbejdsresultater fremdeles har Betydning, efter at de fleste af dem forlængst har sluppet Arbejdet.

Den 2. April 1894 afholdt Foreningen Kaaringsskue i Allingaaebro med det Formaal at udpege Dyr til den 17. danske Landmandsforsamlings Dyrskue. Der blev fremstillet 9 Hingste, 8 Hopper, 3 jyske Tyre og 1 Korthornstyr,

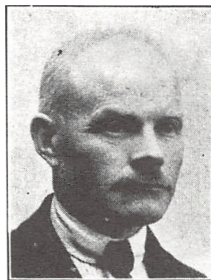
Af de fremstillede Dyr kendtes 2 Ølgodsønner og 2 Ølgoddøtre samt en Korthornstyr værdig til Fremstilling paa Landmandsforsamlingens Dyrskue. Ingen jyske Tyre anerkendtes.

I 1885 drøftes første Gang Spørgsmaalet om Oprettelse af Landboforenings A u k t i o n e r.

Foreningens Love og Dyrskueregler trykkes i nyt Oplag med de foretagne Ændringer berigtiget.

Husmandsagen drøftes, særlig Spørgsmaalet om Trangen til Jord til Oprettelse af Husmandsbrug og Bedømmelsesudvalget for Præmiering af Huslodder suppleret med Jens Laursen, Grund, vælges til at udarbejde en Redegørelse i Anledning af en Forespørgsel fra F. a. j. L.

Fra Foreningens Foredragsvirksomhed sidst i 90erne skal anføres, at Forsøgsassistent P. Gommesen, Randers, talte om „Resultater af Fodringsforsøg med Malke- og Fedekvæg, særlig Forholdet mellem Foder-værdien af Korn og Foderstoffer“.

Forstander
J. C. PEDERSEN
Ørsted Ldb.sskole

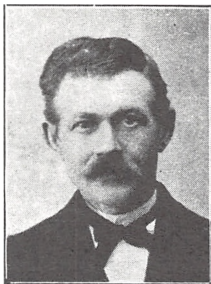
Dyrlæge Nielsen talte om „Brummere og Kastning hos Kvæg og Ufrugtbarhed hos Hopper“. Det er Drægtighedsundersøgelserne, man begynder at tage op. Forst. Petersen, Ladelund, taler om „Kontrol med enkelte Køers Mælk“. Det er Kontrolforeningsbevægelsen, der begynder at tage fart, og Spørgsmaalet om Oprettelse af Kontrolforeninger drøftes gentagne Gange ved Generalforsamlingerne.

Efter at Husmandsudvalget i nogle Aar har uddelt Rejseunderstøttelse til Husmænd, rejses ogsaa Kravet om Tilskud til Gaardmandsrejser. Bestyrelsen mener dog ikke at kunne have med denne Sag at gøre og henviser Ansøgerne til F. a. j. L., som har nedsat et Udvalg, der arbejder med Sagen.

Tyendesparekassesagen rejses første Gang paa Generalforsamlingen den 15. Marts 1897, og der blev nedsat følgende Udvalg til at forberede Sagen: Forp. Froberg, Sorvad; P. Petersen, Langtoftegaard; Lærer Worm, Bode; A. Adamsen, Lille Sorvad, og Harder, Taarup. Paa denne Opgave udførte Udvalget et stort Arbejde i de følgende Aar. Udvalget og Bestyrelsen holder flere Møder om Sagen og der blev udpeget en Del Mænd til rundt i Kredsen at agitere. Man søger at formaa de lokale Sparekasser til at forrente de gennem Tyendespareforeningen fremskaffede Indskud med $\frac{1}{2}$ pCt. over alm. Bankrente. Da Sparekasserne ikke kan enes om at tilbyde ensartede Vilkaar, træffes Aftale med en Bank i Randers, som tilbyder at forrente Pengene med $\frac{1}{2}$ pCt. over alm. Bankrente. Foreningen traadte i Virksomhed 1. November 1898, men fik vist-

nok aldrig nogen særlig Betydning. En saadan Sag holdes kun i Live ved vedblivende kraftig Agitation, og denne blev ikke gennemført.

Ved Generalforsamlingen 15. April 1899 meddeler Formanden, Kmjk. Neergaard, Løvenholm, at han trækker sig tilbage, da hans Rigsdagsvirksomhed optager ham stærkt. Propr. Chr. Jessen-Friis, Julianeholm, vælges til Formand og man vender

Husmand
J. P. MORTENSEN
Vejlby

hermed tilbage til det Princip, som havde været gældende ved Valget af Foreningens første egentlige Formand, Forpagter Froberg: at vælge en praktisk Landmand, som var i nær Kontakt med Egnens Landmænd. Aaret før var Gdr. C. F. Ehrenreich, Gjesing, afgaaet ved Døden; i hans Sted valgtes Gdr. S. Jensen, Taarup. Af de øvrige Valg ved denne Generalforsamling skal blot nævnes, at Mourier-Petersen genvælges sidste Gang som Hingstedommer. Han fungerede vistnok sidste Gang ved Dyrskuet i 1902 og har derefter været

Dommer ved Foreningens første 25 Dyrskuer.

Allerede i 1895 havde Foreningen paabegyndt Afholdelse af Præmiemalkninger for Drengene i Alderen fra 14—17 Aar. Den første Præmiemalkning afholdtes den 4. Maj 1895 paa Sorvad, hvor 10 Drengene faar Præmie — ialt 40 Kr. Tilslutningen er stadig stigende. Efter nogle Aars Forløb afholdes Præmiemalkningen skiftevis hvert andet Aar i 2 Herreder — senere (1906) i begge Herreder hvert Aar. Den stigende Deltagelse nødvendiggør en Skærpelse af Reglerne; daglig Deltagelse i Malkning skal dokumenteres. Piger faar Adgang til at deltage, men Aldersgrænsen ændres til 11—15 Aar. I nogle Aar antager Foreningen Malkelærere og Foredragsholdere til at medvirke og give Undervisning ved Præmiemalkningerne. I 1904 er Udgiften til denne Foranstaltning oppe paa 152 Kr., 1906 260 og i 1907 er der 121 Deltagere, som faar 418 Kr. i Præmie; endelig 1914 189 Deltagere og Præmierne beløber sig til 724 Kr., for i de følgende Aar atter at gaa noget nedad. I Aarene 1912, 1915, 1925 og 1926 afholdes ingen Præmiemalkning paa Grund af Mund- og Klovesygen. Efterhaanden som Udgiften til denne Foranstaltning steg, fik Foreningen betydelige Bidrag til dens Gennemførelse, først fra Mejerierne, senere fra Egnens Banker og Sparekasser.

Udflugt for Foreningens Medlemmer med Damer afholdtes første Gang i 1900. idet man foretog en Udflugt til Hobro.

Samme Aar foreslaar Forp. Froberg, Sorvad, Foreningen at lade afholde Forsøg med kunstig Gødning; Statskonsulent Fr. Hansen, Askov, holder Foredrag om „Planteavls- og Gødningsforsøg“. Atter et Aarstid senere drøftes Spørgsmaalet paany og Randers Amtshusholdningsselskab foreslaar Foreningen et snævrere Samarbejde omfattende Forsøg, men først i 1905 lykkes det at faa vedtaget et Forslag om at optage Forsøg paa Foreningens Arbejdsplan.

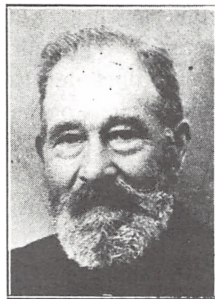
Efter at Foreningen sidste Gang har deltaget i Fællesskuet i Randers 1895, har der vistnok været nogle Aars Pavse i Samarbejdet mellem Landboforeningerne.

Kontrolforeningernes Arbejde begynder at gøre sig gældende, idet det fra 1902 vedtages at yde Tillægspræmie til Dyr, der møder med Kontrolregnskab. Først fra 1909 medtages Kontrolregnskaberne i Dyrskuekataloget. Fra 1912 tildeles en Del af Præmien for Kontrolregnskab, saaledes at der sker Fradrag for Kvægsamlinger, som mangler dette. Først fra og med Dyrskuet 1923 gøres Kontrolregnskab obligatorisk for Kvægsamlinger. Allerede i 1916 var dette sket i Reglerne for Tildeling af Statstilskud, hvorfor Landboforeningen i de følgende 8 Aar selv betalte hele Præmien til de Kvægsamlinger, der mødte uden Kontrolregnskab.

Egnens Kvægavlsarbejde synes, hvad angaar offentlige Foranstaltningers Udnyttelse i nogen Grad at have manglet den Stabilitet, som er en nødvendig Forudsætning for Fremskridt.

Hesteavlen har i høj Grad taget Interessen fangen gennem Aarene. Der ofres for lidt paa Kvægavlsforeningernes Tyre. Lige fra de første Aar, Kvægavlsforeningerne blev dannet i Rougsø Herred i 1884, mærkes denne Usikkerhed. Foreninger opstaar og nedlægges: man var for lidt fremsynet, ofrede for lidt paa at faa gode Tyre, derfor gav Arbejdet Skuffelser. Paa Landboforeningens Bestyrelsesmøder og Generalforsamlinger var disse uheldige Forhold ofte Genstand for Drøftelse.

Et Par Steder inden for Foreningens Omraade, hvor Kvægavls- og Kontrolforeningerne har arbejdet maalbevidst og under gode Vilkaar, har Arbejdet sat mærkbare Spor.

Husmand
J. B. SEVERINSEN
Tørslev Dal

Fra Foreningens Side har der fra de første Arbejdsaar været udført et stort Arbejde for Kvægavlens Fremme, men maaske har dette ikke taget det direkte Sigte, som Forp. Froberg har tænkt ved sit Forslag om at Foreningen skulde søge at faa Avlsarbejdet i de enkelte Besætninger under sin direkte Kontrol. Der har været afholdt et stort Antal Kvægavlsforedrag og Gang paa Gang har Foreningen agiteret kraftigt for Oprettelsen af Kvægavls- og Kontrolforeninger. Foreningens Arbejde paa dette Omraade har iudtil nu ikke medført det Resultat, som maatte haabes og ventes. I et Tilbageblik maa ogsaa findes frem, hvad der ikke er naaet, thi ogsaa deraf skal Fremtiden tage Lære. Der ligger en stor Arbejdsmark, som Foreningens Ledelse ogsaa ved Dispositioner, der er truffet for Fremtiden, har for Øje.

Aar 1900 anskaffede Foreningen sin Fane.

Dyrskuet i Ørsted 1902 var Foreningens femogtyvende og fejrede ved en stor Fest. Under Formandens Festtale paa Dyrskuepladsen — en Tale, der altid har været holdt med højt Humør — skete der et lille Uheld, idet Formanden pludselig forsvandt ned i Dybet. Talerstolen var kun bygget for Letvægt.

I 1904 giver Samarbejdet mellem Landboforeningerne til Resultat, at der vælges en Fælles-Dommerinstitution med det Formaal, at fremme Ensartethed i Bedømmelsen ved alle Skuer under Samvirksomheden. Landboforeningen benyttede imidlertid kun Fællesdommerne dette ene Aar. Samarbejdet mellem Landboforeningerne fortsættes dog fra nu af ret regelmæssigt ved aarlige Møder.

A ARENE 1905-1926

Aarene 1905 og 1906 sker der atter Nyvalg til Bestyrelsen. 1905 trækker Ole Christiansen, Tørslev, sig tilbage og Gdr. J. A. Rasmussen, Gydggaard, indvælges i hans Sted. Siden har den Regel været overholdt, at Planteavlsudvalget skal have en Repræsentant i Bestyrelsen. Rasmussen, Gydggaard, valgtes til Næstformand. Aaret efter takkede R. Isak, Nielstrup, af og blev erstattet med Gdr. M. Boldsen, Udby. R. Isak havde siddet i Foreningens Bestyrelse i 26 Aar. Endelig fratræder i 1905 J. A. Secher som Sekretær og Kasserer; i hans Sted blev antaget Sparekassebestyrer Jørg. Grand, Vivild.

Generalforsamlingen den 31. Marts 1905 vedtager at tage Planteavlssarbejdet op. Til at lede dette valgte følgende Udvalg:

Propr. P. Pedersen, Langtoftegaard,
 Dyrlæge Christensen, Ørsted,
 Gdr. J. A. Rasmussen, Gydggaard,
 Gdr. Fr. Møller, Mogenstrup,
 Gdr. R. P. Christensen, Fausing,

og der bevilges samtidig 200 Kr. til Udvalgets Arbejde.

Udvalget afholder sit første Møde 11. Juli 1905 og vedtager her at iværksætte Markforsøg. De bevilgede 200 Kr. skønnes med Statstilskud at kunne slaa til til 15 Forsøg, hvorfor Udvalget bestemmer sig til at søge Forsøgsværter til dette Antal, passende fordelt inden for Foreningens Omraade, nemlig til:

2	Forsøg i Nørager Sogn.
1	” i Gjesing ”
2	” i Vivild ”
2	” i Vejlbjby ”
1	” i Taarup ”
2	” i Fausing ”
3	” i Ørsted ”
1	” i Voer ”
1	” i Holbæk ”

Anmodning om at komme i Betragtning ved Tildeling af et Forsøg skulde indsendes til Planteavlsudvalget. Samme Efteraar antages Landbrugslærer H. Sloth, Ødum, til at udføre Forsøgsarbejdet. I Februar 1906 afholdt Udvalget et Møde, hvortil Forsøgsværter og Konsulent Sloth var indbudt og hvor der blev truffet endelig Aftale om de enkelte Forsøg. Samme Aar var Djurslands samvirkende Landboforeninger blevet oprettet og havde antaget H. Sloth som Konsulent. I 1907 indtraadte Landboforeningen i denne Samvirk-somhed, der kun omfattede Planteavls- og Gødningsforsøg og Plante-avlsarbejde i det hele taget. Samarbejdet fortsattes til og med Aaret 1912. Allerede i 1906 fratraadte Konsulent Sloth og Land-brugskandidat Kr. Andersen var derefter Samvirk-somhedens Kon-sulent i Aarene 1907—1910. Landbrugskandidat Thomsen blev Kon-sulent i 1911 og endelig i 1912 Landbrugskandidat A. Larsen-Ledet. I 1913 var Foreningens økonomiske Vilkaar saa gode, at man turde antage en Konsulent til Foreningen alene. Foreningen udtraadte derfor af Djurslands samvirkende Landboforeninger og antog Land-

brugslærer ved Ørsted Landbrugsskole, Jens Hansen, som Konsulent. Ansættelsen gjaldt de første 2 Aar kun for de 7 Sommermaaneder, idet Jens Hansen beholdt sin Lærerplads ved Landbrugsskolen.

I 1916 ønskede Foreningens Sekretær og Kasserer, Sparekassebestyrer Jørgen Grand, Vivild, at fratræde. Jens Hansen overtog disse to Hverv og fik, da Arbejdet efterhaanden lagde fuldstændig

Gdr. N. CHR. THOMSEN
Voer

Beslag paa hans Tid, samtidig fast Ansættelse. Jens Hansen var bosiddende i Ørsted til 1917 og flyttede derefter til Allingaabro. Han fra-traadte Stillingen i Efteraaret 1919 og Landbrugskandidat Wm. Christensen blev antaget som Konsulent, Sekretær og Kasserer fra 1. Januar 1920.

Lige siden Foreningens Stiftelse har Medlemsbidraget ligget omkring 700—750 Kr. aarlig. I 1904 begynder det at stige og naar i 1907 op paa ca. 1000 Kr. efter at det Aaret før var blevet ændret, og erlægges efter Ejen-domsskyld, med de gamle Grænser 1—6 Kr. bibeholdt. Dyrskuerne har hidtil lagt Beslag paa Størsteparten af Foreningens Midler. Da Statstilskudet til Dyrskuet ogsaa forøges, bliver der i disse Aar Penge til nye Foranstaltninger. Først og fremmest tages Planteavlen op, ligeledes Præmiering for lang og tro Tjeneste, der kun har været gennemført i Aarene 1879 og 1881.

Ved Generalforsamlingen 7. November 1906 aflægger Gdr. J. A. Rasmussen, Gydgård, der straks var blevet Formand for Planteavl-udvalget, Beretning om Udvalgets Arbejde og meddeler, at det mod-tager Bestilling paa Saasæd og Roefrø. Konsulent H. Sloth aflægger samtidig Beretning om Foreningens første Forsøgsarbejde.

Udvalget arbejder energisk i de kommende Aar og bliver efterhaanden et af Foreningens væsentligste Arbejdsorganer. Nævnlig var dette Tilfældet efter at Udvalget, da Konsulent Jens Hansen i 1916 blev fast ansat, fik en Mands hele Arbejdskraft til sin Raadighed.

Allerede i de første af Udvalgets Arbejdsaar begynder Mergel-spørgsmaalet at beskæftige Udvalget, en Sag, som siden i saa høj Grad skulde lægge Beslag paa dets Arbejde, desværre uden at med-føre noget positivt Resultat.

I disse Aar er Foreningen i jævn Fremgang. I 1909 er Med-lemmsbidraget oppe paa 1520 Kr. Regnskabet balancerer med 3400 Kr. Af Udgiftsposterne skal anføres følgende:

Præmier til Dyrskuet	Kr. 1303.36
Planteavl	- 285.20
Præmier i Roemarkskonkurrence	- 40.00
Foredrag	- 121.60
Præmiemalkning	- 519.60
Præmier for lang og tro Tjeneste	- 84.00
Kredsudvalget	- 100.00
Tilskud, Svineavlscentret paa Holbæk Mølle	- 150.00
Annoncer	- 231.20
Foreninger	- 71.00
Sekretæren	- 150.00

Paa alle Omraader mærkes fra Aarhundredskiftet en jævn og rolig Fremgang for Landbruget, i Foreningslivet ved at Medlemsantallet stiger, ligesom man er villig til at ofre Penge til fortsat Fremgang i og Udvidelse af Arbejdet.

Dyrskuedommerne har hidtil kunnet genvælges ubegrænset. Fra 1907 vedtages det at gennemføre regelmæssig Skifte, saaledes at ældste Dommer i hvert Hold skal gaa af, Dommersuppleanten rykke op og der vælges ny Suppleant. Endelig i 1923 foreslaar Bestyrelsen, at den fremtidig skal indstille til Valg af Dyrskuedommere, for at undgaa alt for store Vilkaarligheder ved daarlig besøgte Generalforsamlinger, et Forslag der dog ikke kunde gennemføres.

Blandt Egnens mindre Jordbrugere har Trangen til et selvstændigt Arbejde i 1906 medført Oprettelsen af en Husmandsforening. Ved Efteraarsgeneralforsamlingen 1907 vedtages efter forudgaaende Forhandling med Husmandsforeningen Nedsættelsen af et K r e d s u d v a l g til at administrere Husmandsbevillingerne. Udvalget skulde bestaa af 5 Medlemmer, hvoraf Landboforeningen valgte de 3 og Husmandsforeningen de 2. Gennem Aarene har Landboforeningens Bedømmelsesudvalg for Huslodder opnaaet et nært og frugtbart Samarbejde med de mange mindre Jordbrugere, hvoraf flere blev førende i Egnens Husmandsbevægelse. Adskillige har gennem flere Aar opnaaet Landboforeningens Anerkendelse for fortrinlig Dyrkning af Huslodder og 2 af Udvalgets 3 Medlemmer i de sidste Aar var tidligere præmierede Husmænd. Landboforeningen viste Husmandsforeningen sin Tillid og Vilje til et godt og frugtbart Samarbejde ved at vælge 3 Husmænd i Kredsudvalget, hvorefter dette fik følgende Sammensætning:

Valgt af Landboforeningen:

- Husmand Kr. Karlsen, Bode.
- Husmand J. P. Mortensen, Vejlbj.
- Husmand J. P. J. Møller, Grund.

Valgt af Husmandsforeningen:

Husmand Kjeld Andersen, Hollandsbjerg.

Husmand Fr. Kristensen, Vejlbj.

Alle de valgte havde opnaaet Præmie i Landboforeningens Konkurrencer og Udvalget havde saaledes de bedste Forudsætninger for at fortsætte og udvide det Arbejde, som Landboforeningen slap.

Gdr. A. THUESEN
Vivild

J. P. Mortensen, Vejlbj, valgtes til Udvalgets Formand og har trods ofte betydelige Vanskeligheder og stærke Brydninger forstaaet at udføre et godt og samlende Arbejde i denne Sag. Landboforeningen vedligeholdt endnu i nogle Aar en nær Forbindelse med Kredsudvalget, idet dette aflagde Beretning paa Landboforeningens Efteraarsgeneralforsamling og modtog i de første Aar 100, senere 200 Kr. aarlig til Præmier og Rejser. Pengene har i de sidste Aar fortrinsvis været anvendt til 2 Dages Rejser, der utvivlsomt er en af Hus-

mandsforeningernes betydningsfuldeste Foranstaltninger, idet disse Foreninger ved gensidig Hjælpsomhed gør Rejserne billige, saa deres Medlemmer, som kun i de færreste Tilfælde selv kan magte at afholde Udgifterne til en Rejse, naar langt omkring og for smaa Penge faar meget at se, høre og lære. For Landboforeningen vil det sikkert vedblivende være en Opgave paa denne Maade at yde en Haandsrækning til de mindre Jordbrugeres Udvikling. Ikke mindst efter de sidste Aars omfattende Udstykninger af Storgaarde her paa Egnen har Trangen til Oplysningsarbejde været stigende og Landboforeningen haaber efter Evne og Lejlighed, vedblivende paa forskellig Maade, at kunne være med i dette Arbejde.

Planteavlsudvalget tager efterhaanden flere Opgaver op. I 1907 faar Udvalget Tilladelse til at anskaffe en Triør til Udlaan blandt Medlemmerne. Det følgende Aar iværksatte det en Roemarkskonkurrence og fik Tilladelse til ved Sommerens Dyrskue at arrangere en lille Planteavlsudstilling, som særlig omfattede Ukrudtsplanter, Frøkrudt og Rodkrudt, Plantesygdomme og Skadedyr samt nogle Tavler og Tabeller over Kunstgødning og Forsøg. Udstillingen var vellykket og vakte megen Interesse. Roemarkskonkurrencerne drager Efteraars-Planteavlsudstillingerne efter sig, den første afholdes paa Ørsted Landbrugsskole i 1910.

Konkurrencerne udvides endelig i 1913 til at omfatte hele Markbrug og Havebrug.

Forsøgene og de aarlige Planteavlsberetninger ved Efteraarsgeneralforsamlingerne sætter paany Liv i Diskussionen om Kunstgødningens Anvendelse. Det Grundlag man allerede nu har at bygge paa, er adskilligt sikrere, end da Spørgsmaalet i Landboforeningens første Aar blev behandlet (jfr. Lærer Nielsens Foredrag). Der foreligger nu (1908) Beretninger om 7 Aars Gødningsforsøg, udført over hele Jylland, og Statskonsulent Fr. Hansen, Askov, kan holde Foredrag om „13-aarige Gødningsforsøg paa Askov Forsøgsstation“.

Gdr. H. HERMANSEN
Floes

Spørgsmaalet om Kunstgødningens Anvendelse drages frem paa Kredsmøder rundt i Foreningen. Det første store Fremstød var gjort og Grunden for en rationel Kunstgødningsanvendelse lagt. Fra Aarhundredskiftet fordobles det aarlige Kunstgødningsforbrug for hver 5-aarige Periode, der gaar indtil Verdenskrigen i 1914 for for nogle Aar standsede denne Udvikling.

Planteavlsudstillinger tager Udvalget ogsaa snart i Brug som Oplysningsmiddel og Agitation for Udvalgets Arbejde. Den første Planteavlsudstilling blev som nævnt holdt ved Dyrskuet i Ørsted 1908. Sommerudstillingerne ved Dyrskuet fortsættes i nogle Aar, ogsaa efter at Roemarkskonkurrencerne fra 1910 kom til at danne Grundlaget for Efteraarsudstillingerne.

Ørsted Landbrugsskole blev i nogle Aar af megen Betydning for Planteavlsarbejdet, dels ved at give Lokaler til Planteavlsudstillingerne og være behjælpelig med disses Tilrettelægning, og dels ved, at Skolens Lærerkrafter gennem Foredrag og Diskussionsmøder blev Planteavlsudvalget en fortrinlig Støtte i Arbejdet.

Ved Dyrskuet i 1908 var man kommet i Tanker om, at Kaninavlens skulde ophjælpes, hvorfor Præmiebeløbet, der hidtil havde været uddelt til Fjerkræ, overførtes til Kaniner. Allerede det følgende Aar blev Tingene dog sat paa deres rette Plads.

Spørgsmaalet om Afholdelse af Auktioner havde jævnlig været drøftet. Ved Generalforsamlingen 31. Marts 1908 forelægger Propr. A. C. Sørensen, Holbæk Mølle, Sagen, og der vælges følgende Udvalg:

Gdr. M. Skriver, Tørslev.
 Propr. A. C. Sørensen, Holbæk Mølle.
 Gdr. A. Glavind, Fausing.
 Gdr. S. Jensen, Taarup.
 Gdr. Niels Elkjær, Lystrup.

Allerede den 25. April afholdt Foreningen ekstraordinær Generalforsamling, hvor Love blev vedtaget. Sagførerne Boldsen, Randers, og A. A. Olsen, Auning, blev antaget som Inkassatorer. Snart efter afholdt Foreningen sin første Auktion.

Gdr. JØRG V. HANSEN
 Ørsted

I de følgende Aar er forskellige Spørgsmaal vedrørende Auktionerne jævnlig til Behandling ved Generalforsamlinger og giver nogle Gange Anledning til en vis Uro. Husmandsforeningen stiller gentagne Gange Krav om, at dens Medlemmer skal have Ret til at købe og sælge ved Landboforeningens Auktioner. Denne Sag ordnes tilsidst saaledes, at

Overskudet fra Auktionerne fordeles mellem Foreningerne efter Medlemsantal, hvorimod Bestemmelsen om, at kun Medlemmer af Landboforeningen kunde handle ved Auktionerne blev bibeholdt. Ordningen faldt dog bort et Par Aar efter, da Husmandsforeningen selv begyndte at afholde Auktioner.

I de første Aar afholdes indtil 17—18 Auktioner aarlig og forskellige Steder efter Udvalgets Bestemmelse. Efterhaanden fastlægges Auktionerne til Afholdelse én Gang maanedlig i Allingaabro, og der blev ved Gæstgivergaarden opført Læskure til Kreaturer og Svin. Der er Uoverensstemmelser vedrørende Kontantsalg paa Pladsen, og Udvalget vedtager i 1912 og faar Generalforsamlingens Billigelse til, at der ved saadanne Salg skal erlægges til Udvalget 1 pCt. af Købesummen, og at der for Overtrædelse af Bestemmelsen kan idømmes Bøder paa 10 Kr.

Efter at Auktionsudvalget gentagne Gange har stillet Krav om Reduktion af Auktionssalæret opsiger Landforeningens Inkassatorer, Sagførerne Boldsen og Olsen den 24. April 1914 deres Stilling. Flere Ansøgere meldte sig til Pladsen. En Generalforsamling skulde træffe Afgørelse i Sagen. Det blev Foreningens størst og livligste. Resultatet blev en Genantagelse af Inkassatorerne.

I de følgende Aar stiller Bestyrelsen gentagne Gange Forslag om at ændre Auktionsreglerne saaledes, at Inkassator antages og af-

skediges af Bestyrelsen, men først i 1918 lykkes det at faa denne Ændring gennemført. Auktionsudvalget fremdrager ofte Spørgsmaalet om Kontantsalg ved Auktionerne, indtil der i 1916 fastsættes en Afgift af henholdsvis 1 og 2 Kr. for Salg under og over 200 Kr. Da Loven om Landboforeningsauktioner efter nogle Aars Forløb blev fornyet, ændredes Navnet til Bortsalg, ligesom der blev trukket en skarpere Grænse for, hvad der maatte omsettes ved Bortsalgene — altsammen for at faa en tydelig Adskillelse fra de afgiftspligtige offentlige Auktioner.

Præmierne for den første Roemark-konkurrence blev uddelt i 1908 til følgende 4 Deltagere: Anders Kahr, Vejlbj, Niels Jacobsen, Lystrup, R. Hougeseu Nielsen, Nørager, og Hans Poulsen, Vejlbj.

Ved Aflæggelse af Planteavlsberetningen samme Aar om de 3 første Aars Forsøgsarbejde er Spørgsmaalet Sorter og Stammers Dyrkningsværdi paa Tapetet. Som afskrækkende Eksempel nævnes, at den stærkt opreklamerede Gartons Ært er betalt med 29 Øre pr. Pund, skønt Forsøgene har vist, at Udbyttet er mindre end for vor hjemlige Sorter, som dengang antagelig kun har kostet omkring en Fjerdedel af den anførte Pris paa Gartons Ært!

Boelsmand
J. CHR. MIKKELSEN
Hevring

Foreningens første Forevisningsmark blev anlagt i Vivild Aar 1909 i Samarbejde med Højskolen, som netop i disse Aar ved Forstander Ravns energiske Arbejde gennemfører en Del stærkt besøgte korte Landbrugskursus. Landbrugskandidat Jørgen Hansen, der var Lærer paa Højskolen, anlagde Marken og forestod Driften. Forevisningsmarken, der i de første Aar angives at være besøgt af 700—800 Mennesker aarligt, blev nedlagt i 1911, efter at Jørgen Hansen var flyttet til Ørsted Landbrugsskole.

Udover Afholdelse af Dyrskuer og Agitation for Oprettelsen af Kvægavlsforeninger, senere tillige for Kontrolforeninger samt gennem et aarligt Bidrag til Kvægavlens Fællesledelse, har Foreningen ikke hidtil virket for Kvægavlens Fremme. Allerede i 1886 drøfter man, efter Forslag af Forp. Froberg, at paabegynde „Kontrol med hele Kvægbesætninger“.

I 1910 tager Bestyrelsen atter Tanken op til Overvejelse og Foraarsgeneralforsamlingen nedsætter et Udvalg for Staldbedømmelse.

Antagelig har der ingen Deltagere meldt sig til Staldbedømmelsen, idet Udvalget aldrig kom i Funktion.

Fremavlen tages op i Efteraaret 1909, idet der gennem Foreningen af jyske Landboforeningers Planteavlsudvalg indkøbes 40 Tdr. Rug fra Livø til Udsaaning hos Inspektør Nielsen, Løvenholm. Paa Grund af meget stor Dyreskade maatte Planteavlsudvalget kassere Fremavlen og i Stedet levere af 2. Aars Avl fra Stenalt. Der blev solgt 20 $\frac{1}{2}$ Tdr. Petkusrug til Foreningens Medlemmer.

I 1910 anlægges der en Forevisningsmark ved Ørsted. Samme Aar afholder Foreningen 2 Planteavlsudstillinger, nemlig den sædvanlige Sommerudstilling og for første Gang, som Afslutning paa Roemarkkonkurrencen, en Efteraarsudstilling paa Ørsted Landbrugsskole og i Samarbejde med Husmandsforeningen. Efteraarsudstillingerne var nærmest Havebrugs- og Landbrugsproduktudstillinger. Den første bestod saaledes af 90 Nr. Havesager, 3 Nr. Korn og 21 Nr. Rodfrugt. Den havde sin Betydning i disse Aar bl. a. ved at give Oplysning om Roetyper og Roestammer og ved, at der blev foretaget en stor Mængde Tørstofbestemmelser. De første Aar blev Roeprøverne sendt bort til Tørstofbestemmelse, men vistnok allerede i 1913, da Jens Hansen blev Konsulent, købte Foreningen selv en Termostat, Roevasker og Roesav til Brug ved Tørstofbestemmelse.

Ved Efteraars-Planteavlsudstillingen i 1910 uddeles i Roemarkkonkurrencen 7 Første- og 5 Andenpræmier. Udstillingen var besøgt af 318 Personer; der afholdtes 2 Foredrag om Planteavl og 2 om Havebrug. Ingen af de følgende Aars Udstillinger afveg videre fra den første, idet de udstillede Produkter vedblev at være den væsentligste Attraktion ved Udstillingerne. Der var dog altid medtaget en Del belærende Materiale og statistiske Tavler over Forsøgsresultater m. m. I 1916 blev Udstillingerne flyttet til Allingaabro, hvor den foreløbig sidste Udstilling afholdtes i 1920. Udstillingerne samlede aarligt 300—350. Besøgende.

Ved Konkurrencen mellem hele Markbrug i 1917 er Udbyttet af Anders Kahrs Runkelroer ved Prøveoptagning opgjort til 1303 hkg Roer pr. ha (ca. 725 hkg pr. Td. Ld.). Tørstofprocenten var 11.⁴⁰ (Elvetham) og Tørstofudbyttet altsaa 148.⁵ hkg pr. ha. „Det er foreløbig Rekorden hos os,“ sagde Konsulent Jens Hansen lidt flot ved Efteraarsudstillingen. Selv siger A. Kahr, at vil man have et stort

Udbytte af Runkelroer, skal der være mange Planter. Det er længe siden han opdagede, at Roer ikke kan gaa i Leje.

Medlemsantallet er stærkt stigende i disse Aar.

Kredsformandsinstitutionen, der er et af de væsentligste Led i Arbejdet, idet det sikrer Sammenholdet, har virket godt gennem Aarene. Det stigende Antal Medlemmer nødvendiggør Oprettelsen af flere Kredse og Valg af nye Kredsformænd. Den største Udvidelse fandt Sted i 1911, hvor Foreningens ældste, endnu fungerende Kredsformand, Gdr. Kr. Knudsen, Langkastrup, valgtes.

Gdr. KARL JENSEN
Vivild

Dethlef Jürgensens Pjece om Kvægholdets og Smørproduktionens Rentabilitet vakte kraftig Modsigelse og paa Forslag af A. C. Sørensen, Holbæk Mølle, vedtager man at sende den landbrugsinteresserede, men vistnok ikke særlig landbrugskyndige Grosserer „et skriftligt Mistillidsvotum“. Der foreligger intet om, hvorvidt Dethlef Jürgensen har svaret.

Ved Oprettelsen af Vivild Højskole og senere af Ørsted Landbrugsskole har Foreningen faaet nye og værdifulde Medarbejdere i Skolernes Lærerstab, der hurtigt drages ind i Arbejde, dels som tidligere anført ved Anlæggelse af Forevisningsmarkerne i Vivild og Ørsted, dels gennem en forøget Foredragsvirksomhed. I 1910 blev der nedsat et Foredragsudvalg, hvortil valgtes:

Landbrugslærer Jørgen Hansen, Ørsted.

Højskolelærer Thomsen, Vivild

Propr. A. C. Sørensen, Holbæk Mølle.

Hmd. J. P. Mortensen, Vejlbj.

Gdr. Niels Jensen, Fausing.

Udvalget fik bl. a. til Opgave at virke for Afholdelse af Kredsmøder.

Ved Generalforsamlingen i Efteraaret 1911 skal vælges ny Formand, idet Propr. Chr. Jessen-Friis er valgt til Formand for Randers Amtshusholdningsselskab. Der foreligger 5 Forslag. Gdr. A. Glavind, Fausing, og Gdr. J. A. Rasmussen, Gydggaard, faar flest Stemmer, og ved Omvalg mellem disse vælges Glavind til Formand med 78 Stemmer. Som Bestyrelsesmedlem trækker Rasmussen, Gydggaard, og S. Jensen, Taarup, sig tilbage og erstattes med Gdr. P. Simonsen, Vivild, og Forstander J. C. Pedersen, Ørsted Landbrugsskole. J. C. Pedersen bliver Næstformand.

I 1912 trækker endelig R. J. Skriver, Lykkegaard, og M. Boldsen, Udby, sig tilbage. Skriver var valgt i 1889 og havde altsaa siddet i Bestyrelsen i 24 Aar. Da der blev fremsat Ønske om at faa en Husmand valgt ind i Bestyrelsen, valgtes J. P. Mortensen, Vejlbj, og J. B. Severinsen, Tørslev Dal.

I 1913—15 sker der fuldstændig Nyvalg til Bestyrelsen.

1913 vælges Gdr. A. Thuesen, Vivild, i Stedet for P. Simonsen. 1914 nægter Glavind at tage mod Genvalg som Formand. I hans Sted vælges J. A. Rasmussen, Gydgaard, medens Glavind og Hmd. Fr. Christensen, Vejlbj, vælges til Bestyrelsen i Stedet for J. P. Mortensen og J. B. Severinsen. Fr. Christensen naar ikke at deltage i noget Bestyrelsesmøde, idet han afgaar ved Døden ganske kort efter sit Valg. I hans Sted indvælges Bmd. N. Chr. Thomsen, Voer. Siden 1912 har der altid siddet mindst een mindre Jordbruger i Bestyrelsen, nærmest som Repræsentant for Husmandsforeningen.

I Vinteren 1912—13 drøftes Mergelspørgsmaalet ved en Række Møder rundt i Foreningen. Forud var der den 7. August 1912 afholdt et Møde, hvor Ingeniør Claudi Westh fra Hedeselskabet havde meddelt om Mergelselskabernes Virkemaade og bl. a. udtalt, at Mergelen kunde leveres for 12—15 Kr. pr. Kbfv. Paa et af Møderne — vistnok i Ørsted — nedsættes et Udvalg med Bøss, Tørslevgaard, som Formand. I Samarbejde med Hedeselskabet forbereder Udvalget nu Sagen, bl. a. ved Forhandlinger med Gaardejerne N. Simonsen og P. D. Svejstrup, Drammelstrup, om Køb af de store og fortrinlige Mergellejer, ligesom man faar udarbejdet Love og indhentet Tilbud paa Udkørsel. Allerede den 11. Februar 1913 var Sagen saa vidt fremme, at Udvalget kunde indkalde til et Fællesmøde i Allingaaabro, hvor Mergelselskabet blev dannet. Tilslutningen var meget stor, idet der har været mindst 300 Deltagere. Der vælges Bestyrelse. Gdr. J. A. Rasmussen, Gydgaard, blev Selskabets Formand og Propr. Bøss, Tørslevgaard, dets Kasserer.

Bestyrelsen bestod af følgende 9 Medlemmer:

Gdr. J. A. Rasmussen, Gydgaard.
 Gdr. Ole Olsen, Voer.
 Gdr. S. Skipper, Ørsted.
 Gdr. A. Rasmussen, Udby.
 Propr. C. L. Bøss, Tørslevgaard.
 Gdr. J. S. Gjelsing, Holbæk.
 Gdr. S. Madsen, Lystrup.
 Gdr. H. Andreassen, Gjelsing.
 Propr. J. Nielsen, Johannelund.

Desuden valgtes 13 Tillidsmænd til sammen med Bestyrelsen at foretage Tegning af Mergel. Ved en ny Generalforsamling i Mergelskabet den 11. September 1913 meddeler J. A. Rasmussen, Gydgård, at der er tegnet lidt over 10.000 Kbfv. Mergel, og at Entreprenørfirmaet Brdr. Hoffmann tilbyder at overtage Udkørslen for 25 Kr. pr. Kbfv., hvortil vilde komme 2—3 Kr. pr. Kbfv. til Jernbaneoverkørsel, Rentetab og andre nødvendige Udgifter. Assistent Olsen, Hedeselskabet, meddeler, at Forbruget ofte naar op paa det dobbelte af, hvad der er tegnet, og at Risikoen ved solidarisk Ansvar ikke har medført Tab for nogen Deltager i de ca. 50 Foretagender af samme Omfang, der hidtil har været gennemført. Det solidariske Ansvar kan eventuelt begrænses søgnevis, hvorved Risikoen yderligere nedsættes. Pengene kan laanes og ferrentes og afdrages i 10 Aar. Ved Afstemningen stemte omtrent alle i Forsamlingen for og kun een imod at gennemføre Sagen. Formanden meddelte derefter, at en ny og endelig bindende Tegning maatte foretages og skulde være tilendebragt i Løbet af 14 Dage; naaedes de 10.000 Kbfv., var Foretagendet sikret, medens det i modsat Fald straks maatte betragtes som bortfaldet. Der blev agiteret kraftigt for Sagen, men Modstanden brugte det solidariske Ansvar som Risikomoment, saa en Del trak sig tilbage; man naaede ved 2. Tegning kun ca. 9000 Kbfv., hvorfor Sagen, efter nogle Udvalgsmøder og Forhandlinger med Entreprenørfirmaet, blev opgivet, idet dette fastholdt sit Krav om Tegning af mindst 10.000 Kbfv. Den 1. November 1913 blev Mergelskabet erklæret for opløst. Det solidariske Ansvar var brugt som Skræmmebillede og havde virket. Den reelle Risiko var, som stærkt fremhævet og fastslaaet i en Mængde Fortilfælde, ganske uden Betydning. Det var paavist, at Forholdene var særdeles gunstige her, idet Drammelstruplejerne bestod af Lermergel med 60 pCt. kulsur Kalk, medens man de fleste andre Steder maatte bruge 30—40 pCt. Mergel eller letvægtig Mosemergel. Naar der andre Steder skulde bruges 2 Favne Mergel pr. Td. Ld., var 1 Favne her tilstrækkelig efter Datidens Maalestok for Mergling. Alle de reelle Forhold var gunstigst mulige, en fortrinlig Mergel var til Raadighed, Prisen var rimelig og Kalktrangen stærkt fremtrædende.

Konsulent
WM. CHRISTENSEN
Allingaabro

Udvalget havde nedlagt et stort Arbejde for at løse denne Op-

gave og kunde kun betragte Resultatet som et Nederlag. Stenen var for tung. Sammenholdet bristede, da det netop gjaldt Meget var tabt. Spredte Merglinger, som siden er gennemført i stor Udstrækning, viser det. Ogsaa ved at standse en samlende Opgave af økonomisk Betydning kan nogle paatage sig større Ansvar end de magter.

For J. A. Rasmussen, Gydgaard, havde Arbejdet med Mergelsagen betydet meget. Gentagne Gange forsøgte han at rejse den, sidst i 1921, men den lod sig ikke bringe ud af Dødvande.

Den 6. Maj 1916 supplerede Udvalget sig og undersøgte i den følgende Tid Betingelserne for Udkørsel, Krigen umuliggjorde dog paa dette Tidspunkt Sagens Gennemførelse.

Ved Foraarsgeneralforsamlingen i Landboforeningen i 1919 vedtager man at gøre et nyt Forsøg. Udvalget supplerer sig atter ved et Par Nyvalg, og den 12. April indbydes til et Møde, hvor Assistent Olsen fra Hedeselskabet meddeler, at Prisen nu vil ligge omkring 120 Kr. pr. Kbfv.

Endelig i 1921 foretages nogle Undersøgelser, som viser, at Prisen er dalet til omkring 45—50 Kr. pr. Kbfv. Den 18. November samme Aar indbydes til et Møde, der faar stor Tilslutning, og hvor der var stort Flertal for at gøre et nyt Forsøg. Tegningen naaede denne Gang kun godt 3500 Kbfv. og Sagen maatte derefter betragtes som endelig opgivet.

I November 1911 nedsætter Bogtrykker A. L. Pedersen sig i Allingaabro, og paabegynder fra Nytaar 1912 Udsendelsen af Rougsø-Sønderhald Herreders Folkeblad. Der viste sig hurtigt at være et fortrinligt Grundlag for et saadant lokalt Ugeblad i det Omraade, der gennem mange Aar havde følt sig som et naturligt Hele. Efter at Bladet havde været udsendt gratis i et Aar, opnaaedes mellem Bestyrelsen og Bogtrykker Pedersen Overenskomst om, at Bladet fremtidig skulde udsendes som Medlemsblad for Landboforeningen. Fordelene ved at have et lokalt Ugeblad var allerede slaaet fast, og Bestyrelsen gik ind paa at betale 40 Øre pr. Eksemplar, det første Aar afrundet til 500 Kr.

Gennem Meddelelser, Annoncer og oplysende Artikler har Bladet siden dets Start dannet et udmærket Bindeled mellem Foreningens Medlemmer indbyrdes og mellem disse og Bestyrelse og Udvalg. Foreningens Tilskud til Bladet er steget siden, saaledes at det som Regel har svaret omtrent til Forsendelsesporto. Siden 1922 har Medlemmerne selv betalt Postpengene, der opkræves sammen med

Medlemsbidraget, men saaledes, at det er frivilligt om man vil have Bladet. Med Ændringen fulgte en tilsvarende Nedsættelse af Medlemsbidraget.

Ved en ekstraordinær Generalforsamling den 28. November 1913 forelægger Bestyrelsen Forslag om at Foreningen skal yde et Bidrag til F. a. j. L.s Køb af Herregaarden Ulstrup. Konsulent M. K. Kristensen, Skanderborg, er kommen til Stede og meddeler om Formaålet med Købet. Foreningen arbejdede endnu dengang med smaa Midler. Der er ingen Formue. Kassebeholdningen er ca. 400 Kr. Medlemsbidraget 2600 Kr. og Regnskabet balancerer med 6800 Kr. Ikke desmindre bevilger man 1300 Kr. til Købet af Ulstrup. Pengene kom dog ikke til Udbetaling, da F. a. j. L. senere opgav Købet.

I 1915 bevilger Bestyrelsen 100 Kr. til Ørsted Landbrugsskole mod at Foreningens Medlemmer faar fri Adgang til Eftermiddagsforedragene ved et 6 Dages Kursus.

Arbejdet i de 2 P l a n t n i n g s f o r e n i n g e r, der i 1893 var udskilt fra Landboforeningen som selvstændige Foreninger, har efterhaanden samlet sig om Anlæg af Smaaplantninger paa øde Sand- og Hedearaler. Plantningsforeningerne har paa disse Omraader indlagt sig stor Fortjeneste. Andet Steds i nærværende Skrift nævnte Plantninger bærer Vidne herom. Store Opgaver kalder endnu paa Plantningsforeningernes Kræfter paa dette Omraade. Tilplantning af Sandbakkerne ved Ørsted er f. Eks. en nærliggende, omfattende Opgave. Plantning af Markhegn finder derimod kun Sted i ringe Udstrækning. I Landboforeningen drøfter man (1915), hvad der kan gøres for Plantning af Markhegn og vedtager at faa anlagt nogle Lævirkningsforsøg, uden at det dog lykkedes at faa saadanne gennemført. Derimod blev anlagt nogle faa Læhegn, hvortil Landboforeningen gav Tilskud. Først i 1922, da Samarbejdet mellem Plantningsforeningen, Husmandsforeningen og Landboforeningen vedtages, paabegyndes et mere systematisk Arbejde for Plantning af levende Markhegn.

Mund- og Klovesygen er efter en længere Pavse atter begyndt at optræde. Med faa Aars Mellemlum kommer den igen og tiltager for hver Gang i Voldsomhed, indtil den i 1924—26 direkte og indirekte forvolder Landbruget forholdsvis langt større Tab end nogen Sinde tidligere. I 1912 var Præmiemalkningen bleven aflyst. 1915 afholdes Dyrskuet som Hesteskue alene. Krigen har givet gode Afsætningsforhold for Hestene. Interessen for Hesteavl er endnu saa stor, at det bliver et vellykket Hesteskue.

I 1915 vedtages Indmeldelse i K v æ g a v l e n s F æ l l e s -

ledelse mod et aarligt Bidrag svarende til 5 pCt. af Landboforeningens Medlemsbidrag. Samtidig indmeldes Foreningen i Landboforeningernes Frøsalg i Roskilde. Fællesindkøb af Markfrø havde jævnlig været drøftet, men ikke gennemført efter at Samarbejdet med Kontoret for undersøgt Markfrø sidst i 1880'erne var ebbet ud.

Markedsforholdene i Randers har i de sidste Aar været drøftet; modstridende Interesser trak Sagen i Langdrag, skønt en god og hurtig Løsning var af stor økonomisk Betydning for hele Randerseggen. Efter at nogle Forhandlinger var endt uden Resultat, blev Sagen paa Forslag af Propr. Jessen-Friss drøftet paa Landboforeningens Foraarsgeneralforsamling 1916, og man vedtog en Resolution, stilet til Randers Byraad, med Henstilling til dette om snarest at faa gennemført en tidssvarende Ordning af Markederne med levende Kreaturer, f. Eks. ved Opførelse af Kreaturfolde paa en Plads, hvor Udladning og Indladning ved Banevogn og Skib lettes ved, at der lægges Banespor til Pladsen. Netop Beliggenheden af Markedshallerne havde været Stridens Æble gennem flere Aar og forhalet Sagen. Landboforeningens Resolution paapeger den eneste praktiske Løsning, hvorefter der da ogsaa snart efter opnaas Enighed.

Mulighederne for Inddæmning af Fjordene langs Grund Fjord og Randers Fjord til Bode, Hollandsbjerg, Stenalt og Voer ønsker Foreningen undersøgt og indbyder de interesserede Lodsejere til et Møde i Allingaabro den 2. Oktober 1916. Ingeniør Thomsen fra Hedeselskabet redegjorde her for nogle foreløbige Undersøgelser og Gdr. A. Jensen, Hollandsbjerg, valgtes til at foretage Tegning af Garantikapital til Forundersøgelsen. Sagen beskæftiger stadig Sindene og skal vel engang finde sin Løsning, da der er store Arealer af meget frugtbar Jord at indvinde. De hidtil anvendte Fremgangsmaader ved tilsvarende Sager, vil næppe kunne bringes i Anvendelse, da alt for store Kapitaler skal bindes i Foretagendet, saa Risikoen for den enkelte bliver uforholdsmæssig stor.

Vi er nu naaet ind i Krigsrestriktionernes og Krigskonjunkturerens Periode, Regeringsforanstaltningerne til Imødegaaelse af Vanskelighederne og Priserne paa Landbrugets Produkter er Dagens Emner. I de første Maaneder af 1915 kommer Maksimalprisen paa Hvede, kort efter følger Ekspropriation af hele Landets Rugavl. I stedse stigende Grad samler Interessen sig om at sikre den menneskelige Ernæring. Af Landbruget kræves det stedse stærkere, at det først og fremmest skal producere Afgrøder, som er brugelige til Menneske-

føde. Kvæg- og Svinebesætningerne maa indskrænkes voldsomt og Beholdningerne skræbes til Bunden. Mangelen paa Oliekager ned sætter Mælkeproduktionen stærkt, og Jorden udpines ved udvidet Kornavl og Frøavl og omtrent fuldstændig Mangel paa Kunstgødning. Endnu i 1916 er Produktionsforholdene dog gunstige.

Foreningens 40 Aars Jubilæum fejres ved en Fællesspisning efter Generalforsamlingen den 11. November 1916. Festen forløb meget stilfærdigt; der blev kun talt og sunget ved Bordet og man sluttede med at synge „Der er et yndigt Land“. Til Festen var indbudt tidligere Bestyrelsesmedlemmer. Formanden, J. A. Rasmussen, Gydgaard, mindedes i en Tale Foreningens Stiftere og første Ledelse. Som en Understrøm gennem det hele mærkes Tidens Alvor. Taknemlighed for at Danmark hidtil er holdt fri af Krigen kommer stærkt til Orde.

Krigens Alvor præger ogsaa Foreningens øvrige Arbejde.

Dyrskuet afsluttes saaledes ved en Oplæsning efter Middagen.

I 1916 faar Planteavlsudvalget Tilladelse til at købe en Vitriolsprøjte, som i de følgende Aar er stærkt i Brug, særlig til Kartoffelsprøjtning.

Samme Efteraar vedtager Foreningen efter Overenskomst med Andelsbageriet i Ørsted at anlægge et Korn t ø r r e r i ved Bageriet. Desværre var man uheldig og fik en Maskine med alt for ringe Arbejdsevne, hvorfor Anlægget aldrig fik den Betydning, som ventet. Der var straks noget Vrøvl med det, og man anmoder Assistent Kongstrup i Randers om en Erklæring om Anlæggets Brugbarhed, uden at der dog bliver gjort mere ved Sagen.

Et Regnskabsuddrag fra 1917 viser, at Foreningens Økonomi forbedres betydelig:

I n d t æ g t e r	U d g i f t e r
Kassebeholdning..... Kr. 2537.42	Dyrskuepræmier..... Kr. 1447.50
Medlemsbidrag..... - 3215.05	Dyrskueudgifter..... - 727.22
Dyrskueindtægter..... - 1547.10	Planteavl..... - 4203.58
Planteavl..... - 2274.83	Malkepræmier..... - 465.00
Tilskud til Malkepræmier..... - 250.00	Husmandsforeningen..... - 200.00
Auktionerne..... - 2666.00	Pr. for lang og tro Tjeneste..... - 92.00
Forskellige Indtægter.... - 88.90	Foredrag..... - 238.00
Renter..... - 195.28	Foreninger..... - 165.53
	Ann. Porto, Tryksager .. - 440.51
	Rejser, Repræsentation .. - 100.00
	Forskellige Udgifter..... - 260.53
	Kassebeholdning..... - 4434.71
Kr. 12774.58	Kr. 12774.58

I 1917 vedtages Nedsættelsen af et Husdyrbrugsudvalg. Hertil valgte Inspektør Nielsen, Løvenholm, Gdr. A. Thuesen, Vivild,

Gdr. H. Hermansen, Floes, Propr. W. Christensen, Ingerslevgaard, og Gdr. Chr. Christiansen, Tørslev.

Ved samme Generalforsamling er der **F o r m a n d s v a l g**. Fra Forsamlingen foreslaas Propr. Jessen-Friis, medens andre foreslaar Genvalg. Jessen-Friis vælges med 57 Stemmer, medens Rasmussen, Gydgaard, opnaar 41 Stemmer.

Eftersom Krigen trækker i Langdrag mærkes dens snærende Baand stedse stærkere. Møder og Generalforsamlinger er stærkt optaget af at drøfte Restriktioner og Begrænsninger i Landbrugets frie Virksomhed, og der aflægges hyppige og udførlige Beretninger om „Landboforeningernes Erhvervsudvalg“ og „De samvirkende danske Landboforeninger“s Arbejde for Landbrugets Interesser i disse vanskelige Aar, ligesom der jævnlig indkaldes Foredragsholdere til at redegøre for Vareudvekslingen med andre Lande samt om andre Forhold, som er af livsvigtig Betydning for Landbruget.

I Efteraaret 1918 foreligger De samv. danske Landboforeningers Henvendelse om Bidrag til Oprettelse af et **A r b e j d s f o n d**.

Efter Krigstidens voldsomme Hestepreiser melder sig med Krigens Afslutning Reaktionen. Hesteesporten er kørt helt i Staa. Biler og Traktorer benyttes i stedse stigende Grad, og man ønsker Spørgsmaalet om „Afsætningsforholdene af Heste i Fremtiden“ belyst. Konsulent Aug. Kjær, Aarhus, holder Foredrag om det anførte Emne. Endnu ser man ret lyst paa Forholdene; i de første Aar bedres Afsætningen periodisk, naar Tyskland har Brug for „Erstatningsheste“ til Frankrig og Belgien. Først efter flere Aars elendige Afsætningsforhold for Heste efter Krigen, har det i det sidste Par Aar for Alvor været drøftet i højere Grad at lægge Avlen an efter Hjemmemarkedets Krav.

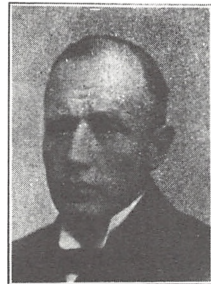
K r e d s m ø d e r om faglige Spørgsmaal har ikke haft gunstige Vilkaar i Krigsaarene, da Situationen ude i Verden saa at sige tvang Landbruget til at handle fra Dag til Dag. Møderne har hvilet nogle Aar, men tages nu atter op. Hele Prisniveauet ligger i et andet Plan end før Krigen og nødvendiggør en Kontingentforhøjelse.

Spørgsmaalene om Indsamling til Arbejdsfond, Genoptagelsen af Kredsmøder og Kontingentforhøjelse gør Afholdelse af et **K r e d s f o r m a n d s m ø d e** ønskeligt. Eftersom Medlemsantallet er steget og Foreningen har faaet et stort Antal Kredse (40), bliver Forbindelsen mellem Bestyrelsen og Kredsformændene vanskeligere, saa disse let bibringes Indtryk af kun at være Skatteopkrævere. Af Foreningens Sekretærer har navnlig Jørg. Grand, Vivild, udført et

stort Arbejde, ved gennem jævnlige Besøg hos Kredsformændene at drøfte Foreningens Anliggender med disse og paa anden Maade gøre dem mere interesserede i Foreningens Arbejde og gode Trivsel.

Foreningens første og eneste Kredsformandsmøde afholdes i Allingaabro den 5. November 1918. Da Formanden uventet har faaet Forfald, leder Næstformanden, Forstander J. C. Pedersen, Ørsted, Mødet, og motiverer Hensigten med det. Landbrugets Afsætningsforhold efter Krigen er blevet et brændende Spørgsmaal og har ønskeliggjort Oprettelsen af et Arbejdsfond med det Formaal, at skaffe Oplysninger om Afsætnings- og Markedsforhold i Udlandet.

Spørgsmaalet om Kontingentforhøjelse drøftes og man vedtager at foreslaa Bestyrelsen at en Forhøjelse paa 10 Øre pr. 1000 Kr.s Ejendomsskyld forelægges Generalforsamlingen. Endvidere var der stærk Stemning for at Kredsmøderne atter skulde tages op.

Propr. C. HØJLUND
Julielund

Ved den paafølgende Generalforsamling fremsatte Bestyrelsen dog kun Forslag om Kontingentforhøjelse fra 15—20 Øre pr. 1000 Kr.s Ejendomsskyld. Grænserne for Kontingentet, som siden Foreningens Stiftelse, altsaa i 43 Aar, har været 1 og 6 Kr., forhøjes samtidig til 1½ og 10 Kr.

Resultatet af Indsamlingen til Landbrugets Arbejdsfond forelaa i Marts 1919. Indsamlingen gav 1635 Kr.

Tilsvarende Indsamlinger fra Landets øvrige Landboforeninger afgiver sammen med Tilskud fra Landbrugets økonomiske Sammenlutninger det økonomiske Grundlag for Landbrugsraadets Virksomhed.

De senere Aars hyppige Ændringer i Bestyrelsens S sammensætning fortsættes til 1921. I 1918 trækker Glavind sig tilbage og Gdr. H. Hermansen, Floes, vælges ind som Repræsentant for Kvægavlsudvalget. 1919 nægter A. Thuesen, Vivild, at tage mod Genvalg og foreslaar Gdr. P. Simonsen, Vivild, der vælges. I Stedet for J. C. Pedersen kommer Gdr. Jørg. V. Hansen, Ørsted, ind. 1920 indvælges Bmd. J. Chr. Mikkelsen, Hevring, og 1921 Gdr. Carl Jensen, Vivild, henholdsvis for N. Chr. Thomsen, Voer, og P. Simonsen, Vivild, der begge nægter at modtage Genvalg.

I 1918 har Bestyrelsen, efter Forslag af Bortsalgsudvalget, krævet Bortsalgssalæret nedsat. Det følgende Aar opsiges Sagfører

Olsen, Auning, Stillingen som Inkassator; i hans Sted antages Gdr. S. Andersen, Fausing, som endnu er Foreningens Inkassator.

Landbrugets Regnskabsføring har ofte været drøftet i de senere Aar. I Vinteren 1919-20 afholdes Regnskabskursus 9 Steder inden for Foreningens Omraade med ialt 192 Deltagere. Som Lærere ved disse Kursus fungerede Kommuneskolens Lærere paa Kursusstederne, efter at have gennemgaaet et Kursus paa Hadsten Højskole efter Kaptajn Petersens System.

Ved Foraarsgeneralforsamlingen 1920 vedtages det at anskaffe 2 nye Hestesprøjtter til Kartoffelsprøjtningen.

Forevisningsmarken i Ørsted var nedlagt Aaret før, idet Grunden af Ejeren var solgt til Byggegrunde.

Planteavlsudvalget vedtager at søge Samarbejde med nogle af Egnens Mejerier til Anlæg af Varmtvands-Afsvampningsanstalter. Saadanne blev oprettet ved Vivild og Holbæk Andelsmejerier. Anlægene blev kun benyttet de første Aar, idet de kviksløvholdige Afsvampningsmidler, som ogsaa var virksomme mod Stribesygge, da begyndte at komme frem.

I 1921 vedtager Planteavlsudvalget at iværksætte systematiske Undersøgelser af Jordens Trang til Grundforbedring og af lokale Mergelforekomster. Undersøgelserne gennemføres det første Aar kun for Vivild Sogn, men blev efter nogle Agitationsmøder den følgende Vinter udvidet til at omfatte hele den nordlige Del af Rougsø Herred og et Par Aar senere tillige Taarup, Langkastrup, Floes og Uggelhuse Byers Jorder. Generalforsamlingen bevilger 500 Kr. til Undersøgelserne og desuden var omtrent samtlige Landmænd i de Omraader, som skulde undersøges, gaaet med til at betale Undersøgelsen med 20 Øre pr. Td. Ld. Denne Opgave lagde stærkt Beslag paa Planteavlsudvalgets Arbejds-kraft i et Par Aar. Undersøgelserne har haft og har vedblivende stor Betydning for Gennemførelse af Grundforbedringsarbejder i de undersøgte Omraader.

Et Uddrag af Foreningens Regnskab for 1921 giver et godt Indtryk af Arbejdet i de sidste Aar.

L A N D B O F Ö R E N I N G S J Ü B I L Ä U M S S K R I F T

	I n d t æ g t	U d g i f t
Kassebeholdning	Kr. 1260.42	3063.79
Medlemsbidrag	- 5799.20	
Planteavl	- 5613.83	6762.12
Systematisk Undersøgelse	- 576.10	1556.33
Kontorudgifter, Annoncer og Tryksager	-	1159.51
Sprøjtning af Kartofler og Agerkaal	- 3004.15	2653.56
Foredrag og Kursus	- 410.00	925.20
Dyrskuepræmier (Statstilskud)	- 1712.50	3365.00
Dyrskuet iøvrigt	- 2114.10	1529.40
Staldbedømmelse	- 300.00	448.15
Præmiemalkning	- 200.00	330.00
Auktionerne	- 3098.39	
Renter	- 252.74	
Kontingent, Foreninger	-	1407.87
Husmandsforeningen	-	200.00
Præmier for lang og tro Tjeneste	-	102.00
Præmier for Husflid	-	36.00
Bøger	-	69.00
Repræsentation	-	217.75
Forskellige Udgifter	-	525.75
	Kr. 24341.43	24341.43

Medlemsbidraget ligger dette Aar ca. 1100 Kr. højere end i de senere Aar, idet Nyordningen med Medlemsbladet fra 1912 reducerer Medlemsbidraget med omtrentlig det Beløb, som Foreningen hidtil har betalt i Porto, medens Medlemmerne siden har betalt Bladet særskilt.

Foruden de i Regnskabet opførte Udgifter og Indtægter er der i 1921 paa Markfrøkontoen en Omsætning af 20207 Kr. for 6082 kg Markfrø.

Ved et Møde i „De samv. Landboforeninger i Randers Amt“ fremsætter Jessen-Friis paa Landboforeningens Vegne et Forslag om at Foreningerne skal iværksætte et Samarbejde om Medlemsbidragets Størrelse, saa der efterhaanden kan arbejdes hen til ensartet Kontingent i samtlige i Samvirksomheden deltagende Foreninger. Tanken vinder ikke Tilslutning, hverken dengang eller ved et senere Møde, da den blev draget frem fra anden Side.

Allerede i 1886 fremsatte Forp. Froberg Forslag om Iværksættelse af „Præmiering af hele Kvægbesætninger“. I 1912 var Spørgsmaalet atter fremme, og der blev nedsat et Udvalg, som skulde søge iværksat Staldbedømmelse, men først i 1919, efter at Kvægavlsudvalget er nedsat, lykkes det at faa iværksat en Staldbedømmelse, der strækker sig over 2 Aar og afsluttes med det Resultat, at følgende Ejere af Besætninger tildeltes Præmie for disse.

For sortbroget jydsk Kvæg tildeltes følgende 1. Præmie: 'i.h. Linnemann, Taarup; N. Chr. Jensen, Fausing; A. Thuesen, Vivild.

2. Præmie fik A. Madsen, Hevring, og M. Nielsen, Hollandsbjerg, for sortbrogede Besætninger og samme Præmie fik for røde Besætninger: C. Højlund, Julielund; Jens Nejmann, Maarupgaard; Sofus Jensen, Allestrup; H. Nielsen, Sorvad; Jens Jørgensen, Vivild; Chr. Christensen, Vejlbj, og Chr. Elkjær, Vivild.

I Vinteren 1921—22 afholdes et 6 Dages Maskinkursus, hvori deltager 42 unge Landmænd. Der blev endvidere afholdt 5 Kredsmøder med Foredrag og efterfølgende Fremvisning af Landbrugsfilm. Den følgende Vinter afholdes 8 Kredsmøder, og der fremvises Landbrugsfilm 6 Steder. I 1923—24 stiger Antallet af Kredsmøder til 14, og Konsulenten for Kvægavlens Fællesledelse, Poulsen Petersen, Skjørring, er Foredragsholder ved 3 af Møderne. Kredsmøderne fortsættes stadig med Foredrag afvekslende om Planteavl og Husdyrbrug, ofte tillige med Fremvisning af Landbrugsfilm eller Lysbilleder. Tilslutningen til disse Møder er og har altid været udmærket og Diskussionen efter Foredragene livlig, idet den gerne former sig som en Spørgetime.

Foreningens Medlemsbidrag var først fastsat med Grænserne 2 og 10 Kr., men ændredes allerede det første Aar til 1 og 6 Kr. med nogle Mellemsatser efter Hartkorn. Efter at Ejendomsskylden var indført, blev denne lagt til Grund for en Kontingentskala, der dog bibeholdt Grænserne 1 og 6 Kr., som først i 1918 ændredes til 1½ og 10 Kr. I 1921 og 1922 blev der atter foretaget Ændringer, sidste Gang til den nugældende Skala, hvorefter Ikke-Landmænd efter Bestyrelsens Skøn betaler 2—10 Kr. Landmænd med

indtil 10.000 Kr.s Ejendomsskyld	2	Kr.
10—15.000 -	do.	2,50 -
15—20.000 -	do.	3 -
20—30.000 -	do.	4 -
30—40.000 -	do.	5 -
40—50.000 -	do.	6 -
50—60.000 -	do.	7 -
60—80.000 -	do.	8 -
80—100.000 -	do.	9 -
100—150.000 -	do.	10 -
150—200.000 -	do.	12 -
over 200.000 -	do.	15 -

Plantningssagen har siden Plantningsforeningernes Oprettelse i 1893 helt hvilet i disse, selv om Spørgsmaalet nu og da drages frem paa Landboforeningernes Generalforsamlinger og Møder. Aarsagen til at Landboforeningen nu og da drøfter Sagen er, at

Plantningsforeningerne under Ledelse henholdsvis af Lærerne Ellevang, Fausing, (Rougsø-Sønderhald Herreders Plantningsforening) og Nielsen, Virring, (Virring og Omegns Plantningsforening) omtrent udelukkende har beskæftiget sig med Anlæg af Plantninger. I 1921 tager Landboforeningen Tanken om et Arbejde for Hegnsplantning op. Plantningsforeningernes Organisation af Arbejdet og deres mangeaarige Erfaring i Plantning kan ikke undværes, og da Hegns- og Læplantningen er af særlig Betydning for de mange Nybyggere, maa Husmandsforeningen ogsaa med.

Efter Forslag af Landboforeningen opnaas der Enighed om Samarbejde med Husmandsforeningen og Plantningsforeningen ved Nedsættelsen af et Plantningsudvalg, bestaaende af 2 Mand fra hver af de deltagende Foreninger og med den Opgave særlig at arbejde for Hegns- og Læplantningen. Yderligere Vind i Sejlene faar Arbejdet for Plantning af levende Markhegn, da Skovrider Thyssen tiltræder Plantningsforeningen som Hedeselskabets Repræsentant og Gdr. N. Hougesen, Risbjerggaard, vælges til Formand for Plantningsforeningen. Udvalgets første Opgaver har været at foretage Præmieringer af allerede bestaaende levende Markhegn, ligesom der er anlagt nogle Demonstrationsplantninger — Hegn paa ca. 100 m. Længde — for at faa undersøgt de forskellige Lætræers Anvendelighed under vekslende Jordbundsforhold og vise Renholdelsens Betydning.

Oprettelsen af et stort Antal nye Statshusmandsbrug giver Udvalget en ny Opgave i Arbejdet for Haveanlæg og Læ- og Frugttræplantning — en Opgave, hvortil Landboforeningen i nogle Aar har ydet et Tilskud paa 100 Kr. aarlig. Udvalget har sikkert sin Andel i, at der allerede nu omkring de fleste 3—5 Aar gamle Statshusmandsbrug findes en rigelig Plantning i god Udvikling. Som det sidste Led i Plantningsudvalgets Arbejde for Hegnsplantning, er i Aar kommet Gennemførelsen af nogle Lævirkningsforsøg.

I de første Aar efter Aarhundredskiftet begynder der at fremkomme Klager over Raagerne's Odelæggelse af Afgrøder. I 1912 fremdrages Sagen atter overfor Landboforeningens Bestyrelse, og Propr. Jessen-Friis vælges til at forelægge den for Delegeretmødet i Aarhus samme Aar, hvor Resultatet dog kun bliver, at man vedtager at afvente Landbrugsministeriets Betænkning, idet Sagen for Tiden er til Overvejelse der. Sagens Fremdragen har vel ogsaa nærmest været tænkt som et Ord med paa Vejen, men har næppe virket særlig fremmende paa Overvejelserne, idet Raageloven først

blev vedtaget i 1917. I 1920 og 1921 er det atter galt med Raagerne. Gdr. R. H. Harder, Taarup, retter begge Aar Henstillinger til Foreningens Bestyrelse om at søge iværksat en Bekæmpelse af Kolonierne. Gdr. A. Glavind, Fausing, indsender en med mange Underskrifter forsynet Klage til Landboforeningen med Opfordring til at „tage fat for Alvor og ikke lade det blive ved Ord som hidtil“. Overfor Kritikken, der ligger i disse Ord, var Bestyrelsen dog lovlig undskyldt. Skønt et Par Koloniejere fra første Færd stiller sig velvilligt, er det med Raagelovens vage Bestemmelser næsten umuligt at komme i Gang. Bekæmpelsen er desuden forbunden med store Udgifter, som Landboforeningen ikke kan magte, selv om et Par interesserede Kommuner tager deres Del. 3 Afgrødebeskadigelser i Vivild Sogn vurderes til ialt 1200 Kr. Landbrugsministeriet udsender som Supplement til Raageloven en Vejledning i Bekæmpelse af Raager, ligesom der i 1923 opnaas en forsinket Atter-Vedtagelse af Loven, hvis Gylighed var begrænset til 1922. Planteavlsmødet i Aarhus vedtager en Henvendelse til F. a. j. L.s Bestyrelse med det Formaal, at søge gennemført en Skærpelse af Raageloven. I 1924 førte Landboforeningen atter resultatløse Forhandlinger med Kommuner og Koloniejere, hvorefter der til Randers Amt blev fremsendt en Klage over Forholdene. Ved Amtets Medvirkning gennemførtes endelig i Maj 1924 Overenskomst om rationel Bekæmpelse. At Sagen var af Betydning for Landbruget viste sig hurtigt derved, at Klager fra andre Egne medførte, at samtlige Raagekolonier i Randers Amt blev inddraget i Bekæmpelsen under Amtets Ledelse. Landboforeningen kunde hermed betragte denne Opgave som foreløbig løst. Tilbage stod at virke for en Fornyelse af Raageloven 1927 og helst en Ændring, der sikrer, at Lovens Bestemmelser kan bringes til at virke efter det, der maa være en saadan Lovs Hensigt, naar den vedtages. Ved Foreningens Formand, Propr. Jessen-Friis, blev Sagen derfor atter fremdraget paa F. a. j. L.s Delegeretmøde og derfra med en Resolution oversendt til „De samv. danske Landboforeninger“, der for Tiden indsamler Materiale fra hele Landet til Sagens Belysning.

Markedsforholdene er atter Genstand for Overvejelse i Bestyrelsen. Det lykkes at faa en Omlægning af Allingaabro Markeder, saa de kommer til at ligge gunstigere for Randers Markeder. Markedsforholdene i Randers kritiseres skarpt, idet Kreaturer, som tilføres ude fra er „tomme“, medens mange Handelsmænd, som har Græsning tæt ved Markedspladsen, kan møde med „fyldte“ Kreaturer, der giver stort Slagtesvind.

I 1922 afgik Planteavlsudvalgets Formand, Gdr. J. A. Rasmussen, Gydggaard, ved Døden. Han havde været Foreningen et nyttigt og dygtigt Medlem. Fra først i 90erne var han med i Foreningsarbejdet. Da Planteavlsudvalget blev nedsat i 1905, valgtes han straks til Formand og kom som saadan til at fastlægge og lede Arbejdet i 17 Aar. I Krigsaarene 1914—17 var han tillige Landboforeningens Formand og præger i disse alvorlige og vanskelige Aar Foreningens Arbejde. Det kunde ikke undgaas, at flere af hans Beslutninger, der bar Præg af hans alvorlige Livsopfattelse og noget bestemte Natur, vakte Modstand, hvilket nok gav Anledning til, at han ikke blev genvalgt til Formand i 1917. Af Egnens Landmænd vil Rasmussen, Gydggaard, særlig blive mindet for hans Arbejde i Planteavlens Tjeneste.

I Planteavlsudvalget blev Rasmussen erstattet med Gdr. J. A. Jensen, Tørslev, men et Aar senere valgtes Propr. C. Højlund, Julielund, til Udvalgets Formand.

Fællesindkøbfkøveg. Ved Foraarsgeneralforsamlingen 1923 vedtages det forsøgsvis at foretage Indkøb af et Par Vognladninger Kvier fra Fyn. Gdr. Carl Jensen, Vivild, og Propr. C. Højlund, Julielund, valgtes til at rejse over og foretage Indkøbet. De købte 22 Kvier og 2 Tyre, som blev solgt straks ved Ankomsten hertil. Senere indkom Bestillinger paa 5—6 Kvier, men da der ikke kunde blive nok til en hel Vognladning, ophørte Indkøbet.

Landboforeningens Udflugter, der før Krigen ofte gik langvejs — man naaede til Sønderjylland, Norge og Sverrig, ændrer Karakter efter Krigen. Man vil forene det nyttige med det fornøjelige. Bilerne har muliggjort, at man ved Besøg hos Nabolandboforeningerne kan komme langt omkring og faa meget at se. Der aflægges Besøg hos dygtige Landmænd, man ser gode Besætninger og gode Markbrug og slutter Dagen med en festlig Sammenkomst et eller andet smukt Sted langt hjemmefra. 200—300 Medlemmer og Damer deltager hvert Aar i Foreningens Sommerudflugt.

I de sidste 3—4 Aar kommer Husholdningsspørgsmaalet frem. Hos 11 Familier i Vivild gennemføres med et halvt Aars Mellemrum 2 Ernæringsundersøgelser, som viser interessante Forskelligheder i Økonomien i de forskellige Husholdninger. Der planlægges 6—7 Husholdningskursus, men kun de 3 — et Aarstid senere yderligere 1 — lykkes det at gennemføre med ialt 130 Deltagere. Kursus'ene omfatter 10 Lektioner, dels Demonstrationer, dels Foredrag. Mund-

og Klovesygen lægger dog store Hindringer i Vejen saavel for dette Arbejde som for Foretagsvirksomheden.

Dyrskuet i 1925 afholdes i Allingaabro. Paa Grund af Mund- og Klovesygen var det udsat til 1. September. I Forbindelse med Skuet afholdes en Husholdningsudstilling, som var besøgt af 600—700 Mennesker — mest Kvinder. Den usædvanlig tidlige Høst var tilendebragt længe før Dyrskuedagen, saa Eksperimentet lykkedes. Aaret efter planlagdes Skuet til sædvanlig Tid, det blev først udsat, men senere helt aflyst, da Sygdommen i Løbet af Sommeren blussede op igen.

Mund- og Klovesygen og de af denne flydende Foranstaltninger, der fra første Færd gøres meget skarpe, virker stærkt trykkende økonomisk ved at hindre Omsætningen, ligesom Sygdommens stærke Tiltagen og andre Forhold jævnlig gør det ønskeligt, at Ændringer i Foranstaltningerne foretages. Saavel i Bestyrelsen som ved Foreningens Møder og Generalforsamlinger drøftes jævnligt Foranstaltningernes Hensigtsmæssighed, og nu og da søger Bestyrelsen at gribe ind, men meget kan naturligvis ikke naas.

Vi naar nu frem til Foreningens sidste 2 Generalforsamlinger. Ved Efteraarsgeneralforsamlingen 1925 drøftes Ansættelsen af en Malkelærer sammen med Amtets øvrige Landboforeninger. Bestyrelsen har paa Forhaand givet Tanken sin Tilslutning paa det Møde i „De samvirkende Landboforeninger i Randers Amt“, hvor Sagen blev rejst. Tanken vandt udelt Tilslutning og realiseres straks, saa de første Malkekursus kan afholdes i Efteraaret 1926.

De sidste Aars Rentabilitetsfodringsforsøg med Malkekvæg har vakt ny Interesse om Fodringsspørgsmaalet og fremskaffet nye og vigtige Resultater. Generalforsamlingen vedtager derfor Afholdelsen af et Par Heldags F o d r i n g s k u r s u s for Landmænd, Fodermestre og Kontrolassistenter. Ogsaa disse Kursus afholdes i Efteraaret 1926.

Foraarsgeneralforsamlingen 1926 drøfter Spørgsmaalet om F r e d n i n g og Vedligeholdelsessyn for levende H e g n. Den vedtager, at der skal gennemføres L æ v i r k n i n g s u n d e r s ø g e l s e r og en R o e u d t y n d i n g s k o n k u r r e n c e. Undersøgelser har vist, at Runkelroerne gennemgaaende tyndes paa for stor Afstand, og at Udbyttet stiger stærkt med stigende Planteantal. Til Konkurrencen bevilger Generalforsamlingen indtil 500 Kr. til Præmier; der meldte sig 48 Deltagere, hvoraf 12 opnaaede 1. Præmie, 23 fik 2. og 13 3. Præmie. Det gennemsnitlige Planteantal var, for henholdsvis 1., 2. og 3. Præmie, 68, 61 og 54 Tusind Planter pr. ha.

Konkurrencen har sikkert tjent sit Formaal, idet enkelte Landmænd allerede har begyndt at betale Roedyndingsarbejdet efter Kvalitet.

Forsøgsvirksomheden, Dyrskuer og det øvrige Planteavls- og Kvægavlssarbejde, Fodringskursus, Malkekursus, Foredragsvirksomheden og Landbrugskursus for unge Landmænd i Samarbejde med den tekniske Skole i Allingaebro er saaledes de nærmest liggende Opgaver for den kommende Tid.

I Virksomhed efter Evne med vor egen Dygtiggørelse og Jordbrugets Fremme til stadig Forøgelse og Højnelse af Landbrugets Produktion, ligesom i de første Arbejdsaar og videre frem gennem Aarene der gik — ebber Landboforeningens halvtredsindstyvende Arbejdsaar ud.

Det glider jævnt over i det næste med de Maal og Midler, som er fremgaaet af 50 Aars Arbejde og Udvikling. Thi Opgaverne er gamle og stadig de samme, men der arbejdes med levende Organismer — det gælder Jordbrugerens eget Virke og Landboforeningens bærende Opgaver — saa der er en bestandig Fornyelse i Arbejdet.

FORTEGNELSE

OVER

BESTYRELSE OG UDVALG

FORENINGENS ÆRESMEDLEM:

Etatsraad MOURIER-PETERSEN, Holbækgaard

FORENINGENS FORMÆND

Pastor P. S. Nyeborg, Voer 1876—1877
 Forp. J. Froberg, Sorvad 1877—1881 og 1883—1889
 Godsejer Kr. v. Buchwald, Estruplund. 1881—1883
 Kammerjunker C. Neergaard, Løvenholm. 1889—1899
 Propr. Chr. Jessen-Friis, Julianeholm . . 1899—1911 og 1917—
 Gdr. A. Glavind, Fausing 1911—1914
 - J. A. Rasmussen, Gydggaard 1914—1917

BESTYRELSE

Forp. J. Froberg, Sorvad, Næstformand 1876—1877
 Gdr. A. Chr. Pedersen, Taarup 1876—1882
 - J. Skriver, Tørslev 1876—1881
 Propr. C. Højlund, Julielund (Næstfmd. fra 1897) . . 1876—1881
 Gdr. J. Nielsen (Kudsk), Ørsted 1877—1882
 Propr. J. A. Secher, Ørsted, Næstfmd. 1881—1889
 Gdr. R. Isak, Nielstrup (Næstfmd. fra 1898) 1881—1906
 - C. F. Ehrenreich, Gjeseing (Næstfmd. fra 1889) . 1882—1898
 - Ole Christiansen, Tørslev 1882—1905
 - R. J. Skriver, Lykkegaard 1889—1912
 - S. Jensen, Taarup 1898—1911
 - J. A. Rasmussen, Gydggaard, Næstfmd. 1905—1911
 - M. Boldsen, Udby 1906—1912

Gdr. P. Simonsen, Vivild	1911—1913 og 1919—1921
Forstander J. C. Pedersen, Ørsted, Næstfmd	1911—1919
Hmd. J. P. Mortensen, Vejlbj	1912—1914
Hmd. J. B. Severinsen, Tørslev Dal	1912—1914
Gdr. A. Thuesen, Vivild	1913—1919
- A. Glavind, Fausing	1914—1918
Hmd. Fr. Christensen, Vejlbj	1914—1914
Bmd N. Chr. Thomsen, Voer	1915—1920
Gdr. H. Hermansen, Floes	1918—
- Jørg. V. Hansen, Ørsted, Næstfmd.	1919—
Bmd. J. Chr. Mikkelsen, Hevring	1920—
Gdr. Carl Jensen, Vivild	1921—

SEKRETÆRER, KASSERERE

Kbmd. H. P. Hansen, Ørsted	1876—1890
Propr. J. A. Secher, „	1890—1905
Sparekassebestyrer Jørg. Grand, Vivild	1905—1915
Konsulent Jens Hansen, Allingaabro	1916—1919
— William Christensen, Allingaabro	1920—

BESTYRELSE, UDVALG M. V. 1926

BESTYRELSE

Propr. Chr. Jessen-Friis. Julianeholm, Fmd. 1899-1911 og genvalgt 1917	
Gdr. H. Hermansen, Floes	valgt 1918
- Jørg. V. Hansen, Ørsted	- 1919
Bmd. J. Chr. Mikkelsen, Hevring	- 1920
Gdr. Carl Jensen, Vivild	- 1921

REVISORER

Gdr. Chr. Elkjær, Vivild	valgt 1909
- Chr. Høeg, Bode.	- 1925

PLANTEAVLSUDVALG

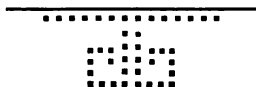
Propr. C. Højlund, Julielund	valgt 1921
Gdr. Chr. Elkjær, Vivild	- 1922
- J. Nejmman, Tørslev	- 1923
Forp. C. D. Carstensen, Ørsted	- 1923
Gdr. A. Glavind, Fausing	- 1924

HUSDYRBRUGSUDVALG

Gdr. H. Hermansen, Floes	valgt	1917
- Chr. Christiansen, Tørslev	-	1917
Propr. A. C. Pedersen, Langtoftegaard	-	1921
Gdr. S. M. Jensen, Allestrup	-	1922
- H. Chr. Elgaard, Vivild	-	1923

BORTSALGSUDVALG

Gdr. M. Jensen, Floes, Fmd.	valgt	1920
- S. B. Jensen, Nørager	-	1923
- A. Rasmussen, Udby	-	1924
- R. H. Harder, Taarup	-	1924

STATISTIK

VEDRØRENDE PLANTEAVLSARBEJDET M. M.

FORSØGSARBEJDET

Forsøgsarbejdet blev paabegyndt i 1906.

Aar	Antal Forsøg gennemført	Aar	Antal Forsøg gennemført
1906	.. 13	1917	.. 16
1907	.. 20	1918	.. 19
1908	.. 21	1919	.. 19
1909	.. 21	1920	.. 16
1910	.. 18	1921	.. 20
1911	.. 20	1922	.. 28
1912	.. 12	1923	.. 28
1913	.. 12	1924	.. 29
1914	.. 12	1925	.. 24
1915	.. 23	1926	.. 29
1916	.. 27		
			Ialt 432

Forsøgenes Art fremgaar af nedenanførte Fortegnelse:

88	Gødningsforsøg	i Korn.
141	do.	i Rodfrugt.
70	do.	i Græs.
3	do.	i Frøafgrøder.
19	Grøngødningsforsøg.	
26	Forsøg med Kalk og Mergel.	
35	Sortsforsøg	i Korn.
4	do.	i Rodfrugt.
5	do.	i Lupiner.
7	Forsøg med Græsfrøblandinger.	
3	do.	med Udsædens Rensning.
2	Afsvampningsforsøg	i Korn.
11	Forsøg ved Bekæmpelse af Kartoffelskimmel.	
6	do.	- do. - Agerkaal.
2	Jordbehandlingsforsøg.	
8	Forsøg med Ensilering.	
2	andre Forsøg	

Ialt 432 Forsøg.

Af disse er 424 Markforsøg, der har omfattet et Areal af 40,6 ha. De hidtil gennemførte Forsøg dækker altsaa en stor Bondegaards Areal.

Af Planteavlsudstillinger har været afholdt:

11 Efteraarsudstillinger i Aarene 1910—1920 og omfattende saavel Landbrug som Havebrug.

6 Sommerudstillinger, hvoraf den første afholdtes 1908.

13 Roemarkkonkurrencer med ialt 119 Deltagere i Aarene fra 1908—1920.

5 Konkurrencer mellem hele Markbrug med ialt 49 Deltagere i Aarene 1913—1920.

8 Havebrugskonkurrencer med ialt 116 Deltagere i Aarene 1913—1920.

1 Roedyndingskonkurrence for unge Landmænd med ialt 48 Deltagere i Aaret 1926.

I Tilknytning til Roemarkkonkurrencerne er der udført 371 Tørstofbestemmelser i Rodfrugt.

Fremavlen tages op i 1910, men gennemførtes først regelmæssig fra 1914.

Markfrøomsætningen paabegyndtes sammen med Fællesindkøb af Foderstoffer omtrent samtidig med Foreningens Start. Der findes ikke Oplysninger om Omsætningen fra den Tid.

I 1916 indtraadte Landboforeningen i det nogle Aar tidligere oprettede Landboforeningernes Frøsalg.

Omsætningen af Sædekorn og Frø fremgaar af hosstaaende Oversigt:

Aar	Rug hkg	Hvede hkg	Byg hkg	Havre hkg	Kartofler hkg	Markfrø	
						kg	Kr.
1910	200						
1914		27		22			
1915			82	35			
1916	28	20	62	104		818	1160
1917			123	158		2603	5394
1918			21	56		1855	6602
1919			100	150		3559	12791
1920			24	31		5007	14210
1921	17	69	28	238		6082	20207
1922			84	220		5610	12974
1923		20	25	38		5440	14029
1924			43	45		5044	11887
1925			162	150	196	5995	15390
1926			38	67		?	?

Kartoffelsprøjtning og Agerkaalsprøjtning paabegyndtes i 1916 med 1 Sprøjte; 1920 købtes yderligere 2 Sprøjter. Fra og med 1924 ophørte Foreningen med dette Arbejde, da der var kommet adskillige Sprøjter til Egnen. I de 9 Aar Sprøjtningen gen-

nemførtes, er der behandlet 2163 Tdr. Ld. eller 240 Tdr. Ld. aarlig. Heraf var ca. $\frac{1}{4}$ Agerkaalsprøjtning, Resten Kartoffelsprøjtning.

Varmtvandsafsvampningsanlæg anlagdes ved 2 Mejerier i 1921 og 1922. Første Aar afsvampedes ca. 100 hkg Vaarsæd. Tallet gik noget ned det følgende Aar, og Foranstaltningen er helt ophørt efter Fremkomsten af de kviksølvholdige Afsvampningsmidler, der er lettere og sikrere at bruge.

Kalktrangsundersøgelser paabegyndtes i 1912 med Udtagningen af 8 Jordprøver. Det aarlige Antal steg til omkring 50 Prøver i 1917 og har ligget heromkring siden.

Systematiske Undersøgelser af Jorderes Trang til Grundforbedring paabegyndtes i 1920. Hidtil er følgende Omraader undersøgt: Udby, Holbæk, Estruplund og Vivild Sogne, en Del af Ørsted, Voer, Vejlbj og Gjering Sogne og Byerne Taarup, Floes, Langkastrup og Uggeluse Jorder.

Af Resultaterne skal blot anføres: Der er undersøgt 387 Ejendomme med et samlet Areal af 11475 ha. Heraf var 9338 ha Landbrugsareal.

Kortlægning af Kalktrangsforholdene efter Plantebestand viste, at

7148 ha eller 72 pCt. var kalktrængende

2790 ha eller 28 pCt. var ikke kalktrængende.

Der blev udtaget og undersøgt 1904 Jordprøver, som viste tilnærmelsesvis samme Kalktrangsforhold.

Kortlægning af Afvandingsforholdene viste, at
943 ha var vaad Jord.

3126 ha var kold Jord.

Ialt 4069 ha eller 44 pCt. af Landbrugsarealet trængte altsaa mere eller mindre stærkt til Afvanding. De 10 pCt. vaad Jord er omtrent værdiløs til landbrugsmæssig Benyttelse. Undersøgelserne omtales udførligt i Beretninger fra Statens Grundforbedringsvæsen.

Systematiske Undersøgelser af Sædskifteforhold og Gødningens Anvendelse er i de sidste 2 Aar foretaget paa ca. 200 Landbrug inden for Foreningens Omraade.

Resultaterne ses i Planteavlsberetningerne.

FORTID OG FREMTID knyttes sammen i Nuet. Et halvt Aarhundred er forløbet siden Rougsø-Sønderhald Herreders Landboforening blev stiftet. Hvad der laa forude dengang Foreningen blev til vidste ingen. Der var blot et Stykke Arbejde, som skulde gøres, og det blev gjort. Det gav hin Tid dens Særpræg, at der skulde tages nyt Bestik for Fremtiden. De gamle Metoder maatte forlades og Vilkaarene for Tilbagegang og Fremdrift var lige. I andre Lande blev det Tilbagegang, men i Danmark Fremdrift og rig Udvikling.

Aarene indtil Aarhundredskiftet medgik til Forberedelserne. I dette Tidsafsnit lægges Driften om, Besætningerne udvides, Kvægavls- og Kontrolforeningerne vinder Fodfæste, Andelsmejerier og Andelsvineslagterier bygges og Andelsindkøbsforeningerne vinder frem.

I 1870erne hvilede Landbruget hovedsagelig i sig selv. Pengeforbrug og Pengeomsætning var ringe. Kravene fra andre Erhverv var smaa, og hele Oplysningsarbejdet i sidste Kvartsekel før Aarhundredskiftet kunde foregaa i et roligt og sikkert Tempo; der stilledes særlige Krav til Tillid og Sammenhold mellem Landbrugets Mænd.

Omkring Aarhundredskiftet er det omfattende, grundlæggende Arbejde langt fremme og begynder at give mere end det kræver. Der bliver Kapital til Underbygning og fortsat Udvidelse. I rig Maade kan Landbruget følge Livets Krav om Fremdrift. Tiden fra Aarhundredskiftet og til Verdenskrigen bliver med sin rolige, sunde Udvikling, der bygges op paa et overmaade solidt Grundlag, en god Tid for det danske Landbrug. Verdenskrigen griber stærkt ind i Landbrugets Dispositioner. Trods Krigens hæmmende Virkninger og stærke Krav til Landbrugets Tilpasningsevne er Udviklingen fortsat i stedse stigende Tempo.

Saaledes har Livet formet sig for dansk Landbrug gennem de sidste 50 Aar. Kravene til dets Udøvere er nu saa store som ingen-sinde før.

Da Landbruget i maalbevidst Fremdrift brød de gamle Rammer, var ogsaa dets Uafhængighed af andre Erhverv brudt. Det danske Landbrug producerer nu for Verdensmarkedet. Storproduktionen af-føder en livlig og intim Vekselvirkning med Landets øvrige Erhverv.

I det, at Landbruget har givet Brød til mange Munde og til stedse flere i de sidste 50 Aar, og Frugtbarhed i rig Maade har symboliseret Erhvervet, ligger dets Styrke. Men Uafhængigheden er brudt og Landbrugets fortsatte Udvikling paavirkes i Tiden ogsaa af Forhold, hvorpaa dets Udøvere kun har ringe Indflydelse.

I nærværende lille Beretning om Rougsø-Sønderhald Herreders Landboforenings Virke gennem 50 Aar findes en, omend kun ringe Antydning af, hvorledes Landboforeningernes Part i og Indflydelse paa Udviklingen i dette Tidsrum har formet sig. Det er vel begrænset, hvad der er naaet, men tilsammenlagt med alle de andre Led i Arbejdet — hvoraf intet har kunnet undværes — er der dog skabt et Grundlag for Fremtiden.

I Landboforeningens Virke var Arbejdet med faglige Opgaver stedse bærende. Det var Arbejdet paa Løsningen af disse Opgaver, der bragte Landbruget Udvikling og økonomisk Fremgang. Gennem Oplysningsarbejde, Forsøgsarbejde og gennem Landbrugets økonomiske Sammenslutninger, men først og sidst gennem Arbejdet hjemme i hver Bedrift, er der i Aarene som gik, hævet store Skatte. Endnu ligger der Værdier gemt i den danske Ager. Med praktiske og teoretiske Hjælpemidler til Raadighed som aldrig før, og med en fast Tro paa, at der endnu er et Stykke Vej frem til Grænsen for den danske Jords Ydeevne, staar det danske Landbrug stærkt rustet til at gaa ud i Arbejdet.

Rougsø-Sønderhald Herreders Landboforening 1926 — 1976

Tryk: Offseta, 8544 Mørke

Indledning

ved Aage Kirkegård

Når en landmand i 1976 vender blikket bagud mod den tid, der er gået, vil han helt uundgåeligt konstatere, at det er en fantastisk udvikling og omvæltning, dansk landbrug har gennemgået i de 50 år, som det nye afsnit af dette jubilæumsskrift omfatter.

Eftersom en dansk gennemsnitslandmand er ca. 50 – 55 år gammel, har de fleste af de nuværende landmænd været med til at tage omstillingen fra den gamle kendte driftsform med et alsidigt husdyrhold og dermed et varieret afgrødevalg i marken og den deraf følgende opfodring til de mere specialiserede driftsformer, som er karakteristisk for vor tid. Denne omstilling, som også har krævet en mentalitetsændring hos landmændene, har været nødvendig, idet den alsidige driftsform med forskellige husdyrarter kræver for megen specialviden om ernæring og sygdomme. Dette forhold forenkledes meget med kun en slags husdyr, eller slet ingen, på en landbrugsejendom.

Fortjenstmargenen på animalsk produktion er jo af så beskeden en størrelse, at der ikke er plads til fejlslagne dispositioner i ret stor udstrækning. Jeg tror dog næppe, at vi, der er så gamle, at vi nåede at starte som selvstændige landmænd, medens der endnu var det alsidige landbrug med heste som trækraft og et stort folkehold, ønsker disse forhold igen; men det kan godt virke lidt vemodigt at se tomme karlekamre og tomme stalde, selv om mange af disse måske ikke er helt så rationelt indrettet, som vi kunne ønske det i dag. Der er ligesom noget forkert i, at hænder er ledige samtidig med, at der er uudnyttede huse i mange danske gårde og underskud på handelsbalancen, et underskud, der kunne rettes meget på, hvis det danske landbrug havde lempeligere kår at arbejde under. Meget slæb og meget legemligt arbejde er afskaffet gennem de sidste 50 år. Meget håndarbejde er erstattet af manuelt betjent maskinarbejde. Tænk blot på, hvor meget staldgødning, der er læsset med greb, og hvor meget korn, der er flyttet i sække på nakken af mænd.

Tænk også på, hvor megen arbejdskraft der er anvendt på at malke køer på gammeldags maner, en næsten håbløs opgave med de besætningsstørrelser og den arbejds løn, vi kender i 1976. At specialisering og rationalisering så i vor tid udvikler sig, så midaldrende landmænd dør med at tage udviklingen, som den er, er en anden sag.

Der er god grund til at respektere de unge landmænd, der med ungdommens sædvanlige optimisme og tilpasningsevne tilpasser sig forhold, som de nu engang er, og opbygger store staldenheder baseret på eenmands betjening; men disse enheder kan være meget sårbare, selv om de på mange måder virker tiltalende.

Nogle få dages sygdom kan være meget belastende, og det krav om frihed, som uundgåeligt melder sig, er svært at opfylde, om der er aldrig så

megen mekanik til hjælp. Hvis en udearbejdende kone og hjemmeværende børn ønsker familiefaderen med på ferierejse, er dyrenes krav om tilsyn og pasning svære at få opfyldt. Problemerne med landmænds frihed giver opgaver, som er vanskelige at løse, bl.a. også af den grund, at landmænds arbejdsindsats og aflønning er henholdsvis så stor og så lille, at de fleste vægter sig ved at betale, hvad det koster at få en afløser.

Uden at ville være pessimist og bagstræber vil jeg gerne som en af de snart midaldrende landmænd i 1976 advare andre landmænd, unge som ældre, med overdreven optimisme. Der føres en samfundspolitik, som ikke er særlig venlig over for de erhvervsdrivende, enten det så er serviceerhverv eller eksporterhverv.

Denne politik vil forhåbentlig ændre sig; men i den øjeblikkelige situation må vi gøre os klart, at det er langsigtede foranstaltninger, der skal til, og ikke årlige lapperier på forslidte politiske løsninger og forlig med forhasthedens skær over sig.

Mange landmænd, især jydsk, står i dette efterår med smerterne fra flere tørkeramte år med reducerede afgrødeudbytter, hvor 1976 vel er det hidtil værste. Landbrugets organisationer og landets regering forhandler bl. a. om, hvad der kan gøres for at afbøde de værste skader, og der er steder i landet, hvor man drøfter, hvordan landmænd kan anvende de sociale love til lempelse af de økonomiske tab, der påføres uforskyldte landmænd.

Den situation, der her er opstået, er jo kun een af de mange, som landbrugets organisationer skal være med til at løse.

Jeg tror, at mange danske landmænd, især husdyrbrugere, nu i 1976 står famlende over for fremtiden. Stigende lønninger, store skatter, høje renter vel 17 – 18% effektiv rente, større krav om mere frihed fra den nødvendige medhjælp samt de ustabile vejrforhold gør os usikre overfor, hvad fremtiden vil bringe.

Dog er det sikkert, at med danske landmænds, især de yngres, ukuelige optimisme vil der altid stå nogle, som er klar til at tage fat på de opgaver, der bydes på i det praktiske landbrug og dets organisationer. Det gamle ord der siger, at »Tidens krav vil altid blive løst af tidens børn«, vil altid have gyldighed. Dansk landbrug har stået med mange svære opgaver i tidens løb. Disse opgaver er altid blevet løst, om ikke til alles tilfredshed, så dog på demokratisk vis.

Lad det da være mit håb for fremtiden, at dansk landbrugs organisationer stadig må bevare medlemmernes tillid, så de sammen med kommende slægtled af danske landmænd kan være med til at gøre dansk landmandsliv endnu mere attråværdigt, end det er i 1976.

Noter ved N. Engvang Hansen

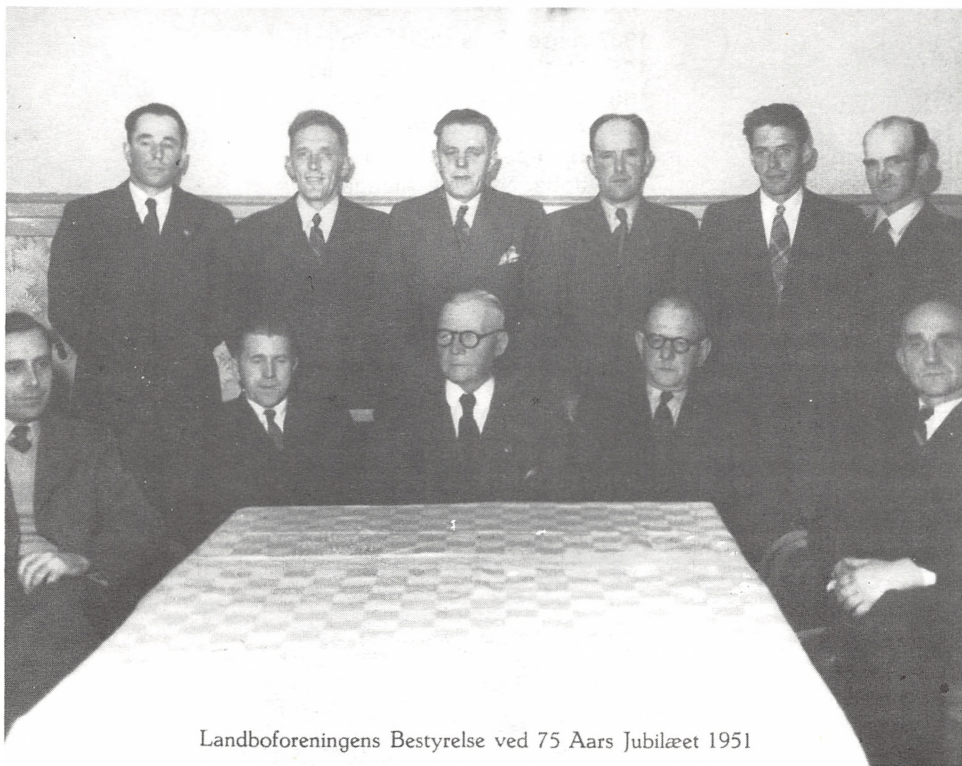
- 1927 Der oprettes svineavlscentre hos Jessen-Friis, Julianeholm (Landrace), og hos Knud Mårup & Nielstrup (Yorkshire). 1350 medlemmer.
- 1928 Til medlemmerne udbydes 35 hkg Sejerbyg og 80 hkg Guldbyg til en pris af 25 kr. pr. 100 kg. Konsulent Johs. Nyholm tiltræder pladsen som planteavlskonsulent, sekretær og kasserer.
- 1929 Nyholm har påbegyndt 15 regnskaber for medlemmer. Der købes et apparat (Tovborg), hvorpå der kan bestemmes kvælstofindhold i ajle.
- 1930 Der foretages tegning til et mergelselskab. Aftenskole holdes i Allingåbro, Vivild og Ørsted. Plantningsmøde, hvorefter der plantes en del på Vejlbjby mark.
Planteavlsudstilling på Allingåbro kartoffelmelsfabrik. Formue 11.813 kr.
- 1931 Bortsalgshallen ved Allingåbro hotel bygges, landboforeningen træder til med 1/3 af udgifterne. Der holdes møde med kredsformændene første gang.
De unge besøger det nyoprettede andelssvineslagteri i Allingåbro.
- 1932 53. dyrskue afholdes i Allingåbro. Den landbrugsfaglige undervisning begynder.
- 1933 1042 medlemmer. 84 køer kåres. Tuberkulosebekæmpelsen sætter ind. Der afholdes JAK-møde.
- 1934 821 medlemmer. Der afholdes dyrskue i Ørsted. DLK oprettes. 6 sprøjtemænd sprøjter i 178 haver, pris pr. have 19 kr.
- 1935 Vedtægtsændring. Ved dyrskuemiddag på Allingåbro hotel betales 2 kr. pr. kuvert. Der afholdes 5 erhvervsøkonomiske møder. Formue 6.409 kr.
- 1936 Der afholdes vinterfest. Man protesterer mod det 8. skoleår. Der indgås samarbejde med husmandskredsen på en hel del områder.
- 1937 Chr. Høeg, Rødagergård, afløser Jessen-Friis, Julianeholm, som formand. 888 medlemmer.
- 1938 Nye vedtægter udarbejdes og vedtages. Planteavlsudvalget går i samarbejde med Ørsted Købmandsgård om fremavl af korn. Der ydes landboforeningen 50 øre pr. 100 kg solgt sædekorn.
- 1939 Der købes ukrudts- og marksprøjte (Kartof). Der drøftes at købe beskæringsbox.
- 1940 Danmark besættes af den tyske værnemagt den 9. april. Pris på sprøjtning af agerkål og mod kartoffelskimmel koster 3 kr. pr. tdl. + kemikalier. Formue 8.776 kr.
- 1941 Jac. Bay, Ørsted, og Jac. Boelsmand, Lystrup, uddannes til mønstringslærere. Der føres 28 regnskaber. Bortsalgshallen i Allingåbro indrettes til samlestad til opkøb af kreaturer. Kvægavlsforeningen med kunstig sædoverføring starter.
- 1942 Gdr. N. P. Jensen, Oxholm, skænker en stor og smuk sølvpokal, der

- uddeles til et medlem, der driver et godt markbrug. Fremavl af kartofler. Formue 11.493 kr.
- 1943 9 landbrug er med i markkonkurrence. Uoverensstemmelse mellem de, der har startet samlestalden. Der berettes om sprøjteskade.
- 1944 Kobberundersøgelser af forskellige jorder. Omfattende jordbundsundersøgelse af det nyinddæmmede og kunstigt afvandede areal i Hølandsbjerg-Bode.
N. Engvang-Hansen afløser Nyholm som planteavlskonsulent, sekretær og kasserer, ligesom han overtager føring af 15 landbrugsregnskaber.
- 1945 2. verdenskrig slut den 4. maj. Værnemagten rekvirerer inden kapitulationen heste, cykler, vogne m.m. Der købes en marksprøjte mere. Der anskaffes et jonometer til bestemmelse af reaktionstal. Kredsformændene får bladet Jydsk landbrug for deres arbejde. Stor efterårsudstilling afholdes i samlestalden. Kontingentet stiger: 2,50 til 20,00 kr.
- 1946 Kommunerne anmodes om i henhold til loven at bekæmpe muldvarpe og rågekolonier. 13 med i markkonkurrencen. Der antages assistent. 3 dages planteavlsudstilling. N. P. Jensen, Vivild, vælges til formand efter Chr. Høegs død.
- 1947 Man søger dannet en kreds til at føre landbrugsregnskaber. Kredsformændene spiser en beskeden middag sammen med styrelse og udvalg. Købt en motormarksprøjte. 1342 medlemmer. Formue 22.000 kr.
- 1948 Foreningen nedsætter et regnskabsudvalg, der vælger H. Ribe til formand. Købt en traktordrevet marksprøjte og to havesprøjter, der fragtes på lastvogne. Der bekæmpes fluer i stalde med DDT. Der oprettes kartoffelkogeforening. Kontoret flytter fra Jernbanegade til Storgade. Der bygges materialskur på markedspladsen.
- 1949 Konsulent H. Andreasen, Hadsten, overtager regnskabsudvalgets regnskaber.
- 1950 Der optages film om landboforeningens arbejde i anledning af det foranstående 75 års jubilæum. Der ankes over dårlig bekæmpelse af muldvarpe. Der indkøbes Landrower med sprøjte, ny David Brown traktor og et mere moderne jonometer. Formue 45.596 kr.
- 1951 Et 12" tærskværk, der sat på en efterløber og trukket af traktoren kan tærske forsøgene i marken. Der anskaffes en 16 mm filmsfremviser. Engvang Hansen anbefaler tegning til cellulosefabrik i Grenå. Man vedtager at bygge kontorer, skolestue og lejlighed. Kontingentet hæves 4,00 til 40,00 kr.
Stor fest i Idrætshallen i anledning af 75 jubilæet. N. P. Jensen udnævnes til Ridder af Dannebrog. Film om foreningens arbejde forevises mange steder.
- 1952 H. Ribe, Estruplund, vælges til formand. Der skaffes stats- og sparekasselån i anledning af byggeriet. Køb af motorcykle med sidevogn. Assistent Skovbjerg Andersen ansættes som konsulent i regnskabs- og ungdomsarbejde, foruden han stadig passer det daglige sprøjtearbejde. S. P. Kjær ansættes som fodringskonsulent. Nyårsmøde afholdes for første gang. J. Højlund ønsker flere sprøjter. Formue 60.766 kr.

- 1953 Farvet benzin til traktorer. Der antages statsautoriseret revisor. Elro dannes. Man køber klovbeskæringsbox.
- 1954 Tone- og talefilmsapparat anskaffes. Dyrskuet lægges fast i Allingåbro. Man har nu 9 marksprøjter. Planlagt permanent udstilling i skolestuen om sommeren. Der ansættes fjerkrækonsulent for Randers amt. Jac. Højlund ønsker ikke, at planteavlsudvalget skal foretage marksprøjtning.
- 1955 Konsulent S. P. Kjær ansættes som konsulent for Randerskredsens fællesledelse. I stedet antages P. Clausager. Skovbjerg Andersen får plads i Ålborg, i stedet ansættes H. Ravn-Larsen. Der ansættes maskinkonsulent for Randers amt. Der anlægges demonstrationsmark i Ø. Alling. Realskolebestyrer Christiansen lejer skolestuen til undervisningsbrug.
- 1956 Der ansættes endnu en assistent i planteavl. Købes varevogn. 12 marksprøjter i alt. Landsbladet vil koste 3 kr. årligt. N. Bæk, Bode, vælges til formand med 178 stemmer. Svinekontrollforening oprettes. Der købes analysevægt og tørreskab. P. Clausager får plads på Stevns. Formue 74.347 kr.
- 1957 Indkøb af forsøgsvægt på efterløber. Murermester Jensen, Pindstrup, foretager isolering af hulmure med lecaklinker. Tilslutter sig auktionerne i Randers. 7 klippemaskiner til kvæg i arbejde. Niels Bæk udtaler ønske om at komme med i fællesmarkedet. 1325 medlemmer.
- 1958 Finansieringsforening startes. Værterne ved sommerens markvandring indbydes til vinterfesten.
- 1959 Assistent P. Højgård Rasmussen overtager pladsen som maskinkonsulent i Randers amt. Allingåbro-Kastbjergvejens linieføring volder en del kvaler for enkelte medlemmer i Vivild og Lystrup. De møder dog alligevel forholdsvis stor forståelse hos sognerådsformand Søren G. Nielsen.
- 1960 Ny laboratoriebygning bygges vest for kontorerne. Truffet aftale med egnens kornfirmaer om vandbestemmelse i korn. Der er søgt og i visse tilfælde udbetalt tørkehjælp, højst 600 kr. Sidste dyrskue afholdes i Allingåbro. Man vil bygge ny regnskabsbygning over for landboforeningens bygning. Formue 143.879 kr.
- 1961 Man protesterer over for den om sig gribende fredning. Enighed om at gå i samarbejde med Kalø og Kalø-Knebelvig om A. Thulstrup som fodringskonsulent. Deltager i dyrskuet i Randers.
- 1962 Tilskud til konsulenter og assistenter stiger til 70%. Dårlige høstforhold. Byboerne tilbyder i stor stil deres hjælp: Aktion høsthjælp. Ca. 350 kornprøver undersøgt for vandprocent på laboratoriet. Der foreslås bygget maskinhal.
- 1963 32 unge i alderen 14 – 18 år påbegynder landbrugsfaglig kursus på 1. trin, i alt 144 timer. Aftale om samarbejde med fællesskuet i Randers. Spørgsmålet landbougdom berøres.
- 1964 Der træffes aftale med Centralforeningen, der lader laboratoriet bestemme vand% i alle prøver, der på eget apparat viser mere end 17% vand. Tilmeldt sig til auktionerne i Kolind. Udkast til nye vedtægter. Af-

- tale om samarbejde vedrørende fremavlskorn til Centralforeningen. Formue 192.924 kr.
- 1965 Kartoffelkogeforeningen ophæves. Der købes en ny traktor. Formuen er nu over 200.000 kr. Kvægavlsforeningen med kunstig sædooverføring opløses.
- 1966 Norddjurs Landboudom startet. Rågeplagen forværres. Kontingentet stiger: 10,00 – 97,00 kr. Omsen indføres.
- 1967 Der bygges maskinhal, 16 x 28 meter. Her søges afholdt specialudstillinger. Overskud ved udstilling i september 2.200 kr. Deklaration på samlestalden aflyses. Formue 219.464 kr. 1344 medlemmer.
- 1968 Interesse for hestebønner, der desværre ikke løser noget økonomisk problem for landmanden. Åge Kirkegård, Fløjstrup, afløser N. Bæk som formand. Niels Hørning anbefaler, at husdyrbrugsarbejdet omlægges og rationaliseres inden for Randers amt. Angreb af sadelgalmyg. A. Båtrup Petersen, Frøholm, tildeles sølvmedalje for landboflid.
- 1969 Regnskabsbygning opføres, hvor garagen og laboratoriet lå. Der lånes 50.000 kr. i Vivild Sparekasse, desuden oprettes en kassekredit på 25.000 kr. Pladsen foran maskinhal og regnskabsbygning asfalteres. Husbond afløsningen fungerer tilfredsstillende. Der installeres en telefonmaskine. K. Buch-Jepsen ansættes som fodringskonsulent og medvirker ved bidragsregnskaberne. Afholdt 12 kurser for bosiddende.
- 1970 Der søges afholdt lokale faglige møder, men alt for få deltagere. Der ydes proteintilskud til dyrkning af hestebønner og ærter. 200 kr. pr. ha. Ny regnskabsbygning koster 98.600 kr. Højtryksrenser købes. Ny kontingentskala: 15.- – 150.- kr. Konsulent A. Foged får plads i Brørup. Assistent Kr. Vestergaard afløser. Vinterfesten flyttes til Auning-Hallen.
- 1971 Omorganisering af planteavlssarbejdet på landsplan. Inseminering af søer påbegyndes. Stor tilslutning til kursus for bosiddende.
- 1972 H. Overgård, Langå, ansættes som bygningskonsulent i Århus amt. Der købes nye borde og lægges andet gulv i skolestuen. Johs. Nyholm udnævnes til æresmedlem af foreningen. Omorganisering af husdyrbrugsarbejdet i Århus amt forberedes. Ved en folkeafstemning den 2. oktober indmelder Danmark sig i EF. Vandskade i foråret på de lave arealer.
- 1973 Der tales om oprettelse af et fond til at imødegå tab for landmænd med malkekvægbesætninger i tilfælde af leveringsstop. Thomas Christensen, Nielstrup, tildeles sølvmedalje for landboflid. Ny kontingentskala: 25,00 – 250,00 kr. Fa. Th. Larsen & søn, Allingåbro, indgår i samarbejde om fremavl af sædekorn.
- 1974 Staldrenseren sælges. Der oprettes nye kontorer ind i maskinhallen. Hans Steffensen afløser Kr. Vestergård. Svineslagteriet nedlægges. Kontingent opkræves over giro, og ordningen med kredsformændene ophører. PR-mand efterlyses.
- 1975 Der træffes aftale med fa. Axel Rasmussen, Vivild, vedrørende samar-

bejde om fremavl af sædekorn. Husdyrbrugsarbejdet i Århus amt samordnes. Konsulent Buch-Jepsen overgår til dette samarbejde. Får orlov 1 år, studerer i USA. Foreningen får nye vedtægter. 1976 1072 medlemmer.

Landboforeningens Bestyrelse ved 75 Aars Jubilæet 1951

Landboforeningens bestyrelse ved 75 års jubilæet 1951: st. fra venstre: Knud Gilleborg, Krogsager, Uggelhuse, Eskild Sørensen, V. Alling, Martin Glavind, Fausing, Anders Baatrup Pedersen, Frøholm, Leo Boelsmann, Mogenstruppgård, Niels Bæk, Bode. Sidd. fra venstre: Engvang Hansen, Allingåbro, Svend Møller, Floes, Niels Peter Jensen, Vivild (formand), Laurits Hansen (næstm.), St. Sjørup, Jens Boesen, Tustr.

Formænd

i tiden 1926 – 1976

Jessen Friis, Julianeholm	1917 – 1937
Chr. Høeg, Rødagergård	1937 – 1946
N. P. Jensen, Vivild	1946 – 1952
H. Ribe, Estruplund	1952 – 1956
Niels Bæk, Bode	1956 – 1968
Åge Kirkegård, Fløjstrup	1968 –

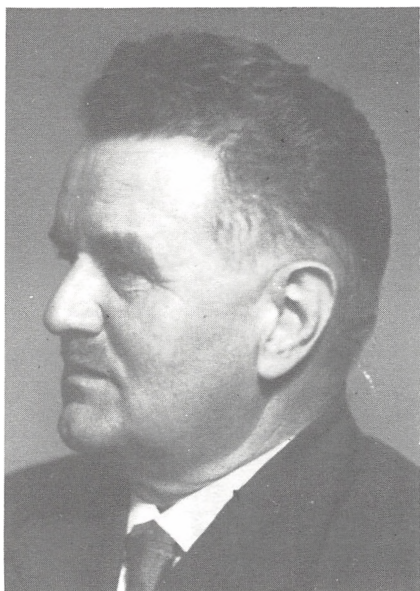
Æresmedlemmer

i tiden 1926 – 1976

1937 Jessen Friis, Julianeholm
 1951 N. Chr. Hougesen, Vivild
 1951 Chr. Højlund, Julielund
 1951 Niels Rasmussen, Ø. Alling
 1956 H. Ribe, Estruplund
 1972 Johs. Nyholm, Allingåbro.

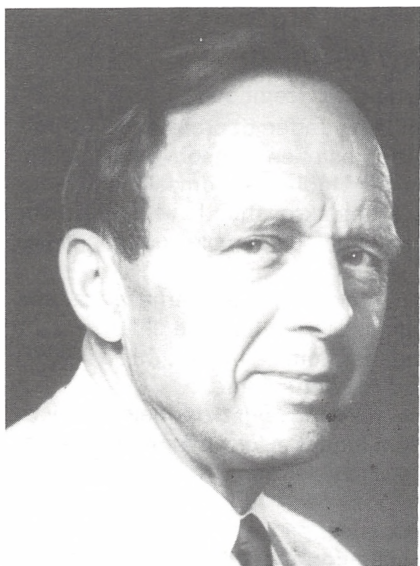
*Foreningens nuværende formand
 Åge Kirkegård, Fløjstrup*

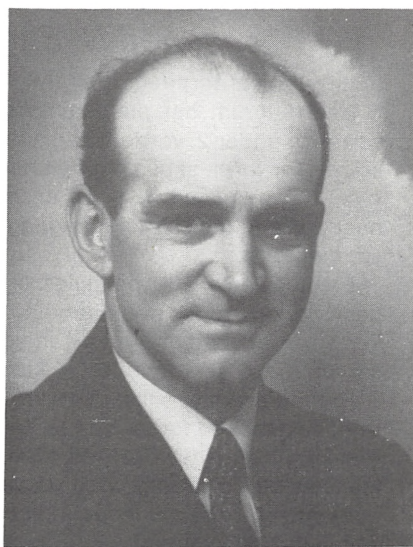
Chr. Høeg

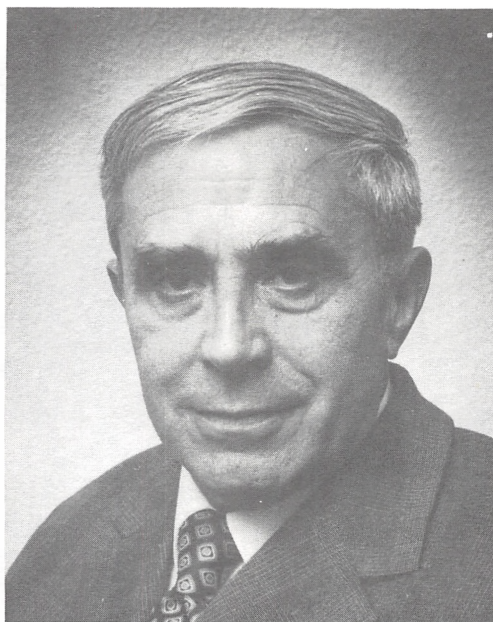
N. P. Jensen

H. Ribe

Niels Bæk

Planteavlsarbejdet

ved N. Engvang Hansen

Motto: Lær af fortiden, lev i nutiden, arbejd for fremtiden.

Helt naturligt har planteavlsarbejdet, især under depressionen i trediveerne og under 2. verdenskrig, været underkastet en langsom udvikling. Da krigen var forbi, skulle simpelt hen en masse indhentes, omstilling til industriens ekspansion hentede en masse arbejdskraft hos landbruget, hvor husdyrbruget nok i første omgang mærkede det. Følgen blev nedgang i besætningerne.

Planteavlens måtte omstilles til anden trækraft, traktorerne erstattede hestene, og sædskifteomlægning og rationalisering fra flere til færre marker blev nødvendigt. Alt i alt en udvikling, der kom så hurtigt, at jeg ikke vil tro, at andre generationer vil komme ud for det samme.

Herved blev der stillet store krav til planteavlsudvalget, der helst skal være et hestehoved foran. Nu har det ligesom fundet et leje, hvor man er kommet ind på smuldt vand igen. Men stadig stilles der opgaver, der kræver sin løsning: Aldrig færdig, altid på vej.

Planteavlsarbejdet ledes af et udvalg, nedsat på foreningens generalforsamling. Helt naturligt vil det bestå af skiftende medlemmer med kortere eller længere funktionstid. Udvalget har gennem årene haft en væsentlig betydning for foreningens øvrige arbejde og fremgang, idet der er skabt

midler, der har virket fremmende for foreningens økonomi, der igen har medført, at man kunne gennemføre ting, man ellers ikke havde kunnet orke.

Følgende har fungeret som formænd:

C. Højlund, Julielund .	1923 – 31
P. Rasmussen, Viballegård .	1931 – 41
Laurids Laursen, Grund .	1941 – 46
Poul Skriver, Ørsted .	1946 – 49
Jens Skødt, Gydegård .	1949 – 54
A. Båttstrup Pedersen, Frøholm .	1954 – 59
O. von Lowzow, Estruplund .	1959 – 73
J. Skårup, Pindsminde .	1973 –

Planteavlskonsulenter:

W. Christensen .	1920 – 28
J. Nyholm	1928 – 44
N. Engvang Hansen .	1944 –

Planteavlsudvalgets funktion er at tilrettelægge arbejdet og at fremkomme med nye ideer, som bør tages op til løsning.

Planteavlskonsulenten har den daglige ledelse under ansvar over for udvalget, ligesom han fordeler det daglige arbejde.

Konsulatorisk vejledning på kontoret og i marken må anses som det vigtigste. Men desuden har han haft mange opgaver af forskellig art. Gennem de 50 år har han fungeret som sekretær for udvalget og for foreningen, desuden indtil 1972 som kasserer.

De skiftende udvalg i husdyrbrug, ungdom, i kvægavlsforeningen, kartoffelkogeforeningen og regnskabsudvalget har over længere eller kortere tid haft planteavlskonsulenten som sekretær, ligesom han er sekretær for frøudvalget.

Fra 1932 og indtil ansættelse af regnskabskonsulent har han ført regnskaber for de medlemmer, der ønskede det.

Siden 1946 har han haft en assistent og senere to til hjælp.

Arbejdstiden er i tiden efter verdenskrigen afkortet fra 60 til 40 timer ugentlig, og der er sket en fordobling af ferietiden til 4 uger. Samtidig har vi ikke den hjælp ved forsøgsarbejdet og ved udtagning af jordprøver, vi havde tidligere. Indtil 1960 afholdtes dyrskuer, og indtil S. P. Kjær blev ansat som fodringskonsulent og igen efter P. Clausager var rejst, hvilede arrangementet på planteavlskonsulenten. En lang årrække havde man hvert efterår planteavlsudstilling i indtil 3 dage.

Desuden har de senere års vejforlægninger, elmaste- og kloakeringssager beslaglagt en væsentlig del af tiden.

Helt naturligt er det planteavlsudvalget, der har haft de mange sager og de største problemer.

Foreningen har været en flittig bygmester. Siden 1948 er der bygget i alt 8 gange: Maskinhus 1948 – Administrationsbygning 1952 – Garage 1958 – Laboratorium 1960 – Regnskabsbygning 1961 – Maskinhal 1967 – Regnskabsbygning i forbindelse med administrationsbygningen 1969 – Den er senere udvidet ind i maskinhallen i 1974.

Forsøgsarbejdet:

Gennem alle 50 år har forsøgsarbejdet været ret omfattende, der er udført i alt 1745 markforsøg eller i gennemsnit 35 årligt.

De første år og indtil vi får mere medhjælp har der årligt været udført ca. 15 forsøg og de sidste 25 år godt og vel 50 forsøg årligt.

Antal forsøg:

	i alt	gns.
1927 – 31	125	25
1932 – 36	77	15
1937 – 41	58	12
1942 – 46	56	11
1947 – 51	66	13
1952 – 56	234	47
1957 – 61	269	54
1962 – 66	283	57
1967 – 71	331	66
1972 – 76	246	49

Markvandring på Frøholm ved Ørsted.

De første år havde forsøgene et ret lokalt tilsnit; men gennem den senere tid har langt de fleste forsøg været led i større landsdækkende serier, tilrettelagt først af det jyske planteavlssudvalg og de seneste år af landsplan-
teavlssudvalget.

Det har navnlig været afprøvning af sorter, gødningsspørgsmål og forsøg med ukrudtsbekæmpelse, der er arbejdet med. Men i 1948 anlagde man selvstændigt forsøg med udbringning af fast kvælstof inden kornsåning, og i 1949 inden såning af roer, idet man på markerne ved høst fandt uopløste korn af kalksalpeter i det meget tørre år 1947.

Et asfaltprodukt, der i henhold til meddelelser fra USA skulle forbedre jordstrukturen på meget let jord og i nogen grad hindre sandflugt, blev afprøvet først i halvfjerdserne, produktet Soil-Life viste sig ikke at have nogen betydning.

I Hollandsbjerg og Fausing enge er ved forsøg indkredset områder, hvor tilførsel af kvælstof ikke havde effekt. Forsøgene vil blive fortsat.

Ved anlæg og bjergning af forsøgene er der sket en stor udvikling. Indtil man opdagede, at kornforsøgene kunne høstes med selvbinder, blev de høstet med le, hvorefter de blev sat i hobe inden for parcelgrænsen. Når de så havde stået en passende tid, blev hobene vejret og tærsket på forsøgs-
værtens tærskeværk.

Planteavlssudvalget købte som de første i landet et mindre tærskeværk, 12", der blev placeret på en tohjulet efterløber og trukket af en traktor, hvorpå der var monteret en remskive. Tærskeværket afløstes af en hobetærsker, 18" Dronningborg, der var stillet til rådighed fra planteavlskontoret i Skanderborg.

Den helt store lettelse kom dog først, da man vedtog at kunne anvende mejetærsker, man forlangte ikke mere, at halmen skulle vejes. Derimod måles strå længden i sortsforsøgene. Tre mand kunne nu tærske fra 8 – 10 forsøg om dagen. Men udviklingen standsede ikke. Man fandt ud af, at man kunne veje kornet på selve mejetærskeren. Kornet falder nu ned i en beholder, placeret på en plade, der igen hviler på en vandvægt. Vægten af kornet kan så aflæses på en skala. Vægt af korn noteres i forsøgslommebogen, et skod åbnes, og kornet falder ned i en anden beholder, hvor en snegl fører det op i korntanken. Der spares arbejdskraft.

Parcelgrænserne, der før blev markeret ved en lille plov, evt. roejern, markeres nu ved hjælp af en sprøjte på hjul. Sprøjten indeholder en blanding af Reglone og Grammozone, afgrøden visner. Forsøg med afgrøder, der skal ligge mere end eet år, kan markeres med Weed-killer.

Ved græsforsøgene anvendte man tidligere en le, senere slåmaskine og nu en grønthøster. Rodfrugtforsøgene, der før krævede et stort manuelt arbejde, anlægges nu sådan, at optagningen kan ske med maskine.

Der købtes også en vægt, der på en efterløber kunne fragtes til de afgrøder, der skulle vejes. Man benyttede den til at veje kornhobene i de enkelte parceller og bruger den stadig til vejning af rodfrugter og til græs.

Tidligt udnyttede planteavlssudvalget alle disse hjælpemidler. Vi kunne derved klare forholdsvis mange forsøg.

Det skal også nævnes, at de simpelt hen var en nødvendighed, idet vi ikke mere kunne regne med forsøgsværtens hjælp til anlæg eller høstning af forsøgene. Vi har derfor også altid let kunnet få forsøgsværter, sjældent har det været nødvendigt at presse for at få forsøg placeret, og har det været tilfældet, er det yderst sjældent, at man har fået nej. Forsøgene er af stor betydning, ikke alene for forsøgsværten, men de har så absolut haft »nabovirkning«.

Lagdelt jord

på gammel fjordbund er ofte et problem, idet rødderne ikke vil gå gennem det sterile sand, hvorfor afgrøderne i tørre år ikke vil være tilfredsstillende.

1947 var et meget tørt år. På gården Stenalt stod kornet kun nogenlunde tilfredsstillende, hvor der havde været grøfter, altså her var jorden blevet gennemgravet.

Ved gravning på tværs af grøfterne fandt man et sterilt sandlag på fra 3 – 5 cm tykkelse i lidt varierende dybde, men alligevel ikke dybere, end at en stor plov kan blande laget op med jord. Hedeselskabet kom helt naturligt ind i billedet. Konsulent Martin Olsen fik opgaven i forbindelse med den lokale planteavlskonsulent at foretage undersøgelse. Jorden blev undersøgt for indhold af forskellige forbindelser i forskellig dybde. Man skulle ikke gerne have giftige forbindelser op ved en dybdepløjning.

På grundlag af disse undersøgelser blev der anlagt forsøg med gødning af forskellig slags og opgravning i forskellig dybde.

Herved fandt man, at selv store mængder af gødning ikke gav udslag, men ved en opgravning og blanding af jorden kunne udbyttet hæves væsentligt.

Man havde lavet en stor plov, »Bovlundploven«, der trukket af 2 bælte-traktorer kunne gå ca. 90 cm i jorden med en furebredde på ca. 100 cm. Den var beregnet til kultivering af hedearealer. Den kom først i arbejde på Christianslund, hvor man havde de samme problemer. Men her opdagede man, at de 90 cm var for stor en dybde. På Stenalt nøjedes man med at pløje 50 – 60 cm.

Det ser ud til, at man engang imellem skal pløje dybt, idet det sterile sand har en tilbøjelighed til at samle sig igen.

Forsøgene på Stenalt har foranlediget, at andre jorder senere er pløjet ekstraordinært dybt. Desværre har man ikke undersøgt jordbunden inden arbejdets igangsættelse, hvorfor man ikke altid opnåede den ønskede virkning.

Den tørre sommer i 1976 har vist, at vi ikke endnu er færdige. Kan man tydeligt se drængrøfterne, hvor kornet står tilfredsstillende, da bør der foretages en undersøgelse. På Stenalt fordoblede man udbyttet ved en dybdepløjning.

Det er i år 25 år siden, forsøgene på Stenalt blev høstet 1. gang. De lå i 3 år. Den normale nedbør fra 1/5 til 31/7 var i alle 3 år 145 mm. Årlig nedbør i samme periode var i 1951 77 mm og i 1953 214 mm. Hkg kerne pr. ha 1951/53.

Dybdebehandling af lagdelte jorder har været et ofte diskuteret emne gennem de senere år. Ovenstående billede viser kæmpeploven i arbejde, trukket af to store larvefodstraktorer repræsenterende henholdsvis 70 og 100 hestekræfter. Dybdebehandling af de albundne hedejorder, hvorfra dette billede stammer, har hidtil ikke givet helt entydige resultater, og derfor bør der, før man skrider til en sådan »hestekur«, foretages forudgående meget grundige undergrundsundersøgelser. – Det kan i den forbindelse nævnes, at statens forsøgsvirksomhed i år har nedsat et alsidigt udvalg med henblik på udarbejdelse af forsøgsplaner på det her nævnte område. Problemerne vedrørende undergrundsløsning bliver således taget op på bredeste front, idet både statens forsøgsvirksomhed, den lokale forsøgsvirksomhed og Hedeselskabet arbejder med opgaverne.

	1951/52	1951/53
1. Ubehandlet	21	27
2. Blanding af jord til 34 cm dybde	40	39
3. Blanding af jord til 65 cm dybde	52	46
4. Blanding af jord til 85 cm dybde	49	44
5. Ubehandlet + 156 P og 800 K	12	22
6. Som forsøg 2 + 150 t stg	45	43
7. Som forsøg 3 + 156 N 800 K	56	51
8. Som forsøg 7 + 300 N	61	53
9. Som forsøg 3 + 150 t stg	61	53

Det laveste udbytte målttes i 5 i 1951, hvor der uanset tilførsel af store mængder P og K kun avledes 6 hkg kerne pr. ha. Det højeste udbytte målttes i forsøg nr. 9 i 1952, 65 hkg pr. ha.

Jordbundsanalyser

ved F. Høj

Jordbundsanalyserne er en stor hjælp for landmanden. Han skal for at gød-ske økonomisk være klar over, hvor meget fosfor og kalium, der i jorden er til rådighed for planterne. Han skal være a jour med, om jorden trænger til kalk og ikke mindst vigtigt, hvor meget kalk der skal bruges for at få afgrøderne til at give mest muligt.

Udtagning af jordprøver er sket i hele perioder, men er nu kommet ind i en nogenlunde regelmæssig turnus, så der ca. hvert 5. – 6. år udtages jordprøver, hvoraf der bestemmes reaktions- og fosforsyre- og kaliumtal.

Men der bestemmes også indhold af magnesium og kobber, hvis man har en mistanke om, at jorden mangler disse stoffer.

Ret hurtigt efter krigen købte man et jonometer, så man selv kunne bestemme reaktionstallet, hvorimod de andre tal blev bestemt på et laboratorium. Men jonometret er lagt på hylden. Alle jordprøver analyseres nu på et autoriseret laboratorium.

Gennem årene er der udtaget jordprøver til bestemmelse af reaktionsfosforsyre- og kaliumtal.

Antal analyser:

	Rt	Ft	Kt	Andre	I alt
1927 – 31	2582	21			2.603
1932 – 36	521	58			579
1937 – 41	898	0			898
1942 – 46	4457	1413	1341	173	7.384
1947 – 51	10948	2276	2172	34	15.430
1952 – 56	11201	6967	6925	257	25.350
1957 – 61	9425	8173	8193	322	26.113
1962 – 66	9338	8694	8700	209	26.941
1967 – 71	9919	9480	9480	334	29.213
1972 – 75 ☆	8608	8474	8474	389	25.945
	67.897	45.556	45.285	1.718	160.456

☆) kun 4 år

AFGRØDEANALYSER

Det har altid været vigtigt at planlægge vinterfodringen af husdyrene. I 1960 indrettedes et mindre laboratorium i en tilbygning med analysevægt og tørreskab, så man selv kunne bestemme tørstof i forskellige afgrøder.

Kornfirmaerne var blandt andet blevet stærkt interesserede i kornets vandindhold. Man var klar over, at de elektriske måleapparater ikke altid var nøjagtige, og da vandprocenterne blev anvendt ved kornets afregning, fandt man, at her var et punkt, hvor man kunne hjælpe med at finde en bedre afregningsform. Der blev truffet aftale med de stedlige kornfirmaer, at i fald en landmand var utilfreds med den af firmaet målte vandprocent, kun-

ne han få den efterprøvet, hvorefter det var den på landboforeningens laboratorium målte vandprocent, der blev afregnet efter.

Desværre tager denne måling ret lang tid, så interessen har været svingende; men i et enkelt vanskeligt høstår blev der dog behandlet 348 prøver.

Hvert år siden har man også bestemt tørstof i roer. Antallet har været afhængig af roeavlens størrelse således, at når roerne gav for lidt, var der størst interesse for at kende tørstofindholdet.

Siden ensileringen med AIV-syre begyndte omkring 1930, dog noget senere her på egnen, har der været interesse for at kende ensilagets kvalitet, således bestemte man bl. a. Ph, ligesom man bedømte lugt og udseende.

I de senere år er ensilageprøverne blevet sendt til et laboratorium, hvor man blandt andet bestemmer indhold af tørstof, råprotein og træstof.

Bestemmelse af råprotein i korn er i de seneste år foretaget efter prometermetoden, idet man har fået lov til at låne et sådant apparat hos fa. Th. Larsen og Søn i Allingåbro. Disse analyser har dog endnu ikke antaget noget stort omfang.

Spiringsbestemmelser

ved N. Engvang Hansen

Nu og da har der været stor interesse for at anvende korn af egen avl til sædekorn. Kornet kan indsendes til afsvampningsbehov, der foretages en spiringsbestemmelse. Landmanden kan selv foretage denne; men i mange tilfælde foretrækker han at lade planteavlkontoret gøre dette.

KALK

I Drammelstrup har man haft gode og ret ensartede forekomster af mergel. Gennem forskellige mergelselskaber er der herfra udkørt mange læs og fordelt til forskellige medlemmer af selskabet.

Da det kom til at knibe med ensartetheden, flyttede man gravemaskinen til Floes engbakker. De ret store huller i jorden her vil mange år fremover vidne om et kunstigt indgreb i naturen.

Afvandringen fra landbruget til industrien medførte mangel på arbejdskraft i landbruget. Mergelen var vanskeligt at sprede, og ofte blev dette arbejde ikke udført tilfredsstillende.

Mange kalklejer tilbød at sælge kalk. Der fandtes gode forekomster her på egnen, blandt andet i Krogsager. Men kalken var meget hård, og der var bleger i den.

Et kalkforsøg på Elgårdsminde bekræftede, at man skulle have kalk fra den ældre kridttid, og siden først i halvtredserne har planteavlsudvalget formidlet kalksalget fra Ellidshøj Kalkværk. Udvalget købte 4 kalkspredere, der kunne hægtes efter en vogn, hjulene trak en vandretgående spredeplade, der så fordelte kalken. Også dette arbejde blev for omfattende.

Efter overgangen til anden kvælstofgødning, flydende ammoniak og NPK gødningerne skal der bruges mere kalk, og gennem de senere år er kalken blevet leveret spredt på marken.

SÆDEKORN

Gennem alle 50 år har planteavlsudvalget arbejdet mere eller mindre intenst med at skaffe godt sædekorn til medlemmerne. På foranledning af daværende medlem af planteavlsudvalget, gdr. P. Hørning, Ørsted, går udvalget i samarbejde med Ørsted Købmandsgård. Udvalget foretager selv markkontrollen og får herfor 50 øre pr. 100 kg solgt sædekorn. Kornfirmaet ordner oprensning, bejdsning og salg.

I 1961 kommer den nystartede Centralforening med i samarbejdet, de holdt dog ret hurtigt med at oprense sædekorn. Imidlertid fik man samarbejde med firmaet Th. Larsen & Søn, Allingåbro, og senere igen Axel Rasmussen, Vivild.

Udvalget har således nu et fortrinligt samarbejde med 3 af egnens kornfirmaer om at skaffe godt sædekorn til foreningens medlemmer.

Først fra 1944 har vi tallene fra omsætningen i dette arbejde:

	Årligt salg	
	hkg korn	
1944 – 46	3276	3 år
1947 – 51	4794	
1952 – 56	4553	
1957 – 61	6410	
1962 – 66	12275	
1967 – 71	8939	
1972 – 76	11771	

I årene 1946 – 1959 tog planteavlsudvalget desuden mod bestilling af læggekartofler, idet der også her fra området i denne periode var en ret stor eksport af kartofler, navnlig af sorten Bintje. Det blev til knap 10.000 hkg.

MARKFRØ

Planteavlsudvalget har set det som sin opgave at skaffe sine medlemmer godt frø og har som andre landboforeninger haft samarbejde med Landbo- og Husmandsforeningernes frøsalg.

Som man vil se af nedenstående opgørelse, er antallet af direkte købere nogenlunde trods nedgang i antallet af kvægbesætninger fastholdt gennem årene. Mængden af markfrø er i de forløbne 50 år steget stærkt, navnlig i de senere år. Fra 3900 kg i 1928 til 16127 kg i 1976. Den stærkeste stigning skete i årene 1967 – 71 grundet salg af italiensk rajgræs som efterafgrøde.

Prisen på markfrø er ikke steget i takt med anden stigning. Således kostede frøet i gennemsnit 1,72 kr. pr. kg i 1927 og i 1976 8,57 kr. pr. kg.

Salg af markfrø pr. år:

År	Antal købere	Kg markfrø	Kg markfrø pr.køber
1927 – 31	72	4.540	63
1932 – 36	104	6.740	65
1937 – 41	134	9.148	68
1942 – 46	117	7.472	64

1947 – 51	125	9.057	72
1952 – 56	130	9.358	72
1957 – 61	134	9.173	68
1962 – 66	138	9.744	71
1967 – 71	122	13.430	110
1972 – 76	127	14.094	111

Marksprøjtning i 1946.

BEKÆMPELSE AF UKRUDT OG SVAMPESYGDOMME

I 1917 købte landboforeningen den første vitriolsprøjte, der blev trukket af en hest.

»Agerkålen« var måske nok køn at se på, den dækkede mange marker, der næsten lignede rapsmarker i fuld blomst. Man var klar over, at den tog for megen plads, næring og vand fra kulturplanterne. Man bekæmpede den med jern- eller kobbervitriol.

Kartoffelskimmelen standsede ofte kartoffen tidligt i væksten. Spisekartoflerne krævede et stort sorteringsarbejde, i fald skimmelen havde for stærkt fat. I henhold til mange forsøg kunne bekæmpelsen give et merudbytte på 30 hkg pr. ha. Kartofflerne blev sprøjtet med kobbersulfat neutraliseret med kalk, den såkaldte bordeauxvædske.

Sidst i trediverne købte man en vædskefordeler, kaldet »Kartof«, den fordelte vædsken ved hjælp af en cylindrisk plade, hvorpå vædsken blev slynget ud i en bredde på ca. 4 meter. Sprøjtens fremdrift skete med to af mandens egne heste.

Efter krigen fik man en god hjælp i bekæmpesarbejdet mod ukrudt ved brug af M-acetat, der leveredes under navnet P 46 med et aktivt indhold på 10%. Agerkålen kunne nu bekæmpes 100%. Senere tog så andre ukrudtsarter fat, og de var straks vanskeligere at bekæmpe.

Planteavlsudvalget købte en motorsprøjte, der også blev trukket af mandens heste, man fik mere kapacitet og en bedre fordeling af vædsken. Senere kom så traktoren med i billedet. Sprøjterne blev bedre, og en overgang havde planteavlsudvalget i alt 14 marksprøjter. Ret hurtigt købte man også en traktor, der blev benyttet i det tidlige forår og senere ved sprøjtning af kartofler, ligesom man gjorde brug af den ved tærkning af forsøg.

Foreningen har nu selv 2 traktorer og 2 marksprøjter, men ellers entreierer man med landmænd på egnen, der med egen traktor og sprøjter foretager sprøjtearbejde hos de medlemmer, der ønsker det.

En overgang havde man også 2 store pudderblæsere.

Arealer sprøjtet, ha.

År	Ukrudt	Kartofler	Skadedyr	Gårdspl.	Haver
1932 – 36					780
1936 – 41	165	101			1509
1942 – 46	412	569			2453
1947 – 51	6060	1966			3895
1952 – 56	16851	2702	2596	477	3058
1957 – 61	22836	1542	6997	1495	2139
1962 – 66	20982	874	3340	2294	1259
1967 – 71	20294	800	2040	1922	293
1972 – 75	17723	781	1460	1102	72
I alt ÷ 76	105.123	9.335	16.433	7.290	15.458

Som man vil kunne se, har der siden fremkomsten af effektive ukrudtsmidler været sprøjtet ret store arealer mod ukrudt. I årene 1957/61 således 4567 ha årligt. Inden for samme årrække blev der i gennemsnit sprøjtet i alt 6275 ha årligt. Når arealet med kartofler er faldet så stærkt, skyldes det fremkomsten af fly og helikoptere i landbrugets tjeneste. Arealet med bekæmpelse af skadedyr i 1957/61 har været så stort grundet angreb af kålmøl.

Antallet af sprøjtede gårdspladser er siden 1966 dalet kraftigt, med ca. 40%. Havesprøjtningen er næsten gået i stå, måske kan det komme igen, indkøb af frugt er efterhånden ikke billig.

Siden maskinhallen er blevet bygget, har det været lettere at klare sprøjtesæsonen. Her blev indrettet plads til sprøjter, traktorer og kemikalier.

RÅGEPROBLEMET

Gennem alle 100 år har rågerne været et problem for mange planteavlere. Om foråret er det navnlig kartoffelmarkerne, der hjem søges, idet rågerne er interesseret i både larver og knolde. Der kan ofte være tale om, at bestanden udtyndes med ca. 25%. Også kornmarkerne må stå for tur, det tidligst såede korn om foråret, senere lejesædpletter. Findes sådanne ikke,

slår de sig ned, æder og nedtramper kornet fra en kant i marken.

Der er også konstateret skade i kornet sået om efteråret.

Da råge-loven i 1928 skulle revideres, blev planteavlskonsulent William Christensen tilkaldt for at medvirke ved udformningen af loven.

Planteavlskonsulent J. Nyholm havde tilsynet med alle rågekolonier i det gamle Randers amt. Han meddeler i 1940, at rågekolonierne ikke betød væsentligt.

Omkring 1950 får jeg imidlertid indberetning om ret omfattende råge-skader, hvorefter planteavlsudvalget gør de forskellige kommuner opmærksom på kalamiteten. Da der i den følgende tid ofte går bud til kommunerne, uden at der sker tilstrækkeligt, inddrages Randers amt i sagen. Nu tages der fat, og i 2 år sættes der fra 24-48 tim.vagt i og ved kolonierne. Der sker virkeligt noget; men efter sammenlægningen med Århus amt ophører bekæmpelsen. Dog fortsætter Rougsø kommune bekæmpelsen, der også synes at virke. Derimod har det knebet med at komme igennem med en bekæmpelse af kolonien i Nørkjær i Sønderhald kommune, hvor vi altid har haft den største koloni.

MULDVARPEBEKÆMPELSEN

Udvalget har gennem mange år været mere eller mindre involveret i bekæmpelse af muldvarpe. Man har instrueret giftudlæggene fra de forskellige kommuner, haft eksperter til at fortælle om muldvarpenes og mosegrisenes levemåde og biologi.

Udlægning af forgiftede regnorme foregår stadig, dog tilsyneladende uden større effekt. Før i tiden blev regnormene forgiftede med stryknin. Denne gift blev imidlertid forbudt, man anvendte mortalin.

Så kan man gisne om, hvad årsagen til utilfredsstillende effekt er. Instruksen foretages nu af giftfirmaet. Vi venter os meget af de nye gaspiller.

Markpokalen

ved N. Engvang Hansen

Da gdr. N. P. Jensen, Oksholm, mistede sin kone, udsatte han som minde en meget smuk vandrepokal, der hvert år skulle tildeles en landmand med et veldrevet landbrug.

Gdr. N. P. Jensen var stærkt interesseret i planteavl. Han var i sin tid medlem af planteavlsudvalget og senere formand for foreningen. Pokalen blev tildelt nr. 1 ved en markkonkurrence. Senere, da interessen herfor ikke mere var til stede, blev det planteavlsudvalget og planteavlskonsulenten, der i forening skulle finde en landmand, der havde gjort sig fortjent til at opbevare den et år. Følgende landmænd har haft den til at stå i sin stue:

- 1942 Chr Høeg, Rødagergård
- 1943 Henry Rasmussen, Lundby
- 1944 P. Gråbæk, Bakkely, Virring
- 1945 Anders Rasmussen, Østbygård
- 1946 Aksel V. Nielsen, Sorvad

- 1948 Henry Laursen, Ll. Christianslund
 1949 Alfred Andersen, Tustrup Kær
 1950 N. P. Jensen, Vivild
 1953 C. Broch Dideriksen, Stenalt
 1954 Hans Aage Jensen, Oksholm
 1955 Henry Laursen, Ll. Christianslund
 1956 Alfred Dideriksen, Ingerslev
 1957 F. Gæmelke, Lundballegård
 1958 Jens Martin Rasmussen, Gydegård, Vivild
 1960 A. Båtrup Pedersen, Frøholm
 1961 K. Cilleborg, Krogsager
 1962 Laurits Hansen, St. Sjørup
 1963 Engvang Hansen, Krarupgård, Hørning
 1964 Ejnar Laursen, Tørslev
 1965 Brdr. Andersen, Drammelstrup
 1966 J. Spliid, Råballegård
 1967 Chr. Eriksen, Stenalt Mk.
 1968 K. Smedegård, Gundestrup
 1969 Asbjørn Thomsen, Fausing
 1970 Svend Bay Schmidt, Assentoft
 1971 Henning Fisker, Vivild
 1972 Thomas Christensen, Nielstrup Hede
 1973 Anker Poulsen, Hollandsbjerg Enge
 1974 Hans Fynboe, Hollandsbjerg
 1975 Gunnar Jørgensen, Dalagergård

Sammen med pokalen, der ikke kan erhverves til ejendom, fulgte en erindringsgave.

I 1951 fik planteavlsudvalget en anynym gave, en obligation på 2.000 kr., 4%. Renterne kunne en kort overgang række til et mindre sølvbæger. Senere trådte firmaet Lau Jørgensen, Allingåbro, til, og nu følger der et smukt sølvfad, når præmien uddeles.

*Markpokalen
 overrækkes:
 Fra venstre
 Hans Fynboe
 og frue,
 Engvang Hansen
 og J. Skaarup,
 Pindsminde.*

Mødevirksomheden

Gennem årene har foreningen haft en mødevirksomhed, der har været meget omfattende.

Faglige møder om vinteren, de seneste år har man i samarbejde med husholdningskredsen afholdt et kulturelt møde umiddelbart efter nytår, her har betydelige personligheder holdt foredrag.

Om sommeren årlige udflugter til forskellige dele af landet, og man har endog været bl. a. i Sydslesvig og i Sverige på besøg.

Hvert år har man afholdt mange markvandring i området, de senere år, hvor de fleste landmænd har bil, er det blevet til kun 3 á 4 årligt. Til gengæld har der været mange deltagere. Fra ca. 700 på Fredenslund til en halv snes stykker en regnvejrsaften. Siden 1967 har man udvidet disse besøg, så nu er foruden planteaviskonsulenten også konsulenter fra husdyrbruget og fra driftsøkonomien med.

Hvor man før almindeligt nød en kop kaffe eller lignende forfriskning hos de mennesker, man besøgte, afholdes der nu et møde med ret så mange deltagere. Her debatterer man, hvad der er set i mark og stald, og hvad driftsregnskabet fortæller.

Desuden er der afholdt en del demonstrationer, når der har været behov herfor.

Afvandingskanal og pumpestation.

Grundforbedring og landvinding

ved Hans Fynboe

Inden for landboforeningens område er der i det sidste halve århundrede, dette jubilæumsskrift omfatter, udført flere større eller mindre grundforbedrings- og landvindingsarbejder. Når landboforeningens jubilæumsskrift skal omfatte et historisk tilbageblik og et skrift for kommende generationer, er det naturligt, at jeg i det følgende redegør for de forskellige projekter.

DRAMMELSTRUP ENGES LANDVINDINGSLAG

Området ligger mellem Allingå og Drammelstrup, langs Allingåen. Ved højvande i Grund fjord kunne vandet brede sig ind over arealet, og formålet med projektet var dels at hindre disse oversvømmelser, dels at kunne afvande arealet.

Arbejdet blev udført i årene 1950 – 52 og omfatter 64.3 ha. Digets længde er 2 km og kanallængden 1.8 km. Desuden opførtes en pumpestation

med en kapacitet på 265 l/sek. Anlægssummen var 160.000 kr., hvoraf lodsejerne skulle betale 65.000 kr. med en årlig ydelse på 7,6%, hvoraf de 3,1% er afdrag. Arbejdet blev projekteret af landinspektør.

På arealet avles der nu store udbytter, hvorfor det har været en særdeles god investering.

Gdr. Kr. Glerup var mangeårig formand for landvindingslaget og afløstes ved sin død af gdr. Niels Andersen, Drammelstrup.

ALLINGÅBRO ENGES LANDVINDINGSLAG

Arealet omfatter 60 ha, beliggende syd for Allingåbro by langs Allingåen. Projektet er udarbejdet af landinspektør i 1962 og kostede da 224.000 kr., hvoraf lodsejerne skulle betale 90.000 kr.

Der blev opført et dige langs Allingåen, begyndende ved broen over åen i Allingåbro Vest og 3,5 km langt. Der er ingen kanaler, men igennem arealet er nedlagt en rørledning, hvortil der er drænet. Desuden er opført en pumpestation med en kapacitet på 135 l/sek.

Med Rougsø kommune har laget et samarbejde, idet overfladevandet, der ikke skal renses, pumpes ud gennem lagets pumpestation. Jordens kvalitet er meget god, og lodsejerne er godt tilfredse med anlæget.

Gdr. Niels Åge Poulsen var formand for laget i 12 år, og nuværende formand er gdr. Børge Pedersen.

VIVILD – HEVRING ENGES LANDVINDINGSLAG

Området er beliggende nord for Vivild by og strækker sig fra landevejen Hevring – Vivild til landevejen Allingåbro – Vivild ved Ll. Sorvad. Engene tilhører lodsejere i Hevring, Lystrup og Vivild.

Efter flere forsøg under og umiddelbart efter 2. verdenskrig lykkedes det i 1951 at samle tilslutning til et af Hedeselskabet udarbejdet projekt, dækkende 256 ha. Dette omfattede bygning af et 4 km langt dige mod Hevring å, bygning af en pumpestation med en kapacitet på 350 l/sek. og uddybning og nyetablering af et kanalsystem på 8 km's længde. Anlægssummen blev 550.000 kr., hvoraf opnåedes 324.000 kr. i tilskud efter landvindingsloven.

Arbejdet blev påbegyndt 1954 og var færdigt 1956. Detaildræning har kun været nødvendig på en mindre del af arealet, forårsaget af trykvand fra skråningerne langs med arealet.

Jorden er af meget forskellig bonitet, strækkende sig fra dyndjord til sandmuld; men anlægget fungerer tilfredsstillende og har gjort arealet dyrkningssikker og værdifuld for lodsejerne. De årlige driftsudgifter er for tiden på ca. 30.000 kr., som betales efter partsfordeling.

En ivrig forkæmper for dette projekt var bogtrykker A. L. Pedersen, Allingåbro. Formand for landvindingslaget er gdr. H. C. Buus, »Aldershvile«, Vivild.

LANDVINDINGSLAGET KAHRHOLME

Arealerne ligger øst for Randers fjord og strækker sig fra Voer færgested til Holbækgård. Arealerne ejes af lodsejere i Voer, Holbæk, Kahr og Stenalt gods.

Ved dette projekt blev der indvundet 35 ha landbrugsjord, idet søen mellem engene og øen Kahrholme blev tørlagt og overtaget af de tilstødende lodsejere.

Arealet her er på 460 ha, og arbejdet blev udført i årene 1956 – 57 efter Hedeselskabets plan. Digelængden er på 6,0 km, og kanallængden på 5,0 km. Der blev opført en pumpestation med en kapacitet på 1000 l/sek. fordelt på to pumper. Anlægssummen var 880.000 kr., hvoraf lodsejernes part var 353.000 kr. Her blev foretaget partsfordeling, hvorefter der fremkom ca. 25.000 parter, 10% af disse blev pålagt det samlede areal, og 90% pålagt efter niveau og bonitet. Der betales i øjeblikket 1,80 kr. pr. part, og driftsudgifterne i 1974 – 75 var på 57.000 kr.

Også dette projekt har vist sig at være en meget god investering. Selv om jorden her er af forskellig bonitet, avles der gode afgrøder nu. En ivrig forkæmper for dette projekt var proprietær Baatrup Pedersen, Frøholm, og han var da også formand i 10 år. Nuværende formand er gdr. E. Mårup.

LANDVINDINGSLAGET HEJBÆKKEN

De første tanker om afvanding af dette areal kom frem allerede i 1917 – 18; men der skulle gå ca. 40 år, inden tankerne blev en realitet.

Området strækker sig fra Ørsted – Allingåbro landevej i vest til Hevring å i øst og omfatter ca. 1.000 ha. I fordums tid har dette areal været hav eller fjord med åbent vand fra Kattegat til Grund fjord og gjort Rougsø Herred til en ø, deraf navnet Rougs-ø.

Igennem arealet løber Hejbækken, der havde sit udløb i Grund fjord, og ved højvande i Randers fjord kunne vandet brede sig langt ind i området.

Første projekt blev udarbejdet af Hedeselskabet i 1953, og efter mange møder, og også en ret stor modstand, blev projektet vedtaget til udførelse. Ansøgninger om tilskud blev indsendt til Ministeriet i 1954. Efter forskellige udvidelser blev arbejdet godkendt og påbegyndt i 1956. Projektet omfattede bygning af et 0,8 km langt dige fra Allingåbro til Hollandsbjerg diget, og her opførelsen af en pumpestation med en kapacitet på 2400 l/sek. fordelt på 3 pumper, bygning af et 2,1 km langt dige i øst, Hevringå diget, uddybning af Hejbækken og etablering af nye kanaler, i alt kanallængde på 17 km.

Anlægssummen blev på godt 1 mill. kr., hvoraf der opnåedes 60% i tilskud efter landvindingsloven. Den årlige driftsudgift er for tiden 65.000 kr., heri medregnet renter og afdrag. Denne udgift er fordelt på 50.000 parter, alt efter niveau og bonitet. Arbejdet blev færdigt i 1959, og området er nu værdifuld landbrugsjord af god bonitet, og der er hos lodsejerne stor tilfredshed med anlægget.

I de langvarige og vanskelige forhandlinger om dette projekt må nævnes gdr. P. Gjesing, Ørsted, hvis utrættelige arbejde og tro på projektet førte til dets udførelse. P. Gjesing var formand for laget i 11 år. Nuværende formand er gdr. N. H. Hørning, Rødagergård.

PUMPELAGET OXENBÆKKEN

Dette areal ligger mellem de to bakkedrag Fijjstrup bakker og Fausing bakker, afgrænset i vest af Krogsager og i øst af Allingåen.

Arealet, der er på ca. 320 ha, var inden afvandingen meget vandlidende,

og ved høj vandstand i Allingåen kunne vandet brede sig ind i området gennem Oxenbækken, hvilket kunne give oversvømmelser på de lavest liggende områder. I regnfulde perioder kunne man også komme ud for at måtte stå meget sent om foråret. Et enkelt år såede man således i juni måned.

Planerne om afvanding af arealet forelå første gang i 1954 og var udarbejdet af et landinspektørfirma i Randers. Planerne måtte dog på dette tidspunkt opgives. I 1963 blev der nedsat et udvalg, som skulle undersøge mulighederne for igen at forsøge projektet realiseret. Dette udvalg arbejdede videre med sagen, bl. a. ved at besøge hver enkelt lodsejer. Der var stor interesse for sagen, men også store vanskeligheder, idet man fik afslag fra Landbrugsministeriets Grundforbedringsudvalg om tilskud til arbejdet.

Projektet, der lå til grund for udvalgets arbejde, omfattede 400 ha med en anlægssum på 1,2 mill. kr., d.v.s. 3.000 kr. pr. ha. Ved et lodsejermøde i maj 1965 opgav man dette projekt. Nu udarbejdedes et reduceret projekt, som omfattende 325 ha og anlægssum 600.000 kr. Dette projekt vandt tilslutning hos lodsejerne og blev vedtaget ved et møde i Fausing Forsamlingshus den 3. maj 1966.

Arbejdets hovedpunkter var uddybning af Oxenbækken på en ca. 5 km lang strækning, anlæg af et mindre dige mod Alling å, anlæg af fløjdig mod øst og bygning af en pumpestation med en kapacitet på 2000 l/sek. fordelt på 2 pumper. Arbejdet blev påbegyndt i august 1967 og var færdigt i efteråret 1968.

Projektet adskiller sig på et meget væsentligt punkt fra andre lignende sager, idet det er gennemført uden tilskud af nogen art og finansieret gennem banklån. Driftsudgifterne er for tiden ca. 25.000 kr., hvortil kommer renter og afdrag af anlægssum, i alt ca. 73.000 kr., hvilket giver en udgift på ca. 300 kr./ha.

Der er stor tilfredshed med projektet, der har gjort arealet meget dyrkningssikkert, og jorden er af særdeles god bonitet. Efter færdiggørelsen har det vist sig, at detaildræning er unødvendig, og det giver så kompensation for den usædvanlige finansiering af så stort et arbejde.

I de mange indledende forhandlinger har gdr. Åge Kirkegård, Fløjstrup, udført et stort arbejde, først som formand for udvalget, der fik projektet gennemført, og dernæst som formand for pumpelaget.

HOLLANDBJERG – BODE – STENALT ENGES LANDVINDINGSLAG

Allerede i tiden omkring århundredskiftet arbejdedes med mulighederne for at inddige de store arealer langs Grund- og Randers fjord, hørende til byerne Hollandsbjerg og Bode samt Stenalt gods.

I landboforeningens første jubilæumsskrift står en lille notits om, at foreningen indbyder lodsejerne til et møde om sagen. Datoen var 2. okt. 1916. På mødet var Hedeselskabet repræsenteret af direktør N. Basse og ingeniør Thomsen, der havde foretaget nogle foreløbige undersøgelser. Der blev nedsat et udvalg med gdr. Anton Jensen, Hollandsbjerg, som formand. Det skulle vise sig, at dette projekt kom til at præge hele Anton Jensens liv med både skuffelser og glæder og en masse ulønnet arbejde, som dog til sidst kronedes med held.

Det første projekt kom frem i 1929, men vandt ikke tilslutning og måtte derfor opgives. Senere forsøg måtte ligeledes opgives. Mange landmænd i Hollandsbjerg mistede efterhånden troen på det store projekt, og sidst i trediveerne byggedes et mindre dige langs engevejen. Dette dige hindrede oversvømmelser; men da det var uden pumpestation, kunne arealet ikke afvandes. Først med landvindingslovens vedtagelse i 1940 skulle projektet kunne gennemføres.

Hedeselskabet udarbejdede i 1941 et projekt, der i hovedtrækkene gik ud på at hindre oversvømmelser af det store areal og at kunne detailldræne og afvande området.

På et møde, afholdt den 11. november 1941, blev projektet endelig vedtaget. Det skete med 60 ja-stemmer mod 24 nej-stemmer. På dette møde havde mange af egnens landmænd ordet for enten at forsvare eller modsige projektet. I et avisreferat fra dette møde skrives, »det var en historisk dag for egnen«, og mødet sluttede meget symbolsk med »Jeg elsker de grønne lunde«.

Projektet blev godkendt af både landbrugsministeriet og arbejdsministeriet, idet man ønskede arbejdet udført som beskæftigelsesarbejde for at hindre for mange arbejdere i at tage arbejde ved de store flyvepladser, ty-skerne anlagde i disse besættelsesår. Dette betød også, at der ikke måtte bruges maskiner til arbejdet, og det blev stort set udført med skovl og tril-lebør. På et vist tidspunkt var over 200 mand beskæftiget ved arbejdet. Arbejderne var især langtids arbejdsløse fra Randers, og da det var manne-sker fra alle erhverv, gav det store problemer for arbejdets udførelse. Time-lønnen var på dette tidspunkt ca. 2 kr.

Området, der omfatter ca. 1000 ha, strækker sig fra Ørsted — Allingåbro-landevejen i øst til fjordplantagen ved Voer færgested.

Hovedpunkterne i projektet var opførelse af et 11 km langt dige med føl-gende mål: højde 2,1 m, bredde i bund 7,5 m, bredde i top 1,5 m, og på det-te dige en del overkørsler, så adgangen til de store rørskær uden for diget kunne bibeholdes. Etablering af 27 km kanal og bygning af en pumpestati-on med en kapacitet på 1800 l/sek. fordelt på 2 pumper med henholdsvis 1300 l/sek. og 500 l/sek. Desuden anlæg af 18 km veje.

Prisen for anlægget blev anslået til 970.000 kr., hvoraf lodsejerne skulle betale 250.000 kr. 500.000 kr. blev ydet efter landvindingsloven og resten af staten i henhold til lov om beskæftigelse af arbejdsløse. Det kan måske un-dre, at lodsejerne kunne være betænkelige ved en anlægssum på 250 kr. pr. ha, men dels de usikre tider under besættelsen, dels prisniveauet på landbrugsprodukterne, en 8 ugers gris noteredes på Kolind marked til 25 kr., gjorde lodsejerne betænkelige. Der var også stor tvivl om prisen for anlægget kunne holde; men da der var lagt loft over lodsejerbidraget på 250.000 kr., gik lodsejerne ind for projektet. Tvivlen m.h.t. anlægssummen viste sig at være velbegrundet, da det færdige projekt kom til at koste 2 mill. kr. Årsagerne til overskridelserne var mange, såsom vejforhold, arbejds-kraft, bundforhold, udskridninger m. m., desuden måtte hovedentreprenø-ren give op midt under arbejdet, og Hedeselskabet måtte helt overtage

Høstbillede fra Hollandsbjerg enge.

fuldførelsen af projektet. Amtsvandinspektør K. Tylvad, Randers, havde i hele perioden opsyn med arbejdet.

Arbejdet blev påbegyndt i maj 1942 og afleveret til lodsejerne i dec. 1947. Den 9. november 1945 havde vi stormflod med en vandstand på 1,8 m over daglig vande, og vandet brød mange steder igennem det ufærdige dige. Skaderne herved løb op i 70.000 kr.

Ved partsfordelingen, der omfatter en bog på 63 sider, blev der udført et meget stort arbejde af taksationsudvalget, der bestod af direktør Nyholm, Auning, gdr. H. C. Elgård, Vivild, og gdr. Johs. Pagter, Fausing. Der blev ved partsfordelingen taget hensyn til bonitet, niveau, vejforhold, giftindhold, kalkningsbehov og beliggenhed. Arealet er pålignet ca. 60.000 parter. I store træk vil det sige, at arealer, der blev dyrkbare, er pålignet ca. 100 parter pr. ha. Arealer inden for den gennemløbende engevej, der var dyrkbare inden inddigningen, men ikke kunne drænes, er pålignet parter efter niveau.

De årlige driftsudgifter var udregnet til 24 kr./ha, heri ikke medregnet renter og afdrag af lodsejernes part af anlægssummen. Prisen pr. part var ved starten 20 øre, i 1975 170 øre. Med 60.000 parter giver dette ca. 100.000 kr., som nu er lig den årlige driftsudgift. På de indvundne arealer uden for engevejen, giver dette en udgift på ca. 170 kr. pr. ha.

For at forstå hvilken omvæltning dette projekt skabte for lodsejerne, må gives et billede af udnyttelsen inden inddigningen. Arealet uden for engevejen blev brugt til afgræsning og høslæt; men det var en meget besværlig hø-

slet. Ved selve høbjærgningen brugtes enten båd eller høslæde. Høslæden brugtes på følgende måde: man trak selve slæden ud på den gyngende grund, læssede den med hø, og inde på den højere del af engen gik en hest og trak den fyldte slæde ind, hvorefter høet blev stakket.

Alt blev revet med håndrive, der var gerne 3 - 4 mand med rive, og de var placeret med de svageste foran, idet skåret blev tykkere og tykkere for hvert rivekast. Det var strengt forbudt at træde i det vejrede hø, da vandet tit stod op i græs bunden. Kvaliteten af det bjærgede hø var meget forskellig, alt efter hvor mange gange der havde været vand inde i det, og hvordan vejret i øvrigt artede sig. Ved hjemkørsel måtte læsset sikres med en såkaldt lasmusstang, derforuden skulle læsset i svøb, d. v. s. tyndt reb to gange om siderne for at holde på det kortstråede hø.

Så kunne hjemturen begynde. Det værste, der nu kunne ske, var, at læsset væltede, og hvis det var til den »rigtige« side, ville det være i en af de utallige vandfyldte grøfter, der skilte de enkelte lodder. Vejene gik altid langs med disse grøfter. Efter høslæt fik kreaturerne lov at gå på hele engene. Når efterårsstormene satte ind, kunne det ske, at kvierne selv kom hjem, fortrængt af en frådende fjord, der i værste fald kunne brede sig helt ind til og ind i de yderst beliggende gårde.

Også faunaen har fuldstændig ændret sig. Hvor der før var et eldorado for alle arter af vadefugle, er det nu agerhøns, fasaner og harer, der findes i området.

For godset Stenalt fik inddigningen også en helt afgørende betydning. Omkring 1940 blev ejendommene på Stenalt mark udstykket fra godset; men med opdyrkningen af det inddæmmede areal fik man stort set samme areal under plov som før. Ved at sløjde grøfter, diger og vangskele indvandt man alene 15 ha.

Efter færdiggørelsen af projektet kom arbejdet med opdyrkning af de store arealer, hvilket gav en del problemer for lodsejerne. Det var nødvendigt at dræne hele arealet og tilføre store mængder kalk, idet reaktionstallet de fleste steder var nede på 3-4. Desuden var der et stort indhold af svovl og andre giftstoffer i jorden. Et særligt problem har der været med okker, der har tilstoppet mange drænelininger. Efter at vi er begyndt at bruge Hedeselskabets rensningsanlæg for dræning ser problemet ud til at kunne løses med denne maskine.

I de første år dyrkedes kun havre; men efterhånden som reaktionstallet er hævet, er vi gået over til byg og hvede. Det sidste par år har der også været dyrket raps, som ser ud til at kunne blive en kærkommen afgrøde i et anstrengt sædskifte.

Landboforeningens planteavlskontor har gennem årene været stærkt involveret i problemerne herude, især med jordanalyser og med anlæg af mange forsøg. I de seneste år har disse forsøg vist, at vi kan spare en hel del kvælstof herude og alligevel høste store afgrøder. Om denne frigørelse af kvælstof i jorden er vedvarende, bør der nok holdes øje med. Som eksempel på udbytter kan henvises til forsøgene i den tørre sommer 1975, hvor der målttes fra 55 til 80 hkg pr. ha i byg og hvede. I raps er flere steder

høstet op til 37 hkg pr. ha.

For lodsejeren har dette projekt været af uvurderlig betydning, og vi må i dag takke de mænd, der så tidligt så de store muligheder i projektet. Her må igen nævnes Anton Jensen, der fra det første møde i 1916 til sin død i 1963 var med i ledelsen af laget. Han afløstes af gdr. Niels Bæk, Bode, der var formand til sin død i 1972. Efter Niels Bæk var gdr. Peter Laursen en kort tid konstitueret som formand, og han afløstes af forpagter Broch Didriksen, Stenalt, der pludselig døde den 30. juli 1976.

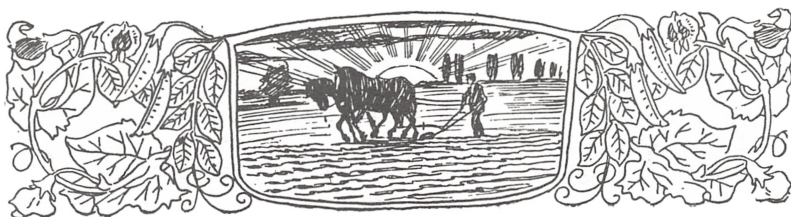
Broch Didriksen omfattede digelaget med stor interesse, og under hans ledelse har vi haft et mønsterværdigt anlæg, nævnes må også Broch Didriksens indsats med hensyn til opdyrkningen af de store engarealer under godset.

Tilsynsførende ved dette landvindingslag og i øvrigt ved alle lignende lag i Århus amt er amtsvandingspektør Sv. Faurby ved ingeniør V. Larsen, Randers.

Den samfundsmæssige værdi af de her omtalte arbejder er vanskelig at vurdere; men der kan ikke herske tvivl om, at det både for handel og håndværk har haft stor betydning med et driftigt landbrug i området.

Modsat den hetz, der fra forskellig side i disse år føres mod Hedeselskabet, er landmændene her på egnen taknemmelig for Hedeselskabets medvirken i de fleste af de her omtalte arbejder, der har været med til at præge landbrugets udvikling på denne egn.

For oplysninger, der har gjort denne artikel mulig, takker jeg de enkelte formænd i lagene.

Husdyrbrugsarbejdet

ved N. Engvang Hansen

Her på egnen har arbejdet med husdyr altid haft stor interesse. Kvægavlsforeningerne i Karlby RDM og Lime Jydsk Malke race har helt naturligt haft en god nabovirkning. Vi husker endnu navne som Karlby Eske og Guvenør i Lime.

Ligeledes har to meget betydende hesteavlsforeninger i Ø. Alling, hvor man havde Thybo, Ry, og vandrepokalhingsten Mons, i Hørning »Frem«, der var en typisk repræsentant for den jydsk race, har betydet meget for avl af jydsk heste.

Fremavlsarbejdet blandt det røde kvæg samlede sig især om kvægavlsforeningerne i Gjeseing og ikke mindst i Allestrup. I Gjeseing var det Svend Eske og i Allestrup Poul Eske og Allestrup Samson. Disse to tyre blev også benyttet ved kunstig sædovertføring.

De sortbrogede fik egentlig først vind i sejlene efter starten af kvægavlsforeninger med kunstig sædovertføring og brug af hollandske tyre.

Svineavl på vor egn havde været stedbarn; men landboforeningen opfordrer til oprettelse af et avlscenter på Julianeholm for dansk landrace og et avlscenter for Yorkshire hos Knud Mårup, Nielstrup, i 1927. Senere fik man avlscenter hos Åge Jørgensen, Oustrup, og hos Jens Amorsen, Mygind. Gennem Andelssvineslagteriet, der blev startet i 1931, blev der udstationeret gode orner. I 1932 kostede det 2 kr. pr. måned at leje en orne.

Arbejdet i udvalget ledes af 5, senere 3 medlemmer, valgt ved generalforsamlingen.

Følgende har fungeret som formænd:

A. C. Pedersen, Langtoftegård	1927 — 38
Jac. Skriver, Ørsted	1938 — 40
Poul Thuesen, Vivild	1940 — 46
Ric. Nielsen, Virring	1946 — 47
N. Å. Thaasti, Allestrup	1947 — 56
Johs. Nielsen, Tøjstrup	1956 — 65
Jens Johansen, Tårup	1965 — 67
P. Jensen, Bæksvad	1967 — 70
K. Smedegård, Gundestrup	1970 —

Indtil 1952 arbejdede man sammen med Randerskredsens fællesledelse om konsulenter: Poulsen-Pedersen, Skørring, J. M. Rasmussen, Lime, og A. Holm, Segalt. Som sekretær for udvalget fungerede planteavlskonsulenten. I 1952 antager foreningen egen fodringskonsulent, S. P. Kjær, der senere i 1955 får anerkendelse som konsulent i Fællesledelsen. Han afløses af P. Clausager, der dog året efter får stilling som konsulent på Stevns.

Derefter forsøger man at få et samarbejde med naboforeningen om fælles fodringskonsulent; men Fællesledelsen ønsker at bibeholde et samarbejde og antager Arne Thulstrup som konsulent vedrørende fodring. Rent avlsmæssigt støtter man sig til Fællesledelsen.

I 1969 antages Buch-Jepsen som konsulent i fodringssspørgsmål, samti-

Kosamling fra et dyrskue i Allingåbro ca. 1920.

dig hjælper han til ved foreningens bidragsregnskaber, som man efterhånden har fået mange af.

Endelig i 1975 får man et husdyrbrugsarbejde i stand på amtsplan. Det vedrører kun kvæg og svin. Herefter skal Buch-Jepsen tage sig af kvægfodring og Viggo Laursen af fodring af svin på Djursland.

Ret ofte lød der røster på generalforsamlingen om, at man burde rationalisere kvægavlsarbejdet. Det har åbenbart været drøjt at få dette arbejde »trukket« i tøjlet. Her som ved anden omlægning har lokale interesser spillet ind; men man må håbe, at arbejdet kommer ind i en rolig gænge, og at det vil blive til gavn for medlemmerne.

Kåring af kvæg

Gennem årene er der foretaget kåring af kvæg. Man samlede de bedste dyr på enkelte kåringspladser. Her blev de rangeret op efter eksteriør, hvorefter de tildeltes point op til 10. Gennemsnittet lå almindeligt omkring 7.

Dygtige kvægbrugere får regelmæssigt deres køer kåret, de såkaldte tilsynsbesætninger. Man kan ikke prale af at have haft elitebesætninger her på egnen, dog må vi ikke glemme de brogede besætninger hos Chr. Christensen, Lindegård, og hos K. Cilleborg, Krogsager, den røde besætning hos Jens Johansen, Tårup, hvor man har besætninger, der både hvad angår ydelse og eksteriør kan stå mål med de bedste.

Rougsø-Sønderhald herreders kvægavlsforening med kunstig sædoverføring oprettes i 1941, og nu fik man lejlighed til på en forholdsvis billig måde at benytte absolut gode tyre, idet man køber sæden fra Hadsten kvægavlsforening, hvor man i en årrække havde så absolut 1. kl. tyre. Det var navnlig de røde og jersey, man var heldige med eller dygtige til at få fat i. Således havde man på een gang 3 jyllandspræmietyre: Sortemose, Højmark og Wahl. Især blev Sortemose og Wahl benyttet meget stærkt her på egnen. Heller ikke en tyr som Ejlekær må glemmes.

Af jersey var der Abild 16 og Kattrup Ægir. Den sortbrogede Bulle må også betegnes som en betydelig tyr; men ejerne af de sortbrogede var nødt til at hente sæd udefra, når det kneb med kvaliteten i Hadsten.

De gode tyre, man efterhånden benyttede sig af, kom til at betyde særdeles meget i mange besætninger.

Fra dyrskuepladsen i Allingåbro.

Dyrskuerne

Når vi fraregner et enkelt år, er der indtil 1960 afholdt dyrskue, skiftevis i Ørsted og Allingåbro, dog lægges dyrskuet fast i Allingåbro i 1954. Ret naturligt havde man den største tilslutning i Allingåbro, idet Rougsø Herred kun udgør ca. 25% af området og af medlemmer. I Rougsø har man den bedste jord, hvorfor der her er flere kvægløse landbrug.

Ved gennemgang af protokollen kan man læse, at det ofte har været foreslået, at dyrskuet skulle have sin faste plads i Allingåbro. Men færre besætninger og mindre interesse blandt ejerne af brugsbesætningerne gør, at i 1959 og i 1960 giver dyrskuet et ret stort underskud. Ved at betale dobbelt indmeldelsespenge får man lov at udstille ved dyrskuet i Randers.

Siden 1962 har foreningen været i samarbejde om et Fællesskue i Randers sammen med de to nordlige landboforeninger og Amtshusholdnings-selskabet og de husmandsforeninger, der lå i samme område. Det har ganske givet rent avlsmæssigt været en fordel.

Siden 1936 og til dyrskuets ophør har man været i samarbejde med husmandskredsen og den stedlige håndværker- og borgerforening.

Det har ofte være foreslået, at man skulle tillade Tivoli på pladsen; men der blev hævdet, at det skulle være et dyrskue uden gøgl. Dog var der de seneste år et børnedyrskue i forbindelse med dyrskuet, ligesom mange maskiner prægede skuet. En folkefest var det alligevel, og meget ofte var der rigtig mange besøgende på pladsen, fra 2.000 til 3.000 mennesker.

Forarbejdet var stort. Tilrettelægning, opstilling af bomme, tombola m.v. og katalogets trykning. Det kneb ofte at få indmeldelserne ind i så god tid, at trykkeriet kunne få arbejdet til side i så god tid, at dommerne kunne få tilsendt katalogerne inden skuets afholdelse. Når bedømmelsen af dyrene var færdig, dommerprotokollen underskrevet og præmieskiltene hængt på dyrene, gik man til frokost, hvor der blev sagt velvalgte ord.

Om eftermiddagen afgav forskellige konsulenter kritik over dyrene. Den var altid positiv og er det vel stadig på de mindre skuer. Til aviserne faldt udtalelserne altid godt ud. Dyrene overraskede til den gode side; men der fandtes altid mange gode dyr hjemme, som ikke var kommet på skue. Når præmieuddelingen havde fundet sted, var der underholdning på pladsen af gymnaster, politihunde, ringridning m. v.

Dyrskuemiddagen samlede altid god tilslutning; men det kneb udstillerne at nå til byen igen. I trediverne kostede en dyrskuemiddag med steg, is og kaffe 2 kr. pr. kuvert. Der holdtes tale for konge, flag og Danmark, for foreningen, for byen og for damerne, og så dansede man. Da man i sin tid fik dyrskuet lagt fast i Allingåbro, fik man en god plads med gode tilkørsels- og aflæsningsforhold. Pladsen var stor og flad.

Især må nævnes, at svinene kom under tag og fik fast bund under fødderne. Før var det slet ikke morsomt at være gris på et dyrskue. Når solen brændte, var det helt naturligt for dem at grave sig ned. Da blev de hvide svin, som både var vasket og børstet inden skuet, næsten altid smudset meget til. Skuret, der blev opstillet lige efter krigen, var foruden at huse materiel også beregnet til svinefolde.

Staldbedømmelse

Umiddelbart efter krigen indbød man til besætningsbedømmelse. Udvalget kørte omkring til de pågældende, der havde meldt sig, og en overgang var der stor tilslutning til disse konkurrencer. Men afgang fra landbruget satte også her en stopper for et ellers godt initiativ.

Klovbeskæringsbox

I 1953 købte man for 816 kr. en ambulant klovbeskæringsbox. Der var stor interesse for denne, indtil man lærer kun at benytte sig af en klods.

I 1953 blev der således beskåret klove på 739 dyr.

Fjerkrækonsulent

Foreningen betaler hvert år et mindre kontingent til fjerkræavlen, og medlemmerne kan derfor benytte sig af vejledning ved fjerkrækonsulent S. Pedersen, Kristrup.

Husdyrbrugsarbejdet i de senere år

ved K. Buch Jepsen

Landboforeningen er medarrangør af fællesskuet i Randers sammen med 7 landbo- og husmandsforeninger. Hidtil har man haft den gamle ungskueplads på Hadsundvej som dyrskueplads; men da den skulle bebygges, fik dyrskueudvalget af Randers by anvist en plads på Jomfruløkken, Hadsundvej. Tegning og indretning af den nye plads er blevet lavet på husdyrbrugskontoret, og pladsen blev taget i brug ved dyrskuet 1975. Opgaverne ved afholdelse af fællesskuet fordeles til konsulenterne i de arrangerende foreninger, f. eks. laves halvdelen af dyrskuekataloget på husdyrbrugskontoret.

På dyrskuerne er det muligt at lave sammenligninger mellem afkom efter de forskellige handyr. For handyr er bedømmelsen på dyrskuet en af de prøver, de skal igennem, hvis de skal bruges i avlen. Som avlsforanstaltning spiller dyrskuerne efterhånden kun en mindre rolle for hundyr. Kåringerne ude i besætningerne bliver tillagt større betydning

Anmeldte dyr	1969	1975
Heste	50	67
Kvæg	416	296
Får	73	47
Svin	85	62
I alt	624	472

For hestenes vedkommende var der i 1975 18 ponyer og 33 lettere varmblod. Af kvæg var der 202 køer incl. 37 kosamlinger, dvs. at færre kvier udstilles. Et arrangement, som samler mange interesserede, er udpegningen af den mest typiske ko af RDM, SDM og Jersey.

Af placeringerne fra 1975 skal nævnes, at den bedste RDM-kosamling var fra Jens Johansen, Tårup, og den bedste SDM-kosamling fra Chr. Christensen, Ørsted, som også havde den mest typiske SDM-ko.

På børnedyrskuet er der lejlighed til at se heste, kaniner, marsvin, skildpadder m. fl., og sædvanligvis samler denne afdeling mange besøgende. På maskinudstillingen findes de mest betydende maskinfirmaer, og maskinkonsulenten giver i ringen en omtale af årets nyheder. På udstillingerne i 1975 var der om husholdning gryder og pander og om landbrug forpagtning af jord, grovfoderpriser, læplantning og kalvedødelighed.

Dyrskuet er en årlig eksteriørmæssig status over husdyrbestanden og dertil en landbrugsudstilling, som viser gæster fra ind- og udland, hvad der sker inden for landbruget.

Kvægbedømmelse

I 1974 og 1975 har husdyrbrugsudvalget arrangeret kvægbedømmelse i

Ammelhede og Lyngroden med god deltagelse. Der er på forhånd udvalgt 6 køer af RDM, SDM og Jersey af forskellig type. Der startes med en instruktion af en konsulent om, hvordan og hvorfor vi ønsker at vurdere vore køer. Deltagerne bliver inddelt i dommerhold á 5 mand, som får til opgave på et skema at give de 18 køer både dyrskue- og kåringspoints. For hver race deltager en overdommer, som kommenterer, hvordan og hvorfor han har afgivet sine points. Deltagerne kan så sammenligne deres resultater med overdommernes.

Kvægfodring

I de senere år er mange af foderplanerne blevet lavet på EDB. Kontrolassistenten eller konsulenten indberetter mængden og arten af foder, der er til rådighed pr. ko. Efter 8 dages forløb modtager besætningsejeren en foderplan for hele besætningen, og efter hver kontrollering en foderslip for hver enkelt ko. Efter en noget besværlig indkøring i vinteren 1971/72 må det siges, at systemet fungerer godt og således giver alle kontrolforeningens medlemmer mulighed for at tilrettelægge udfodringen efter køernes aktuelle ydelse.

Vejledningsarbejdet foregår stadig ved, at konsulenten hvert efterår aflægger besøg i besætningen og udarbejder et foderbudget og en foderplan — manuelt eller til EDB. Hos de ca. 40 landmænd med bidragsregnskab aflægges der 3 årlige besøg. Ved samme lejlighed udtages der ofte prøver af grovfoderet til analyse af foderværdi og proteinindhold. I sæsonen 1974/75 er der sammen med planteavlskontoret udtaget 77 prøver, hvoraf 42 roeprøver er blevet analyseret på planteavlskontoret, og 35 prøver af høg, græspiller og ensilage er vidersendt til Centrallaboratoriet i Ladelund. Desuden er der indsendt prøver af foderstof og korn.

I løbet af vinteren foretages der justeringer af foderplanen, eller der er specielle problemer, der skal klares, for eks. med lave fedtprocenter eller lave drægtighedstal. De lokale foderstoffirmaer får også klaret deres problemer m.h.t. fodersammensætning og indhold af egne blandinger.

I de senere år er der på egnen startet en del kødkvægbesætninger, og også her bliver der lavet foderbudget og foderplaner.

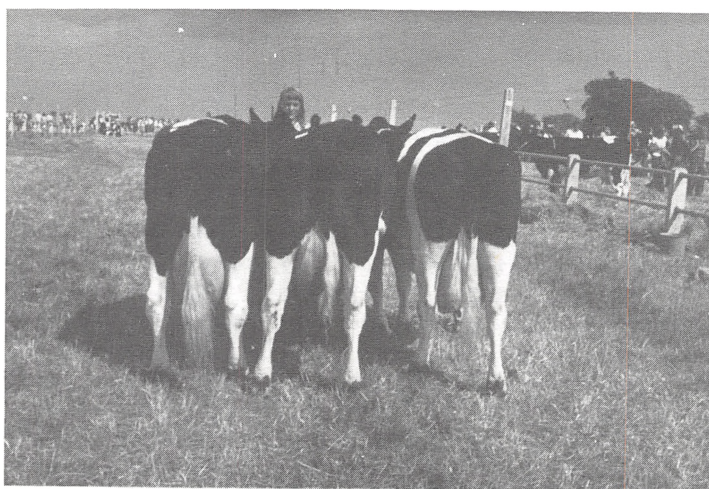
Een-dags foderkontrol

Inden for kvægbruget har der i de senere år været en stigende interesse for at kontrollere, hvilken effektivitet man arbejder med. For mælkeproduktionen har der været en stigende interesse for at fremme fodringsøkonomien og for løbende at kontrollere, hvordan foderet udnyttes. Af en løbende kontrol må man forlange, at den er nem og hurtig at foretage, og at den er overskuelig, men alligevel så sikker, at den kan bruges til vejledning. Disse krav opfyldes af een-dags foderkontrollen.

Siden 1971 har 15-20 medlemmer regelmæssigt deltaget i kontrollen, som foretages en gang månedlig om vinteren. Landmanden indsender oplysninger angående antal køer, mælkeydelse og foderforbrug for en enkelt dag. Disse oplysninger danner så grundlag for en beregning af fodereffektiviteten og det økonomiske resultat. Hvis udnyttelsen af foderet viser sig at være for dårlig, bliver der sat lup på de forskellige ting ved fodringen for

Rød kosamling fra dyrskue i Allingåbro.

Typiske repræsentanter fra SDM 1976.

at finde fejlen.

Opgørelserne har hidtil været foretaget på husdyrbrugskontoret; men fra april 1975 er der blevet foretaget en EDB-behandling.

I sommeren 1975 startede man i 5 besætninger en græskontrol for at se, om man også om sommeren kunne lave en kontrol af fodringen, selv om græskvalitet og græsmængde skifter i løbet af sommeren. Ved det månedlige besøg beregnes ud fra køernes behov og tildelt tilskudsfoder, hvor mange græsfoderenheder og hvor meget græsprotein køerne har behov for. Ydelsesnedgangen pr. ko beregnes og sammenlignes med normen, og efter en gennemgang af græsmarken diskuteres, om fodringen skal ændres m.h.t. grovfoder og kraftfoder.

Svineproduktion

I sobesætninger laver konsulenten en del foderplaner og foderblandinger, ligesom det også er tilfældet hos fedeproducenter, som ikke er med i scinekontrollforeningen. Der er i disse år mange problemer i de større sohold. Nogle problemer klares i samarbejde med den lokale dyrlæge, for eks. laves der i flere besætninger en besætningsanalyse. Andre klares ved indsendelse af kornprøver, som analyseres for spirevne og harskningsgrad.

Af andre opgaver kan nævnes oprettelse af og tilsyn med SPF-besætninger, hvoraf der p. t. findes 2 i området. Der er truffet aftaler med 8 besætningsejere vedrørende brug af yorkshiresæd til den forsøgsmæssige krydsningsproduktion. 3 landmænd har indkøbt krydsningssopolte. Fra sommeren 1975 deltager en besætning i den rullende afprøvning af produktions- og staldsystemer.

I vinteren 1970 arrangerede husdyrbrugsudvalget en demonstration af forskellige staldrensere, og udvalget købte kort efter en renser, som blev lejet ud til interesserede landmænd. Efter 3-4 år blev den solgt; men i mellemtiden havde mange svineproducenter selv anskaffet sig en, så det egentlige formål – at øge interessen for rensning af stalde – var nået.

Staldbesøg

I efteråret 1971 startede husdyrbrugsudvalget med staldbesøg. Disse aflægges i både kvæg- og svinehold, hvor der i de senere år er foretaget større bygningsinvesteringer, eller hvor der findes en specialproduktion. Almindeligvis drejer det sig om lokale besøg; men i 2 tilfælde har man besøgt helårsbrug med intensiv slagteproduktion uden for området. Hver vinter arrangeres der 2 besøg, og der har været 80 – 130 deltagere hver gang. Der startes med en times rundvisning i staldene og sluttes af i den nærmeste mødesal, hvor man ud fra de sidste 2 års bidragsregnskab får en diskussion om gårdens tekniske og økonomiske resultater.

Kursus

Tidligere foregik kursusvirksomheden under aftenskoleloven med et stramt program med 8 aftener á 3 timer. Efterhånden var det umuligt at få lokale lærere, og tilslutningen var meget lille, da deltagerne ønskede kortere kursus á 2 - 3 gange. I februar 1973 arrangerede husdyrbrugsudvalget som et forsøg et kursus – alt om mælk og malkning – over 2 aftener med indlæg

fra 2 konsulenter fra Mejerikontoret. Det blev holdt hos bager Parhl, og der var 60 deltagere. I januar 1975 blev der holdt et kvægkursus med 66 deltagere hos Prahls. Som noget nyt blev det holdt som dagkursus fra kl. 10 til 15.

Kurset strakte sig over 4 fredage med 9 fremmede indledere. I februar 1975 blev der holdt svinekursus med 47 deltagere hos Prahls – også som dagkursus med 4 indledere. Efter kurserne blev der indsamlet spørgeskemaer. Heraf fremgik det, at man gik ind for dagkursus med een kursusdag om ugen fra kl. 10 til 15. 2/3 af deltagerne foretrak bager Prahls sal, resten skolestuen. Udvalget har lært så meget, at man ikke må køre efter et stramt system af hensyn til tilskud.

Vikarordningen

I de senere år er kvæg- og svinebesætningerne udvidet meget stærkt samtidig med, at der kun er få medhjælpere tilbage på gårdene. Naboen har måske også stor besætning, så det kan blive svært at få hjælp fra den side. Der kan derfor blive problem med at blive afløst ved ferier og fridage i forbindelse med fester, faglige møder og kursus og vigtigst af alt i sygdomstilfælde.

På opfordring fra nogle medlemmer startedes i 1969 en husbondafløsning, hvor de tilmeldte landmænd bandt sig til et bestemt antal timer årligt, og hvor der var én afløser til rådighed. Denne ordning fungerede indtil 1. marts 1973, da man stod uden afløser. Denne situation resulterede i et møde mellem udvalget for husbondafløsning, husmandskredsen og landboforeningen. På mødet enedes man om at etablere en fælles vikarordning under ledelse af et vikarudvalg med 2 mand valgt af landboforeningen og 1 af husmandskredsen. Landboforeningens husdyrbrugskontor skulle være det formidlende organ. I juli 1973 startedes der med 2 vikarer.

I februar 1975 reorganiserede man vikarordningen efter følgende retningslinier

- ☆ at landbrugsvikarerne er til rådighed for alle medlemmer i foreningerne uden garanti for antal timer fra vikar eller landmand.
- ☆ at der laves aftaler med flere vikarer, så ordningen bliver så fleksibel, at man kan afløse flere steder samtidigt.
- ☆ at landmanden ringer direkte til vikaren og aftaler tid.
- ☆ at vikaren noterer betalingen på et girokort hos landmanden.
- ☆ at ind- og udbetalingen foregår over et pengeinstitut.
- ☆ at regnskabet for ordningen skal fremlægges på foreningernes generalforsamlinger.

Der er pr. 1. august 1975 aftaler med 4 vikarer, og landmanden betaler i timeløn 28.60 kr. for hverdag og 34.70 kr. for lørdag-søndage.

En vikarordning giver større trykthed ved besætningsudvidelser og hører naturligt med i trivselsgrundlaget i familiebrugene.

Rentesikring

Som et led i de nye landbrugslove fra 1971 gennemførtes en rentesikringsordning for kvæg- og svinestalde af midler fra dispositionsfonden. Det drejede sig om en konstant støtte, som beregnedes i forhold til de faktiske byggeomkostninger og helt uafhængig af, hvordan den enkelte financerede byggeriet. Tilskuddet beregnedes ud fra forskellen mellem 6½% og den effektive rente ved byggeriets færdiggørelse, dog max. 5%. Efter 5 år aftrappedes tilskuddet med ½% om året indtil det 10. år, dvs. at man ved max. rentesats fik 42.500 kr. ved en investering på 100.000 kr.

I hovedtræk gjaldt følgende regler:

- ☆ der skulle foreligge et forhåndstilsagn fra Statens Jordlovsudvalg før påbegyndelse.
- ☆ at der kun gjaldt investeringer på mindst 20.000 kr. med en overgrænse ved 400.000 kr.
- ☆ også ombygninger kunne indgå
- ☆ faste anlæg såsom køletank, rørmalkningsanlæg og udmugningsanlæg kunne medregnes.

Allerede i foråret 1969 var Nationalbankens diskonto steget fra 6 til 9% p. a. For at hjælpe de landmænd, som havde afsluttet byggeri efter den 1. maj 1969, men påbegyndt før 4. marts 1971, blev der lavet en tillægslov, hvor efter der blev ydet et tilskud på 2% i 5 år. Dog var tilskudsgrænsen ved 400.000 kr. gældende ved begge ordninger.

Fra foreningen er der indsendt 55 ansøgninger angående det lille tilskud og 130 ansøgninger om den egentlige rentesikring. Enkelte landmænd har fået dispensation ud over de 2 år, så disse skemaer skal indsendes efteråret 1975.

Moderniseringsloven

Statens Jordlovsudvalg ophørte den 6. marts 1973 med at give forhåndstilsagn efter rentesikringsloven. Folketinget vedtog i april 1973 moderniseringsloven, som også er gældende i EF. Administrativt kører denne lov efter samme retningslinier som den tidligere lov, nemlig en sagkyndig konsulent som første instans, jordbrugskommissionen som næste og endelig Statens Jordlovsudvalg som ansvarlig instans.

Lovens hovedområder er følgende:

- (A) Rentetilskud til lån til investeringer
- (B) Statsgaranti for lån
- (C) Tilskud til specialisering i kødproduktion
- (D) Tilskud til etablering af samarbejde.

I det følgende vil der kun være en omtale af rentetilskuddet. Det adskiller sig en del fra rentesikringsloven, og af de væsentlige ting kan nævnes:

- ☆ en gård kan kun få støtte én gang, dvs. at investeringer må samles sammen – løbende over 6 år

- ☆ alle investeringer på en gård er tilskudsberettigede undtagen stuehus, jord, svin, fjerkræ og fedekalve
- ☆ der skal udarbejdes en udviklingsplan, hvoraf det fremgår, at gårdens lønningsevne efter investeringen er over et vist niveau
- ☆ der skal optages lån til investeringen, og nettoprovenuet danner grundlag for beregning af tilskud
- ☆ tinglyste lån kan godtages, hvorimod midlertidig finansiering, kassekredit og afbetalingskøb ikke tæller ved tilskudsberegning
- ☆ der kan højst søges til 620.000 kr. For svinehold er der særlige bestemmelser: ensvinestaldmed anlæg mellem 77.500 kr. og 310.000 kr. (til 315.000 kr. kan der intet fås)
- ☆ investeringen kan opdeles i etaper, og tilskud udbetales efter etapens afslutning.

Fra foreningens område er der pr. 1. august 1975 indsendt 42 projekter, hvorimod 6 har måttet afvises. Indtil 1. august 1975 har Knud Buch-Jepsen været sagkyndig, hvorefter agronom Hans Steffensen overtog hvervet.

Ungdomsarbejdet

ved N. Engvang Hansen

At rydde jord for stene — det gør man ikke ene. GRUK.

Gennem alle 50 år har foreningens ungdomsudvalg udført et stort arbejde for at dygtiggøre den generation, der skal afløse de ældre. Gennem perioden indtil 1942 var proprietær C. Højlund formand, gdr. Kr. Gleerup, Drammelstrup, afløste ham, men mente, der skulle yngre kræfter til, så allerede 1943 blev Jacob Bay, Ørsted, formand. I 1950 blev Poul Skriver, Ørsted, formand og var det til 1962, hvorefter Niels Hørning, Rødagergård, fungerede indtil 1966, da man opretter Norddjurs Landboungdom.

I 1958 foreslog Engvang Hansen, at der blev startet en landboungdomsforening. Niels Hørning kom med forslaget igen i 1963; men man var enige om, at formanden for en sådan forening først skulle findes. Indkøring er som bekendt altid svært. Det var vigtigt, at når en sådan forening først kom i gang, da skulle den også kunne fungere over et åremål. Gdr. Poul Siegumfeldt, Tørslev, fik opgaven og løste den på en brav måde.

I 1936 blev landboforeningen og husmandskredsen enige om at arbejde

sammen også på dette felt.

Indtil 1966 fungerede planteaviskonsulenterne som sekretærer. De tog det daglige slæb under udvalgets ansvar. Heldigt for arbejdet var, at de havde særlig interesse for de unges arbejde i at dygtiggøre sig. Gennem årene har landboforeningen ydet forholdsvis store beløb til udvalgets arbejde og senere til Norddjurs Landboungdom.

I 1975 ansatte man en ungdomskonsulent på amtsbasis.

Undervisningen

I 1930 påbegyndtes en aftenskole i Allingåbro, Vivild og Ørsted. Den landbrugsfaglige undervisning begynder først i 1932. I årenes løb er den holdt kurser i følgende byer: Allingåbro, Auning, Fjellerup, Gjering, Hørning, St. Sjørup og Ø. Alling. Sammen med de bosiddende landmænd er der ud over Allingåbro undervist i Assentoft, Bode, Fjerupgårde, Hollandsbjerg, Holbæk, Fausing, Tustrup, Kahre, Udby, Voer og Georgsminde.

Disse kurser tog helt naturligt opsving efter 2. verdenskrig. Mange medhjælpere har stadig behov for al den viden, man kan få. Da der var mangel på befodringsmidler, flyttede man lærerne i stedet. Man benyttede forsamlingshuse og kommuneskoler.

I november 1944 vedtog man at undervise de unge efter en 3-års plan, hvorefter man skulle kunne følge de samme fag, hvor man så var i landet.

1. år: Fodringslære og gødningslære.
2. år: Planteavl og husdyrbrug.
3. år: Regnskabsføring, maskin- og redskabslære, havebrug og læplantning.

Der blev undervist i 12 x 3 timer.

Da landboforeningen i dens nybygning, 1952, indretter en skolestue, samles de unge fortrinsvis her. Her har man forskellige faciliteter, som ikke findes andre steder. Det vigtigste var den sorte tavle, hvorpå der i tidens løb er slidt mange kg skrivekridt. Man har mørke gardiner, så man kunne vise film og lysbilleder også om dagen. Der skulle ikke først skaffes tæpper at hænge for vinduerne. Når der ellers skulle vises film, var det altid et problem at finde tæpper. Jeg er ikke klar over, hvorvidt husmødrene var glade for det.

Mange af de nu modne landbrugere kan huske, hvorledes det var at være 40 mennesker stoppet sammen til undervisning.

Omkring 1958 blev undervisningen udvidet til ca. 50 – 55 timer. En ny ungdomsskolelov tilbød nu en undervisning på i alt 288 timer fordelt over 2 år. Vi startede i skolestuen med 32 elever på 1. trin. Knallerten var blevet almindelig, og eleverne kom langvejs fra. Der var et godt samarbejde med kommuneskolen, hvor eleverne fik undervisning i kemi. En uge hver vinter var de på landbrugsskole, hvor man havde en opvarmet hal. Her kunne der undervises i motorer, maskiner og redskaber. Samtidig prøvede man kostskolelivet, de unge kom hjemmefra. Disse kurser er nu lagt på enkelte landbrugsskoler, den såkaldte grundskole.

På Malling Landbrugsskole er startet en forsøgsskole, hvor man ophol-

der sig i alt 9 måneder. Et forsøg; men mon ikke det vil blive almindeligt?

Også maskinhallen er blevet benyttet om sommeren. En sommer var der således 4 hold til mejetærskerkursus. At mange elever deltog en overgang, viser protokoludskriften fra 1958: 156 elever deltog på forskellige hold i landbrugsfaglig kursus, 119 var med til mejetærskerkursus, 59 til traktorpløjningskursus, 17 med i et motorkursus og 9 tog kørekort til traktor.

Under og lige efter krigen havde man hestemønstring og ydre lære på programmet.

Konkurrencer

Gennem alle årene har der været afholdt konkurrencer for de unge. Roe-pasning i forbindelse med udtynding, hvor man tog tid og bedømte arbejdet, såning, pasning af heste- og af kvægbesætninger og i de senere år traktorpasningskonkurrence. Ved disse konkurrencer var der almindeligt stillet mundtlige eller skriftlige spørgsmål i forbindelse med konkurrencen, så dommerne fik indtryk af, hvor meget deltagerne fik ud af det.

Traktorpløjningskonkurrencerne finder stadig sted. Men selv om der er mange flere traktorer nu, er det blevet småt med interessen. I 1959 deltog således 60 unge, de bedste gik videre til amtskonkurrencen. Her blev Niels Carstensen, Bode, amtsmester og klarede en 5. plads ved landspløjestævnet. Ved et amtsstævne på Gl. Estrup opnåede man at få 4 placeret på de 5 første pladser. De, der var med, siger da også, se, det var tider dengang.

Årets konkurrencer sluttede altid med en lille fest, hvor der blev sagt nogle gode ønsker til de unge, der uddeltes præmier skænket af de lokale smede, traktorfirmaer i Randers og de lokale pengeinstitutter. Skulle beløbet gøres op i penge, blev der en sådan aften uddelt gaver til en værdi af over 2.000 kr., og det var mange penge dengang.

4-H arbejdet

Har været forsøgt og også gennemført; men mon ikke vi stillede for store krav? Jeg kan ikke svare på det. Heldigvis viste det sig, at når 7. skoleår var slut, da kom de til undervisning og var med i konkurrencerne.

Markvandring

Specielt for de unge er der både før og efter verdenskrigen afholdt markvandring; men efterhånden skrumpede antallet af unge ind, de skulle hjælpe industrien. Nu følges de unge med de ældre, og planteavlsudvalget kan glæde sig ved, at der er ret mange unge med, og vel ikke mindst gennem de sidste 8 år, hvor vi har afholdt de såkaldte bedriftsbesøg.

Udflugterne

Ret hurtigt i trediverne blev busserne benyttet ved ture her på Djursland og længere bort. Selv om busserne blev større, kunne man ofte fylde 2 - 3. Ungskuet var ofte mål for en fællestur, faglig vejledning ved husdyrbrug og ved maskinkonsulent. Ture til Ålborg, Mols, Grenåkanten, ja, mon turen til Sydslesvig ikke erindres af mange.

Et særligt kapitel havde det nu nedlagte andelssvineslagteri. Her startede man den dag, indskrivning fandt sted om efteråret. Også kartoffelmelsfabrikken blev besøgt, men med visse mellemrum. Begge steder fik man foruden dette at overvære produktionsprocessen at vide, hvorledes man skulle levere det bedste og hvorfor.

Når vi finder mange dygtige landmænd her på egnen, der ikke er bange for at spørge og være med i debatten, da er der slet ingen tvivl om, at ungdomsudvalget har sin væsentlige andel heri.

Der blev sat noget i sving, man opdagede, man skulle lære mere. For jo mere man ved, desto mere er man klar over, at der er meget, man ikke ved.

På egne vegne kan jeg sige, at det var forfriskende at være med og sammen med de unge.

Det vil derfor være helt naturligt at ønske dem god vind fremover.

Driftsøkonomi og regnskab

ved H. Ravn-Larsen

Det driftsøkonomiske vejledningsarbejde er af nyere dato. I 1929 påtog Johs. Nyholm, der da var foreningens planteavlskonsulent, sig at føre regnskab for medlemmer, som måtte ønske det. Denne ordning fortsattes af Engvang Hansen indtil 1949.

I 1948 nedsattes foreningens første regnskabsudvalg med Helge Ribe som formand. Der har kun været to formænd siden. T. Schou Andersen, Elgårdsminde, fra 1956 til han i 1971 afløstes af den nuværende formand, A. P. Katholm, Lystrup.

I 1949 ansættes konsulent H. Andreasen, Hadsten, som regnskabskonsulent på deltid, idet han fortsat passer de regnskaber, han har i Hadsten. I 1950 føres der regnskab for 55 medlemmer. I 1953 ansættes V. Skovbjerg Andersen, der var planteavlsassistent i foreningen, som regnskabskonsulent. Han fortsætter dog med at passe sprøjtearbejdet.

Med indførelsen af regnskabspligten fra 1. januar 1955 vokser medlems-tallet til ca. 100. Økonomisk påhviler regnskabskredsen i sig selv, idet kontingentet (40 kr. + 1 kr. pr. 1000 kr. ejendomsværdi pr. medlem) samt et statstilskud på 3.000 kr. er lig konsulentens løn. Konsulenten opkræver selv kontingentet og afholder alle udgifter.

Da Skovbjerg i 1955 fik stilling som regnskabskonsulent i Ålborg amts landboforening, ansættes konsulent H. Ravn-Larsen som hans afløser med ovennævnte ansættelsesvilkår. Med konsulentloven af 1956 overgik op-

Interiør fra regnskabsafdelingen.

krævningen af kontingent til foreningen, idet loven krævede, at konsulenten var ansat og lønnet af foreningen.

Lige fra 1955 har regnskabskredsen lidt af vokseværk. Regnskabspligten er udvidet flere gange, og indførelsen af moms og kildeskat gav også nye medlemmer. Vi regner dog ikke med, at stigningen kan fortsætte, da landboforeningens medlemstal er dalende på grund af nedlægning og sammenlægning af landbrug. Over 2/3 af foreningens aktive medlemmer får nu ført regnskab, mens regnskabskredsen for 20 år siden kun omfattede 5-10% af landboforeningens medlemmer.

Nedenstående tabel viser udviklingen i antal regnskaber og i regnskabskredsens budget:

År	Antal regnskaber	Budget
1960	240	50.000
1965	315	100.000
1970	445	320.000
1975	615	950.000

Det er ikke kun antallet af regnskaber, der vokser, de enkelte regnskaber kræver mere tid, således at antallet af ansatte er steget stærkere end antallet af regnskaber. Der er nu (juni 1976) 14 ansatte på regnskabskontoret

- 2 agronomer
- 3 mellemteknikere
- 7 kontorassistenter (heraf 3 på deltid)
- 2 kontorelever

Udarbejdelsen af skatteregnskaber tager den meste tid; men driftsvejledningen vokser også i omfang. Foreningen var blandt de første, der startede med opgørelse af bidragsregnskaber. Denne opgørelsesform er et udmærket redskab, når man vil analysere de enkelte driftsgrenes bidrag til det samlede udbytte og finde frem til mulige forbedringer af driftsresultatet. Der er i de senere år udarbejdet 40 - 50 bidragsregnskaber, og interessen er stigende. De unge mænd har lært metoden på landbrugsskolerne. Foruden bidragsregnskaberne udarbejdes ca. 200 driftsregnskaber, som indgår i landsberetningen fra De samvirkende danske Landboforeninger. Samtidig får den enkelte landmand en udskrift af driftsregnskabet, hvor han kan sammenligne sit resultat med andre landmænds.

En del regnskaber indsendes hvert år til Det landøkonomiske Driftsbureau, og nogle af disse går videre til EF (Informationsnettet for landøkonomisk bogføring).

Ud over arbejdet med skatte-, moms- og driftsregnskab ydes der medlemmerne bistand i lånesager og ved ejendomsoverdragelser.

Af andre opgaver kan nævnes bistand ved ansøgning om moderniseringsstøtte. Arbejdet består bl. a. i at beregne investeringens rentabilitet. Investeringen skal bringe den årlige indtægt pr. årsarbejde op over et nærmere fastsat beløb (1976 = 65.500 kr.) for, at tilskud kan ydes.

Agronom Hans Steffensen er af landbrugsministeriet udnævnt som sagkyndig vedrørende moderniseringsstøtten.

Som følge af et EF-direktiv er der oprettet en »Erhvervs- og samfundsmæssig vejledningsvirksomhed« for personer, der er beskæftiget ved jordbrug. Opgaven består i at vejlede ejere og forpagtere af jordbrugsbedrifter samt medhjælpere og familiemedlemmer om deres muligheder inden for jordbruget, evt. om de bør søge anden uddannelse og beskæftigelse. Det lyder måske af meget, men dækker vel trods alt ikke meget mere end det, vi hidtil har taget os af, hvis vi blev spurgt.

Ordningen er nyetableret, og landbrugsministeriet har efter indstilling fra landboforeningen godkendt, at konsulent Ravn-Larsen tager sig af hvervet.

Med disse og flere aktiviteter bliver regnskabskontoret noget af en blandedt landhandel. Det, der kan bekymre i den forbindelse, er, at der bliver for lidt tid til driftsøkonomisk vejledning, som vi regner som en væsentlig opgave.

Driftsvejledning kan være vanskelig, fordi folk er så forskellige, at det råd, der kan redde den ene, kan slå den anden ihjel. Endelig er landmændene aldrig blevet færdig med at diskutere, om landbrug er en livsform eller en forretning. Hvor forskelligt man kan vurdere situationen fremgår af følgende historie. To landmænd blev spurgt, om hvad de ville gøre, hvis de vandt 1 million. Den ene svarede, at han ville sælge gården og nyde livet, mens den anden udtrykte sig således: »Jeg tror nok, jeg ville blive ved med at drive landbrug, til pengene var brugt.«

Husholdningsarbejdet

ved Rita Foget

Rougsø-Sønderhald herreders landboforenings husholdningskredse begyndte som selvstændig forening i 1935, der havde indtil da arbejdet et udvalg under landboforeningen! Der var 48 medlemmer, da der blev nedsat en bestyrelse med Charlotte Boldsen, Floes, i spidsen.

Året efter var der 324 medlemmer. Ud af disse medlemmer blev der valdt kredsrepræsentanter, som gjorde og stadig gør et stort arbejde med at skabe kontakt, og meget fagligt arbejde ligger her. I følge formålspargraffen skal foreningen virke for teoretisk og praktisk oplysning vedrørende kvindernes arbejde i og uden for hjemmet. I 1938 foreligger den første protokolførte beretning. I følge den har frk. Dagmar Christensen holdt foredrag over emnet: »Hvorfor jeg blev statshusmand«.

Ernæringslære var også på programmet. Der blev holdt husholdningskursus for unge piger og kjolesyning for husmødre. Ved generalforsamlingen i 1939 blev der holdt foredrag om: »Hvorledes taler vi med vore børn om seksuelle spørgsmål?« Der var en udstilling af gamle broderier fra »Gammel kunst i Grindsted« og samariterkursus. Man må beundre det alsidige program. I 1940 sætter krigen sit spor overalt, omforandring af ældre garderobe, mødrene og fredssagen, julegaver og julebagning i en kisetid, kursus blev afholdt til De danske kvinders beredskab, kursus i hjemmesygepleje, vask af celuldstoffer, omsyning af kasseret charmeuse-undertøj!

I 1941 indledtes et samarbejde mellem Havndal og Allingåbro, idet man fik lovning på 8 demonstrationer årligt á 20 kr. + rejse, som skulle betales til RAHS. Til dyrskueudstillingen samme år var der demonstration med karninretter. I 1943 har man lært om henkogning af grisen. Det kulturelle blev heller ikke glemt, foredrag ved fru Mølbak Frederiksen, Høm skole, »Fra Ejderens strøm til Skagens hvide banker« og en »Rejse gennem Spanien« ved fru Gravesen, Lime. I 1944 blev ansat konsulent Anna Larsen, og i 1946 blev den første kostundersøgelse foretaget på »Julielund« samt påbegyndt husholdningsregnskaber, der blev afholdt studiekredse med emner som »Hvad familien bør vide« og »Borger i Danmark«, der var kursus i »Rensning og presning af herretøj« ved konsulent Anna Larsen.

I efteråret 1945 blev der holdt politiske foredrag og julestue ved organist Lund og frue, Randers, kludeposen blev vendt en ekstra gang.

I følge protokollen begynder man i 1946-47 igen at interessere sig for andet end lige det, hvordan man får noget ud af intet, hvad angår mad og beklædning. Der har været lysbilleder om boligindretning, husmoderdag i Randers med gudstjeneste og foredrag ved fru Bodil Koch og fru Harrekilde Petersen, I 1948 er vi nået frem til andelsvaskeriernes tid, der blev holdt en del møder om emnet, der var udflugt med landboforeningen. Samme år blev Anna Stenz ansat som ungdomskonsulent, et samarbejde med RAHS, som hun varetog til 1961, hvor det blev overtaget af konsulent Inger Holst. I 1964 overtog kommunen dette arbejde, og siden har der ikke været kon-

sulent på området.

Konsulent Anna Larsen har vist film om køkkenhaven og den daglige kost og holdt et foredrag om husmoderens ansvar i hjem og samfund. Man er begyndt for alvor med frysning af frugt og grøntsager samt kød. Ja, meget mere kunne nævnes, men et stort arbejde er gjort inden for aftenskolen, der blev holdt kursus i kjolesyning og håndarbejde, senere kom sprog og sløjd og i øvrigt alle gængse fag som keramik, porcelænsmalning, motionsgymnastik o. l.

Vi blader videre og når frem til 1951, hvor konsulent Anna Larsen har haft et foredrag over Knud Lundbergs bog »Spis, drik og vær slank«. Maskiner vinder indpas i husholdningen, familien må de fleste steder klare sig uden hushjælp, og det viser sig på mange møder, man har haft en demonstration i »En middag uden hjælp«, konsulenten hjælper med bedre indretning af køkkenet o.s.v. Af arrangementer kan nævnes foredrag af overlæge Hovsen, Grenå, »Hverdagens hygiejne«. Udflugt til Vrads Sande. Husmoderstævne på Bygholm landbrugsskole, og dengang som nu deltog beklageligvis alt for få medlemmer. Indkøbsøkonomi, tekstilkundskab, de nye kunststoffer er ved at komme frem. Mesterkokken har været i Auning, og man har så galt afholdt andespil (med stor tilslutning).

Op gennem årene har mange møder været afholdt hos bagermester Prahll, Allingåbro. Her skal nævnes julestue 1958, pastor Kryger Olsen holdt juletale, der var som sædvanligt smukt pyntet med gran, lys og bordene bughede af dejlige julekager. Marthakursus havde god søgning i Vivild, St. Sjørup og Auning. I 1959-60 har foreningen ansøgt landboforeningen om et tilskud til det husholdningsfaglige arbejde. Det bevilgedes og var på 500 kr. Ansøgningen skal fornyes hvert år og er i øvrigt forhøjet, så foreningen nu får 5 kr. pr. medlem. Et tilskud, vi er taknemmelige for. Der er tradition for et nytårsmøde fælles med landboforeningen, et arrangement vi er glade for, da det er store kapaciteter, vi får at høre og se ved den lejlighed. De glade tressere er præget af, at »Nemt skal det være; men det skal også være godt«, som en demonstration blev kaldt, holdt af konsulent Anna Larsen. Ernæringslære er stadig godt stof, boliglære, nye og spændende mejeriprodukter, gris på gafflen, man har været på stuehusbesøg og haft julestue. Konsulentsamarbejde begynder at dukke op, det diskuteres, hvordan skal det være amtsvis eller mere lokalt? Der har været 4 ugers momsregnskabskursus. Fru professor Lindhardt har holdt foredrag om emnet »Husmoderen i knibe«. Anna Sofie Seidelin »Kan moderne mennesker læse bibelen«, ja, mange spændende ting og juledemonstration ved konsulent Anna Larsen, der hvert år samler mange damer!

1. november 1969 kunne konsulent Anna Larsen fejre 25 års jubilæum som sekretær og konsulent for RAHS og vores forening. Mange medlemmer, vel de fleste, har på et eller andet tidspunkt været i kontakt med konsulenten, enten i hjemmet eller til møder, studiekredse, dagligstuemøder o. l. Det er en meget væsentlig ting for foreningen, at medlemmerne har fuld tillid til konsulenten. Anna Larsen er en vældig støtte for medlemmerne, skiftende bestyrelser og formænd!

Der har været rundbordssamtale »Ude eller hjemmearbejdende husmoder eller både og«. Teatertur til Århus. Der bliver hvert år afholdt to udflugter, en halvdags og en heldagstur.

I 1970'erne bliver afholdt madlavningskursus, studiekredse om emner som »Hånd i hanke med vore indkøb« og »Kostvaner og helbred«.

Interviewkost-undersøgelser er også godt i gang. Mange bestyrelsesmedlemmer og kredsrepræsentanter har deltaget i LOKs kursus i foreningsledelse. Hvert år udsender foreningen af jyske landboforeningers husholdningsudvalg en oversigt over møde- og kursusvirksomhed. Det drejer sig om møder for formænd og repræsentanter, kursus på Kolle-Kolle, husmoderstævner, kursus for unge husmødre, beretningsmøde o. l., lige såvel som konsulenten modtager udarbejdede fælles arbejdsplaner. Bestyrelse og medlemmer deltager i disse arrangementer, så vidt det lader sig praktisere.

Samarbejde er stærkt inde i billedet i øjeblikket, en ting, der arbejdes intenst med, er konsulentsamarbejde. I oktober 1975 gik Hadsten husholdningskreds ind i et samarbejde om konsulent Anna Larsen, dog på denne måde til en fast pris og et bestemt antal demonstrationer årligt samt rådgivningsarbejde, telefonkonsultation og køkkentegninger. 1. oktober 1976 går yderligere 4 foreninger ind i en prøveordning på 2 år også til en fast pris pr. demonstration og 3 kr. i grundbeløb pr. medlem. Der er ønske fremme om møder amtsvis eller sektionsvis, det prøves så småt med en husmoderdag.

Man arbejder ligeledes med oplysende foredrag om kræftformer hos kvinder, i alt 6 kvindeorganisationer og foreninger er gået sammen med kræftens bekæmpelse om at løse opgaven her i Århus amt.

Når man sidder i foreningens bestyrelse i dag, kunne man ønske, at mange flere unge husmødre ville få øjnene op for den hjælp, der er at hente i foreningen, konsulenten hjælper gerne med arbejdsplanlægning, maskinindkøb og meget mere. Det er guld værd i nutidens reklameverden.

Stadig har foreningen sin berettigelse; men det kræver øget tilgang af yngre kræfter, og at vi stadig prøver at leve op til formålsparagraffen og tager tidens spørgsmål op til debat.

Hovedtræk af Maskinudvalget for Randers Amts virksomhed fra 1955 til 1976

ved P. Højgaard Rasmussen

Maskinudvalget for Randers amt blev stiftet i Randers den 1. november 1955.

Grundlaget for maskinudvalgets arbejde blev startet på basis af et samarbejde mellem landbo- og husmandsforeningerne og Kalø landboskole. Det første udvalg bestod af følgende medlemmer: gdr. Kr. Støvring, Bjergby, forpagter Helge Ribe, Estruplund, hmd. M. Nielsen, Havndal, hmd. A. Madsen, Sorvad, forstander Fr. Teichert, Kalø landboskole – sekretær blev Th. Jensen, Randers.

Udvalget ansatte cand. agro. P. Duedahl Pedersen som maskinkonsulent. Maskinudvalgets første formand var gdr. Kr. Støvring, Bjergby. Baggrunden for rådgivningsarbejds igangsættelse inden for det tekniske område var den rivende udvikling for maskinanvendelse i landbruget.

Et udtryk for, hvor hurtigt udviklingen på det maskinelle område kom til at foregå, og hvor uberegnelig den i virkeligheden var, vil man finde deri, at landsmaskinudvalgets formand, der var meget nøgtern i sin vurdering, i sin første beretning på delegeretmødet i 1947 udtalte, at han anså anvendelsen af traktorer for et udpræget anliggende for de store gårde og mente det ikke rimeligt, at almindelige bøndergårde kunne komme til at benytte disse.

Hesteantallet blev her i landet reduceret fra 601.000 til 309.000 stk. i tiden 1947-55. Traktorerne overtog »slæbet«, og hesteantallet blev senere reduceret til få tusinde i antal. Fra beretningsmødet i 1957 fremgår det bl.a., at traktorundersøgelserne er blevet etableret, et nyt arbejde var påbegyndt, og der var blevet undersøgt 31 traktorer inden for Randers amt. Tærskedemonstrationer var påkrævet, 375 landmænd overværede demonstrationerne, i alt 15 stk.

Mejetærskerne gav problemer, da halmen ikke var let at bjærge. Den rigtige løsning var at påmontere presser på mejetærskeren. Endvidere hed det, mejetærskerens store skavank vil tydeliggøres, hvis det bliver almindeligt med halmcellulose, og der vil fremkomme et tab på ca. 40% af halmen.

Korntørringspriserne ved firmaerne var høje, hvorfor der opfordredes til etablering af tørring på gårdene.

I 1958 konstituerede udvalget sig med gdr. Niels Bæk, Bode, som ny formand. P. Duedahl Pedersen rejste til ny stilling i 1959, og ny maskinkonsulent blev assistent, cand. agro. P. Højgård Rasmussen, Allingåbro. Foruden maskinkonsulentvirksomheden skulle konsulenten også være leder af Rugsø-Sønderhald herrereders landboforenings sprøjtevirksomhed i Allingåbro.

Grenå landboforening blev medlem af maskinudvalget i 1961. Proiektion af kornsiloer blev mere og mere omfattende igennem de følgende år, og

ledelsen af sprøjtevirksomheden måtte opgives på grund af manglende tid.

Der kom stadigvæk mange nye maskiner på markedet til brug i landbrugsbedrifterne. — Afprøvning og undersøgelse af de nye typer maskiner ude i praksis blev en nødvendighed, bl. a. for hurtigt at få kendskab til deres egnethed og brugsmaessige egenskaber. Her kan nævnes ammoniaknedfældere, mejetærskere og halmpressere.

Traktorafprøvningerne blev populære. I 1961/62 blev der afprøvet 149 stk., hvoraf de 89 var benzintraktorer. Disse havde næsten alle fejl ved kurbulatorindstillingen, justeringer gav besparelser fra $\frac{1}{2}$ til $7\frac{1}{2}$ liter pr. time.

I de følgende år blev der behov for udstillinger og demonstrationer på lokal basis. I Grenåhallen blev der afholdt en stor korntørringsudstilling, og i Samlestalden i Allingåbro blev 40 forskellige maskiner fremvist for ca. 1000 mennesker. Der blev afholdt en demonstration på Mols vedrørende grønthøster, og ved Randers blev efterårets redskaber og maskiner demonstreret på Dronningborg Hovedgård.

I Rouslø-Sønderhald herreders landboforenings nye maskinhal fulgte en række maskinudstillinger, dækkende forskellige maskingrupper. I midten af 60'erne kom den store forandring på vore plove, alle skulle nu have deres plov eller plove udskiftet. Svejsekurser blev almindelige. Ejendomsbesøgene tiltog i omfang i takt med den tekniske udvikling, der skete på maskinområdet i stalde og lader.

Der blev for alvor investeret i staltinventar, såvel rørmalkning som udmugning. Besætningerne blev større, og der skabtes basis for eget formalings- og blandingsanlæg. Frøtørring, høtørring og halmbaner projekteredes på de større gårde.

I 1968 valgtes gdr. Jens Sejrsen, Råby, som formand for maskinudvalget. Der blev efterhånden afholdt en hel del kurser vedrørende forskellige maskiner. Disse omfattede bl. a. plove, traktorer, mejetærskere, marksprøjter, kunstgødningsspredere, kornopbevaring og tørring m. v.

I 1970 hjembragte en pløjer fra Randers amt verdensmesterskabet i pløjning fra Somerset, England. Gdr. Jens Sejrsen gik nu af som formand, og ny formand blev gdr. Åge Kirkegård, Fløjstrup.

Tekniken har i 70'erne for alvor erstattet den menneskelige arbejdskraft. I 1975 blev der i Danmark investeret 1,4 milliard kroner i maskiner og redskaber. Traktorerne topper listen over fordelingen af midler til investeringer. Traktorsalget i 1975 har andraget 8.620 stk.

Arbejdstilsynet har i øvrigt skærpet sikkerhedsreglerne i forbindelse med traktorerens førerværn. De skal forsynes med godkendte styrsikre førerværn, og der er brugspligt. Kun nogle ældre traktorer omfattes ikke af denne regel.

Nogle tal inden for det tekniske område, hvori arbejde på maskinområdet er udpræget for øjeblikket, taler for sig selv. Traktorafprøvningerne er kommet op på ca. 400 stk. pr. år. Når det drejer sig om tekniske hjælpemidler til indendørs brug, er der tale om et betydeligt salg af foderblandingsanlæg, 7.380, tilnærmelsesvis kontinuerlige anlæg, 20.000 rørmalkningsanlæg, 30.000 mælkekøleanlæg, 16.000 udmugningsanlæg i kostalde og ca.

9.000 udmugningsanlæg i svinestalde.

Derimod er tallet af mejetærskere, som i flere år har været konstant stigende, nu stagneret og oven i købet gået en smule tilbage, nemlig fra 44.900 til 44.252 i 1975 (mejetærskerne er blevet større).

På grund af de seneste års tørre somre er der en fantastisk interesse for vandingsanlæg, antallet er vokset på kort tid fra ca. 5.000 anlæg til ca. 12.000 anlæg. Der gives 25% statstilskud til de underjordiske dele, anlægget skal i så fald projekteres af een autoriseret person.

Der er lang ventetid på både vandindvindingstilladelse og statstilskud. Dette indebærer bl. a. spørgsmålet om statstilskuddets endelige størrelse. Projektering, foretaget af en autoriseret person, betyder et forholdsvis højt honorar, statstilskuddet skal ikke indkomstbeskattes, men kan heller ikke fradrages. Ventetiden indebærer prisforhøjelser på anlægsprisen. Strømafbrudelserne på Djursland i 1972 og i Nordjylland 1976 har resulteret i øget interesse for generatorer, der kan sørge for elforsyningen i en nødsituation.

For en investering på 10.000 til 15.000 kr. kan man få et nøddanlæg, der eksempelvis vil kunne klare strømforsyningen til malkearbejdet på 40 køer tillige med andet nødvendigt arbejde i forbindelse hermed.

I R.S.h.l.s jubilæumsår 1976 er nogle maskiner forsynet med elektronisk udstyr, mange vil følge efter, og de følgende år vil være præget af elektronik inden for landbrugets redskaber og maskiner.

Staldbygning fra 1892.

Landboforeningernes bygningsvejledning

ved H. Overgård

I de allersidste krigsår drøftede man i landboforeningerne landet over mulighederne for ansættelse af bygningskonsulenter.

Også i de samvirkende landboforeninger i Randers amt havde man disse drøftelser, og et udvalg med gdr. A. Grosen, Hadbjerg, som formand fik startet arbejdet med følgende foreninger: Randers Amts Husholdningsselskab, Rougsø Herred, Hadsten, Mariager, Ommersyssel, Kaløvig og Langå. Øvrige foreninger på Djursland lavede samarbejdsaftale med Hedeselskabet i Århus.

Arbejdet kom i gang 1. februar 1946 med ansættelse af H. Overgård som konsulent.

Med efterkrigstidernes materiale-mangel og den store usikkerhed angående fremtidens landbrugsproduktion var det i de første år meget småt med byggeri, alle de nye tanker om ændring af hustyper fra den gamle fir-længede gård til mere rationelle planer gjorde også landmanden afventende, hvilket altsammen gjorde, at økonomien blev så anstrengt, så man i september 1948 vedtog at ophæve ordningen igen.

Overgård fortsatte derefter arbejdet for egen regning og risiko til de takster, der var fastsat, og i forståelse med landboforeningen, og efterhånden kom arbejdet til at gå, og der blev i årene op til 1970 projekteret ca. 1500 bygninger.

Rougsø Sønderhald Herreders Landboforening var i denne vanskelige tid en god støtte i arbejdet, man lagde lokaler til til en månedlig kontordag, arrangerede møder og kurser om byggeri og var dermed i forreste række, når det gjaldt agitation for de meget tiltrængte bygningsforbedringer. Nævnes bør det vel også, at landboforeningen var mellem de første, der byggede eget hus, og til dato en af de meget få, der har overladt projekteringsarbejdet til deres egen bygningskonsulent.

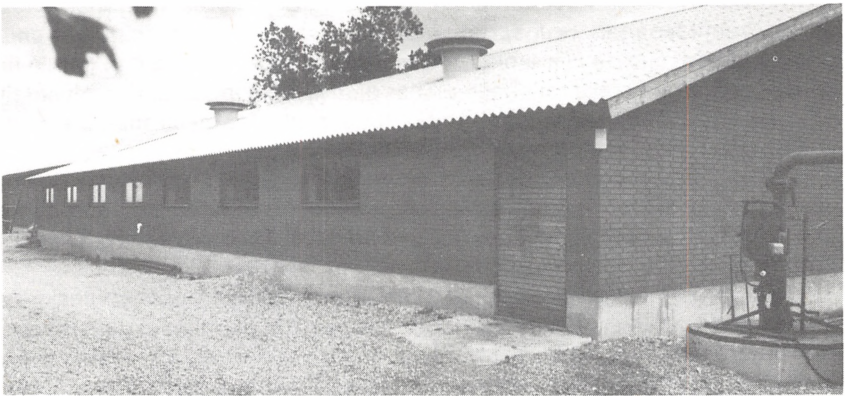
I de første åringer var byggeriet præget af professor Hansen Larsens ideer, og landet over blev der bygget meget af den velkendte type 3 rækkede stalde med store halmlofter, som typiske eksempler fra den tid kan nævnes kostald hos gdr. Niels Bæk, Bode, Lykkegården, Auning, og lade på Frøholm ved Holbæk.

Den store ændring i markens maskiner, først og fremmest grønthøstere og mejetærskeren, krævede andre bygningsformer. Dette sammen med præfabrikerede spær og andre former for elementer gjorde ændrede bygningstyper aktuelle, og man har arbejdet videre på udvikling af et-plans bygninger, der lettere lader sig mekanisere og er mere fleksible. Eksempler på sådanne inden for området er Søren Bæk, Hollandsbjerg, og brdr. Willesen, Fjellerup, der er typiske eksempler på den slags byggeri.

Da der blev adgang til at søge statstilskud til bygningskonsulenter, groe-

Staldbygning fra 1950'erne.

Staldbygning fra 1970'erne.

de tanken om samarbejde med fastansat bygningskonsulent frem igen, hvilket resulterede i, at så godt som alle landboforeninger i Århus amt lavede en samarbejdsaftale og vedtægter for det, der kom til at hedde Landboorganisationernes bygningsudvalg for Aarhus Amt og med Aage Kirkegård, Fløjstrup, som formand.

Fra 1. oktober 1972 begyndte arbejdet her med H. Overgård som konsulent, og det har i den forløbne tid udviklet sig til, at i alt 4 mand er beskæftiget med rådgivning og udarbejdelse af skitser og tegninger, og i de fire år er der udarbejdet forslag til ca. 300 nybygninger og rådgivet med skitseudkast til et lignende antal og aflagt ca. 2000 besøg.

Også her har den jubilerende forening været godt med og præget den udvikling, som nu er godt i gang, og som efter alt at dømme vil få større betydning, hvis dansk landbrugsproduktion ellers får lov til at ekspandere i det omfang, dets udøvere har lyst og vilje til.

Bestyrelse og udvalg i 1976.

Foreningens ansatte i 1976.

Om herregårde og herremænd

ved museumsinspektør Sv. Nielsen

Et karakteristisk træk i det danske landskab er de mange smukke herregårde, der findes næsten overalt i landet. Mange af dem er meget gamle, idet herregårdene som sådan nemlig ofte er meget ældre end de nu eksisterende bygninger. De ældste herregårde kan føre deres historie i det mindste 7-800 år tilbage i tiden; men sandsynligvis er nogle af dem endnu ældre. Arkæologiske undersøgelser viser i hvert fald, at der både i vikingetid (ca. 800 – 1000) og i jernalderen (ca. 400 f. Kr. – 800 e. Kr.) fandtes storbønder og storgårde, og det er sandsynligt, at nogle af disse gårde efterhånden udviklede sig til egentlige herregårde. Tid efter anden blev nogle af herregårdene opløst eller reduceret til atter at være bondegårde, men samtidig opstod andre, nye herregårde, og antallet voksede støt gennem middelalderen og de følgende århundreder.

De mange herregårde og deres ejere fik gennem århundrederne afgørende betydning, ikke alene for dansk landbrug, men også for handel, industri og håndværk og ligeledes for kunst, kultur og videnskab – kort sagt for hele samfundets udvikling. Det må også huskes, at kun de rige, og det vil for en stor del sige herremændene – og ganske særlig adelen – havde mulighed for at skaffe sig en uddannelse og for at formidle nye tanker og impulser fra udlandet. Derved fik de også afgørende indflydelse på det politiske liv, og det var også gennem århundreder hovedsagelig adelige herremænd, der bestred alle betydende embeder i landet. Herregårdene og herremændene fik således stor betydning både for deres lokale egn og for landet og samfundet som helhed.

Det ville i forbindelse med Rougsø-Sønderhald Herreders Landboforenings jubilæum være oplagt at fortælle noget om herregården Gl. Estrup og dens betydning for egnen; men det lader sig bare ikke gøre. Ingen har endnu gransket dette emne, og en nærmere udforskning heraf vil derfor blive både besværlig og meget tidkrævende, og denne artikel vil derfor hovedsagelig omhandle mere generelle forhold, der dog i det store og hele også har været gældende for denne egn.

Der er gennem de sidste 100 år blevet talt og skrevet meget om de onde herremænd og de gode bønder, om bondeplagere og træheste og om de hæderlige og fredsommelige, men forarmede bønders trællekår. Dette billede er for så vidt også rigtigt, som man godt kan finde eksempler, der netop viser sådanne forhold; men i det store og hele må det siges, at sådanne fremstillinger, der i høj grad er præget af forrige århundredes bonderomantik, som oftest er meget ensidige og stærkt overdrevne og derfor tegner et billede, som er groft forenklet.

Først og fremmest må det huskes, at de eksempler, vi kender fra tingbøger og andre skriftlige kilder, ligesom de begivenheder, der særlig huskes, ofte vil være undtagelser fra det normale. Her gælder det samme forhold

som ved moderne aviser. De fortæller os en masse om færdselsulykker, om vld og forbrydelser og om fristaden Christiania, men intet om alle de trafikanter, der ikke kommer ud for ulykker, om Hansen, der passer sit arbejde, om Jensen, der vander sin have, eller om alle de dygtige unge, som ikke gør sig bemærket på uheldig vis.

På samme måde er tidligere tiders herremænd ofte ud fra nogle få afskrækkende eksempler blevet skåret over een kam; men herremændene var — ligesom bønderne — mennesker på godt og ondt, og mennesker kan nu engang ikke som skakbrikker deles op i rent hvide og rent sorte. Herremændene kunne være gode eller slette, kloge eller dumme, dygtige eller uduelige, hjælpsomme eller egoistiske, sparsommelige eller ødsle, flittige eller dovne, og det er givet, at der har været uheldige elementer, som har misbrugt deres magt. Men bønderne har haft eller manglet nøjagtig de samme karakteregenskaber, og det er lige så givet, at der også blandt dem har været lømler og folk, der efter bedste evne udnyttede andre — og helst herremændene, hvis de kunne slippe af sted med det.

Dernæst kan man ikke uden videre vurdere tidligere tiders forhold og begivenheder ud fra nutidens forudsætninger. For at forstå fortidens mennesker og deres handlinger må vi vurdere dem ud fra samtidens forhold og muligheder, dens tankegang og synspunkter. Ting og forhold, som vi finder tåbelige eller urimelige, var måske fornuftige set med samtidens øjne eller var måske bare i overensstemmelse med tidens skik og brug.

Begrebet herremænd hører nøje sammen med fæstevæsenet, der vist nok stammer fra middelalderens begyndelse. Oprindeligt blev fæstegårde først og fremmest oprettet i forbindelse med nyopdyrkninger, og derved fik også folk uden kapital mulighed for at blive bønder. I de følgende århundreder gik stadig flere og flere selvejerbønder over til at blive fæstere, d.v.s. at de overlod herremændens ejendomsretten til jorden; men de beholdt brugsretten mod en årlig afgift, kaldet landgilde. Det er værd at bemærke, at denne overgang stort set skete på frivillig basis, fordi også bønderne så deres fordel ved en sådan ordning. Ved at blive fæstere opnåede de nemlig flere fordele. De undgik de uheldige arvedelinger, og de blev stort set fritaget for at betale skat. Desuden sikrede de sig herremændens beskyttelse i tilfælde af uroligheder, og endelig skaffede de sig på denne måde en vis sikkerhed for hjælp i nødsituationer, hvad enten det drejede sig om manglende såsæd, føde til dyr og mennesker i misvækstår eller hjælp i form af materialer ved genopbygning efter ildebrand eller andre ulykker. Herremændene var nemlig mere eller mindre nødt til at hjælpe sine fæstebønder, for hvis de ikke kunne drive gårdene eller dyrke jorden, gik det jo også ud over ham. Ved at give afkald på ejendomsretten sikrede bønderne sig altså en højere grad af tryghed; men samtidig startede de en udvikling, der på længere sigt viste sig at være uheldig, idet bønderne i stigende grad blev afhængig af godsejerne.

Dette var nu ikke alene fæstesystemets skyld. Også andre faktorer spillede ind, ikke mindst hoveriet, der betød, at fæstebønderne skulle yde arbejde for herremændene i stedet for kontante afgifter. For bønderne betød dette

en hjælp i krisetider, hvor det kunne være småt med rede penge; men på længere sigt var det en tvivlsom fordel, idet hoveriarbejdet gik ud over driften af deres egen jord og dermed øgede deres afhængighed af herremanden.

Denne afhængighed kom også til udtryk i vornedskabet, der dog kun gjaldt for Sjælland og de sydlige øer. Vornedskabet betød, at bønderne ikke måtte flytte fra deres fødeegn; men det blev ikke strengt overholdt, og i 1702 blev det ophævet. 1733 blev det imidlertid genindført i form af stavnsbåndet, der gjaldt for hele landet og for alle mænd under 40 år. Stavnsbåndet var knyttet sammen med militærtjenesten i landmilitsen, og de nærmere regler gav i virkeligheden godsejeren meget vidtgående magt over bønderkarlene. Denne magt blev brugt – og i en del tilfælde også misbrugt – og stavnsbåndsperioden må betegnes som den mørkeste og usleste tid i de danske bønders historie; men medvirkende hertil var nu også økonomiske kriser, kvægstepidemier og den omstændighed, at en del herregårde i disse år blev købt af entreprenante byboere, der havde tjent formuer ved handelsvirksomhed. Disse »bylandmænd« havde i mange tilfælde en helt anden indstilling end de »rigtige« herremænd. De forstod ikke bønderne og deres problemer, men var kun ude på at skaffe sig stort udbytte og helst hurtigt, og det er navnlig blandt denne kategori af herremænd, at vi finder eksempler på bondeplagere.

Stavnsbåndet blev ophævet 1788, og netop denne begivenhed er senere kommet til at stå som symbolet på hele det kompleks af landboreformer, der blev gennemført i tidsrummet 1760 – 1810. I virkeligheden var stavnsbåndets ophævelse langt fra den vigtigste af reformerne, og det er værd at bemærke, at begivenheden overhovedet ikke nævnes i en af de få bonde-dagbøger, der kendes fra den tid, og som blev ført i årene 1786 – 97 af fæstebonden Christen Andersen i Nørre Tulstrup mellem Viborg og Randers. Derimod omtales udskiftningen af markerne og udflytning af gårde flere gange, og Christen Andersen følger interesseret udskiftningen af sin egen jord. Det fremgår også af dagbogen, at han ofte selv udførte hoveriarbejde, og at han havde det bedste forhold til herskabet. Forholdet til forpagteren på Himmelstrup (hvorunder gården hørte) må endda karakteriseres som venkabeligt. Her er bestemt ikke tale om hundehul eller træhest.

Dette uhyggelige dyr har i det hele taget ikke været nær så almindeligt, som mange gerne vil gøre det til. Træhesten var egentlig et militært strafferedskab og fandtes vist langt fra på alle herregårde, og hvor den fandtes, blev den vist nok de fleste steder kun sjældent brugt. Det var jo mere fordelagtigt for herremanden at anvende straffe i form af bøder eller ekstra arbejde, og i øvrigt havde de godsejere, der behandlede deres bønder ordentligt – og det var trods alt de fleste – vel heller ikke særlig hårdt brug for en træhest. På den anden side kan man vel heller ikke se bort fra, at der blandt bønderkarlene kan have været både dovne, drilagtige, genstridige og direkte balademagere, som ikke lod sig tale til rette med venlige ord alene.

At herremændene havde korporlig revselsesret over deres bønder, kan synes os uretfærdigt; men for den tids mennesker var det en såre naturlig

ting. Bønderne havde jo selv den samme ret til at revse børn og tyende »med Kæp eller Vaand og ej med Vaaben«, når det skete uden alvorlig skade på liv og lemmer. Brug af træhest og hundehul blev forbudt i 1787, og i 1791 blev det forbudt at prygle bønder og deres koner under hoveriarbejdet. Derimod gjaldt tugtelsesretten stadig over for husmænd og andet tyende, og endnu i tyendeloven fra 1854 hedder det i § 27: »Hustugt er det mandlige Tyende underkastet, indtil det bliver 18 Aar, og det kvindelige Tyende, indtil det bliver 16 Aar gammelt«.

Det vil altså være helt misvisende og uretfærdigt generelt at sige, at herremændene var onde mennesker, der kun pønsede på at udnytte bønderne mest muligt. Men strenge herrer har mange af dem måske nok været — navnlig set med bøndernes øjne — og det er givet, at de fleste herremænd var meget standsbevidste og i mange henseender følte sig højt hævet over bønderne. Set med samtidens øjne var dette helt naturligt og rimeligt. Set med vore øjne var det knap så berettiget, men dog forståeligt, for herremændene var vitterligt i kraft af deres opdragelse, uddannelse og økonomiske muligheder bønderne overlegne på mange punkter. Mens det kun var de færreste bønder, der kunne læse og skrive, fik de fleste herremænd en vis — ofte endda en særdeles grundig — uddannelse. De drog på studierejser i udlandet, de havde mulighed for at studere bøger og tidsskrifter og dermed stadig lære nyt og holde sig orienteret om nye tekniske fremskridt. Desuden havde de som oftest den nødvendige kapital til at prøve de nye ting, der kom frem, hvadenten det drejede sig om nye dyrkningsmetoder, nye afgrøder eller nye maskiner. Og det krævede dengang som nu både mod og offervilje at træde nye stier. Det er altid dem, der går i spidsen, der må tage de værste knubs og de største omkostninger til gavn for dem, der følger efter.

Det var i høj grad herremændene, der var foregangsmænd inden for landbruget, og dem, der var bøndernes læremestre, og begge dele var absolut til gavn for hele samfundet. Men derudover fik de formuende godsejere betydning på mange andre områder. På herregårdene var der beskæftigelse for mange, og de, der havde arbejdet på gården i mange år, kunne som oftest regne med at være nogenlunde sikrede på deres gamle dage. I mange tilfælde kunne de fortsætte med forskellige lettere småjobs, og i andre tilfælde fik de en slags aftægtsbolig i det hospital, der fandtes ved så mange herregårde. Disse hospitaler var nemlig ikke sygehuse, men snarere en slags alderdomshjem for ubemidlede.

Endvidere gav herregårdenes bygninger og navnlig slottene med deres pragtfulde indhold til stadighed arbejde til mange slags håndværkere, der ikke kunne have eksisteret uden denne kundekreds. Desuden blev der ved adskillige herregårde etableret forskellige former for mindre industrianlæg. Kalk- og teglværker fandtes flere steder, og omkring 1800 oprettedes nogle steder falancefabrikker; men de fleste af disse kunne dog ikke klare sig i konkurrencen med de engelske fabrikker og fik derfor kun en kort levetid. Ret meget bedre gik det ikke med skibsværftet »Petersværft« i Sydsjælland. Andre steder gik det bedre omend i det små, og enkelte fabriksanlæg vok-

sede sig store og eksisterer stadigvæk som f. eks. Holmegårds glasværk.

Når så mange herremænd arbejdede på at forbedre landbruget, investerede i industrianlæg og i et vist omfang drev handel og eksport, så var det naturligvis først og fremmest for at opnå fortjeneste; men det var samtidig til gavn for hele samfundet, og man kan ikke ganske se bort fra, at nogle også handlede af idealistiske grunde »til fædrelandets vel«. Det gælder således i høj grad godsejerne A. P. Bernsdorff, C. D. Reventlow og E. Schimmelmann, der alle var blandt de ivrigste forkæmpere for landboreformerne. Generelt kan man sikkert om de fleste herremænd sige, at de var stolte og standsbevidste, men også ansvarsbevidste.

Denne indstilling gav adelsmanden Herluf Trolle så tydeligt udtryk for, da han i 1565 stod til søs for at kæmpe mod den overlegne svenske flåde. Hans gode ven, den lærde Niels Hemmingsen, frarådede ham at udsætte sig for denne livsfare, og da svarede Herluf Trolle med de berømte ord: »Vide I, hvorfor vi hedde Herremænd, hvi vi bære Guldkæder og have Jordegods og ville være yppermere og højere agtet end andre? Derfor have vi denne Ære for andre, at naar vor Konning og Herre, Land og Rige have det Behov, da skulle vi Rigens Fjender afværge, beskytte og beskærme med Magt og al Formue vor fædrene Rige, at vore Undersaatter maa bo og være udi Fred og Rolighed. Ja, vil vi have det søde, maa vi og have det sure med«. Og Herluf Trolle levede op til disse stolte ord. Det lykkedes ham at slå fjenden på flugt; men kort tid efter døde han af de sår, han havde pådraget sig under slaget.

